

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Kotnik

**Nemški zvezni parlament:
analiza nemške velike koalicije (2005–2009)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Žiga Kotnik

Mentor: izr. prof. dr. Drago Zajc

**Nemški zvezni parlament:
analiza nemške velike koalicije (2005–2009)**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA

Iskreno zahvalo prejme mentor izr. prof. dr. Drago Zajc za mnoge koristne nasvete in vsesplošno pomoč. Zahvala gre sodelavcem zveznih nemških parlamentarnih knjižnic v Bundestagu, knjižnicama Jakob-Kaiser-Haus in Marie-Elisabeth-Lüders-Haus, kraljevi knjižnici v Bruslju ter dobro založeni knjižnici Univerze Michigan v ameriškem mestu Ann Arbor, kjer se dobi vse, ampak res vse.

Zahvala prejme celoten kolektiv zveznega biroja Maik Reichela na UdL 50 v Berlinu, kjer sem dobil veliko izvirnih idej za pisanje. V okviru intenzivnega strokovnega usposabljanja v Nemškem zveznem parlamentu sem v času 8-tedenskega praktičnega dela pri poslancu zveznega parlamenta spoznal nemški parlamentarni sistem, politične procese odločanja in politično kulturo nemških zveznih poslancev ter pridobil praktične izkušnje na področju parlamentarnega dela. Brez te izkušnje, bi delo težko vzrlo luč sveta. Zahvaljujem se nemškim zveznim poslancem iz različnih parlamentarnih strank in njihovim strokovcem, ki so pristali na pogovor na štiri oči. Nenazadnje zahvalo namenjam tudi vsem tistim, ki ste mi na različne načine stali ob strani med pisanjem diplomskega dela.

Nemški zvezni parlament: analiza nemške velike koalicije (2005–2009)

Diplomsko delo ponudi vpogled v nemški politični sistem in analizira fenomen druge povojne zvezne nemške velike koalicije, ki je sestavljena iz dveh velikih političnih strank: krščansko demokratske Unije (Unija CDU/CSU) in socialnih demokratov (SPD). Avtor vleče zgodovinsko rdečo nit vse od začetkov nemške državnosti, prvih zametkov nemških političnih strank in weimarske republike, do nastanka sodobnih nemških političnih strank, nemškega političnega sistema in političnih teles Zvezne republike Nemčije. Zatem usmeri pozornost k oblikovanju sodobnih koalicij v povojnem obdobju, analizira dejavnike, ki so privedli do nastanka te "črno–rdeče" velike koalicije, in predstavi stališča ter strankarske programe posameznih političnih strank v času pred zveznimi volitvami leta 2005. Največjo pozornost avtor nameni analizi nemških zveznih volitev leta 2005, analizi koalicijskih pogajanj med političnimi strankami in oblikovanju zvezne koalicije ter sami koalicijski pogodbi velike koalicije in drugim kazalnikom, s katerimi preverja hipotezo o učinkovitosti velike koalicije.

Ključne besede: Nemška velika koalicija (2005–2009), Krščansko demokratska unija (CDU/CSU), Socialni demokrati (SPD).

German federal parliament: Analysis of German Grand Coalition (2005–2009)

The Diploma offers an insight into German political system and analyses the phenomenon of the second postwar federal German Grand Coalition (2005–2009) between two political parties, the Christian Democratic Union (Union CDU/CSU) and the Social Democrats (SPD). The author gives a historical introduction, starting from the foundation of a German state, presents first origins of German political parties, the time of Weimar Republic and continues with German political system and with a creation of modern political parties in Federal Republic of Germany. Afterwards, the author focuses on a creation of contemporary postwar coalitions and analyses the factors that led to the creation of this "black-red" Grand Coalition. The main part of the Diploma examines programmes of political parties in the time of federal elections in 2005, coalition negotiations, coalition agreement between the two political parties in power and other indicators that try to verify the hypothesis about an efficacy of the Grand Coalition.

Key words: The German Grand Coalition (2005–2009), The Christian Democratic Union (CDU/CSU), The Social Democrats (SPD).

KAZALO VSEBINE

1	Uvod.....	8
1.1	Opredelevitev namena teze.....	8
1.2	Zakaj je naš problem, problem?.....	9
1.3	Razčlenitev problema.....	9
1.4	Opredelevitev metodologije.....	10
1.5	Hipoteza	12
1.5.1	Kazalniki	12
2	Vsebinski del naloge	13
2.1	Pregled Nemške zgodovine do današnjih dni	13
2.2	Nemški politični sistem: politična telesa Zvezne republike Nemčije.....	18
2.2.1	Večinski ali proporcionalni volilni sistem?	20
2.3	Nastanek in razvoj sodobnih političnih strank.....	22
2.3.1	Politične stranke, koalicija in opozicija	23
2.3.2	Nemške politične stranke	25
2.3.3	Krščansko demokratska Unija/Krščansko socialna Unija – Unija CDU/CSU.....	26
2.3.4	Socialni demokrati – SPD	28
2.3.5	Bündis 90 /Die Grünen – Zeleni	29
2.3.6	Freie Demokratische Partei – FDP	30
2.3.7	DIE LINKE.....	32
2.4	Parlamentarizem in nemški zakonodajni organ	33
2.4.1	Funkcije parlamentov.....	35
2.4.2	Parlamentarni poslovnik nemškega zveznega parlamenta.....	36
2.5	Oblikovanje koalicij v povojnem obdobju.....	37
2.5.1	Ponacistična Nemčija (1949–1966).....	37
2.5.2	Drugo obdobje (1966–1982).....	38
2.5.3	Obdobje Helmuta Kohla (1982–1998).....	38
2.5.4	Obdobje Gerharda Schröderja (1998–2005).....	40
3	Obdobje prve vlade Angele Merkel, obdobje velike koalicije (2005–2009).....	41
3.1	Analiza volitev leta 2005	41
3.2	Oblikovanje velike koalicije (2005–2009): nova vlada brez menjave oblasti.....	42
3.3	Koalijska pogajanja in razdelitev mandatov	45
3.4	Koalijska pogodba.....	46

3.5	Vrednotenje koalicijske pogodbe.....	49
4	Analiza učinkovitosti velike koalicije.....	50
4.1	Zadovoljstvo prebivalstva z zvezno vlado.....	50
4.2	Štiri faze reformnih politik velike koalicije.....	52
4.3	Reforme glavnih političnih področij.....	56
4.3.1	Notranja politika: reforma federalizma.....	57
4.3.2	Zdravstvena politika: reforma zdravstva in zdravstvene nege.....	62
4.3.3	Politika trga delovne sile: reforma trga dela, socialne države, reševanje problemov socialne države in plačna reforma	68
4.3.4	Gospodarstvo, tehnologija in zmanjševanje birokracije ter proračun, reforma davčne politike	76
4.3.5	Družinska politika, politika žensk in mladine.....	81
4.3.6	Politika izobraževanja, raziskovanja in razvoja.....	86
4.3.7	Pokojninska politika in politika starejših.....	87
4.3.8	Politika okolja in energije	90
4.3.9	Politika prehrane, kmetijstva in potrošništva.....	92
4.3.10	Prometna in gradbena politika, politika prostora in razvoja mest ter razvoja vzhodnonemških dežel.....	93
4.3.11	Mednarodna politika – Zunanja in varnostna politika.....	95
4.3.12	Mednarodno gospodarsko sodelovanje in politika razvoja.....	98
4.4	Bilanca velike koalicije s stališča opozicijskih strank in javnosti	102
5	Sklep	108
6	Literatura.....	114
	Priloge	128
	Priloga A: Intervju s poslanko nemškega parlamenta, Kristino Köhler Schröder, članico CDU	128
	Priloga B: Intervju s poslancem nemškega parlamenta, Ottmarjem Schreinerjem, članom SPD	131
	Priloga C: Pogovor z vodjo parlamentarne skupine SPD, dr. Petrom Strückom.....	134
	Priloga Č: Pogovor z podpredsednikom Bundestaga, dr. h. c. Thierse Wolfgangom ..	138
	Priloga D: Pogovor z generalnim sekretarjem SPD, g. Hubertusom Heilom.....	140
	Priloga E: Pogovor z vodjo parlamentarne frakcije SPD nemškega Bundestaga, g. Thomasom Oppermannom.....	142

LEGENDA

Kratice nemških političnih frakcij

CDU/CSU: Krščansko demokratska Unija/Zveza krščanskih demokratov in krščansko-socialne unije Bavarske (nem. Christlich Demokratische Union Deutschlands/ Die Christlich-Soziale Union in Bayern)

Bündnis 90/Die Grünen: stranka Zelenih (nem. Bündnis 90/Die Grünen)

FDP: Svobodna demokratska stranka (nem. Freie Demokratische Partei)

DIE LINKE.: Leva stranka (nem. DIE LINKE.)

SPD: Nemški socialni demokrati (nem. Sozialdemokratische Partei Deutschlands)

1 Uvod

1.1 Opredelitev namena teze

Delo bo v svojem cilju poskušalo odgovoriti, zakaj je v 16. volilnem mandatnem obdobju nemškega zveznega parlamenta prišlo do pojava velike zvezne koalicije (2005–2009). Kot cilj bomo analizirali tudi delovanje druge velike koalicije in ugotavljali, ali je bila pri svojem vladanju učinkovita. Učinkovitost razumemo kot ciljno usmerjenost (angl. *effectiveness*), t.j. v kolikšni meri so doseženi cilji in smernice ter ali so uporabljeni instrumenti prinesli predvidene učinke. Razumemo jo kot izvajanje ukrepov na podlagi časovne učinkovitosti in kot stopnjo, do katere so bili cilji doseženi. Učinkovitost (angl. *efficiency*) razumemo kot sorazmernost, t.j. kot stopnjo, do katere lahko dosežene cilje glede na razpoložljive vire ali kot primerjavo doseženih rezultatov in vloženih začetnih sredstev (Fink-Hafner 2002; White Paper on European Governance 2001). Želja po ukvarjanju z omenjeno tematiko izhaja iz pomembnih splošnih opažanj, da:

- a) volitve leta 2005 predstavljajo edinstven primer v nemški politiki, z izjemo obdobja 1966–1969, ko smo bili priča prvi povojni nemški veliki koaliciji med SPD in CDU/CSU (SPD–Bundestagsfraktion 2007c, 12). Velika koalicija je sestavljena iz dveh strank, ki prihajata iz politično nasprotnih polov. Koalicija ima veliko večino v obeh predstavniških domovih, kar pomeni, da so ji odprta vrata za ustavne spremembe. Poleg tega v koaliciji ni prisotna nobena od manjših političnih strank;
- b) se Nemčija od jeseni 2008 nahaja v času hude gospodarske krize, a vprašanje, če tudi sredi krize političnega sistema in krize legitimnosti; o kateri je že v 80. letih 20. stoletja govoril J. Habermas (Habermas 1973). Pri tem drugi avtorji trdijo, da je pretirano govoriti, da je ZRN v globoki krizi političnega sistema (Green in Paterson 2009, 181).

1.2 Zakaj je naš problem, problem?

Pred nami je zanimiv paradoks. Problem teze je, da veliko nemško koalicijo sestavljata dve ideološko in programsko različni stranki. Obe vodilni stranki imata med seboj drugačen pogled na svet, drugačen stil vodenja, drugačno versko-politično in družbeno-ekonomsko videnje in drugačne težnje po urejanju nemškega in evropskega družbeno-političnega prostora. Če dve tako različni stranki, z različno ideologijo različnim načinom urejanje materije, poskusimo združiti, na način da tesno sodelujeta v vladnih strukturah, naletimo na velik problem. Težko si je zamisliti uspešno in učinkovito vlado, sestavljeno iz ideološko neskladnih, med seboj nasprotujočih in na splošno nezdržljivih strank. Vlada namreč po definiciji želi biti čimbolj učinkovita in uspešna pri zasledovanju izvrševanja javnih politik. A da se ta uspeh doseže, je potrebna čim večja sinergija vlade. Predpostavljamo, da zvezna vlada za dobro delovanje in sodelovanje njenih glavnih akterjev potrebuje določeno zблиžanje ideološko različnih strank.

Lahko predvidevamo da:

- a) se bosta obe politični stranki v vladi pri vodenju vlade, ministrstev, postavljanju dnevnega reda in pri izvrševanju javnih politik, trudili oddaljiti se druga od druge. Kar pa se lahko izrazi v slabem delu vladne koalicije kot celote, ali
- b) da bosta obe koalicijski stranki uspešno sodelovali med seboj in da se bo vlada izkazala kot uspešna. Za doseg tega cilja morata oba koalicijska partnerja zapostavljati določena svoja lastna stališča in vrednote. Vprašamo se tako lahko, ali javne politike zvezne vlade vsebujejo ideologijo ene, druge ali skupka ideologij obeh strank?

1.3 Razčlenitev problema

Naloga si želi zaobjeti in bralcu predstaviti širi kontekst izbranega problema. Da odgovorimo na vprašanje, kako učinkovito je delo velike koalicije, je potrebno dobra predstaviti širšo sliko, okoliščine nastanka in zgodovino, ki je pripeljala do njenega nastanka. Sprva smo želeli primerjati obe veliki koaliciji (1966–1969) in (2005–2009), vendar smo po preliminarnih posvetih z različnimi poznavalci nemškega strankarskega

sistema in predstavniki nemške zakonodajne oblasti opustili to početje, saj gre za dve koaliciji, ki vsaka bivata v svojem času in prostoru. Preteklih raziskav o analiziranju različnih tipov strankarskih koalicij v nemškem prostoru je bilo mnogo in pri izdelavni naloge smo se navezovali tudi na nekatere slovenske raziskave (Zajc 2009a; Zajc 2009b), jih poskušali ustrezno dopolniti in jih celostno zaobjeti v smiselno celoto.

1.4 Opredelitev metodologije

"People tend to *overweight* facts they believe in or depend on, to *ignore or forget* data not going in the direction of their reasoning, and to *see confirming instances* far more easily than disconfirming instances" (Nisbett in Ross 1980).

Kot nakazuje že citat, je eden glavnih problemov družboslovcev predvsem v tem, da včasih ne vemo katero od spremenljivk moramo pri raziskavi upoštevati in katero ne. Problem se pojavi še posebej, kadar spremenljivke niso standardizirane in ko ne obstajajo jasna pravila o tem, kaj je odmik, kaj napaka, katere sploh so ustrezne spremenljivke in kakšne so povezave med spremenljivkami (Gherardi in Turner 1987). Prav tako si moramo s poskušanjem izboljšanja natančnosti raziskovanja priznati, da sta kvantitativna in kvalitativna analiza podatkov zapleteno in nerazdružljivo prepleteni (Howe 1985; Howe 1988). Zavedati se moramo dejstva, da kvantitativne raziskave številni raziskovalci povezujejo s pozitivizmom (Smith 1983; Smith in Heshusius 1986), ki ga naturalistične in fenomenološke študije močno obsojajo kot neprimerne. Stavek lahko ponazorimo z angleškim citatom Gherardija in Turnerja (Gherardi in Turner 1987): "*Real Man Don't Collect Soft Data*". A že Wilson in Rossman (Rossman in Wilson 1984; Rossman in Wilson 1991) sta potrdila, da je priporočljivo uporabiti tako kvalitativne kot kvantitativne podatke pri raziskovanju predvsem zaradi tega, da:

- a) imamo možnost potrditi ali okrepiti tezo preko uporabe triangulacije;
- b) elaboriramo ali razvijemo tezo in doprinesemo pomembne dokaze;
- c) se poslužimo nove iniciative, ki "obrne idejo na glavo" in ponudi svež uvid v problem.

Potek izdelave naloge je mišljen v obliki večih "valov" (Miles and Huberman 1994, 41), pri čemer je naloga nastajala vzporedno z opravljanjem terenskega dela. V prvem valu smo pridobivali oceno primernosti in izvedljivosti naloge, če bi primerjali prvo (1966-1969) in drugo nemško povojno veliko koalicijsko (2005–2009), ki smo jo po preliminarnih pogovorih in intervjujih ter analiziranju različnih virov, označili kot neustrezno in zavrnili. Nakar smo si izbrali nov, sedanji cilj naloge in ga v ponovnih preverjanjih potrdili kot ustreznega. V drugi fazi smo pripravili metodološko ogrodje za analizo izbrane vsebine. Analiziral sem izbrane vire in opravil intervjuje s predstavniki nekaterih posameznih političnih frakcij v zveznem nemškem parlamentu oziroma jim poslal vprašalnike. Odziv je bil dober, saj so se na povabilo odzvali skoraj vsi vprašani.

V skladu s cilji in zahtevano ravno delo smo se omejili na kvalitativno deskriptivno analizo dostopnih primarnih in sekundarnih podatkov, analizirali različne elaborate, monografije, članke in druga gradiva, kot so koalicijska pogodba, programi političnih strank, njihovi manifesti, strankarske dokumentacije in drugi spletni viri. Za preverjanje raziskovalne hipoteze smo uporabili raziskovalne metode: družboslovni intervju, analiza vsebine koalicijske pogodbe, vprašalnike za člane frakcij nemškega zveznega parlamenta, in metodo dela na terenu. Upoštevali bomo tudi izsledke raziskav, ki se poslužujejo kvantitativne metode raziskovanja, kot je metoda "wordscoring". Metode štetja besed (angl. *wordscoring* ali *word counting*) ugotavlja frekventnost določenih izrazov in besed v besedilih, npr. v strankarskih programih ali manifestih (Laver in drugi 2003) in ugotavlja se, kateri izmed izrazov se pojavljajo skupaj. Z metodo se določi položaj strank v političnem prostoru in se lahko celo preseže konvencionalne načine merjenja pozicioniranja strank, npr. ročno kodiranje strankarskih manifestov, saj omogočajo merjenje stopnje negotovosti oziroma odklonov od ocenjenega položaja (Proksch in Slapin 2006, 705–722). Za uporabo metode sta tudi vsaj dva dobra razloga: a) preverjanje slutnje in/ali hipoteze; b) analitična poštenost, preprečevanje pristranosti (Miles and Huberman 1994, 252–253).

Pri kvantitativnem raziskovanju ne bomo uporabili anket, eksperimenta, testnih vzorcev, delphi metode ali fokusne skupine. Prav tako se ne bomo posluževali analize neposrednih, meta in stranskih učinkov (Miles and Huberman 1994, 140).

1.5 Hipoteza

Zaradi velikih ideoloških in programskih nasprotij med nemškima zveznima političnima strankama, krščansko demokratsko Unijo (Unija CDU/CSU) in socialnimi demokrati (SPD) se je velika koalicija v 16. mandatnem obdobju (2005-2009) izkazala za neučinkovito.

1.5.1 Kazalniki

V nalogi preverjamo predvsem učinkovitost zvezne koalicije pri izvajanju programa koalicijskih strank, ki je zapisan v koalicijski pogodbi. Glede na namen naloge smo izbrali naslednje kazalnike:

- a) stabilnost koalicije: ali se je koalicija na oblasti sposobna obdržati celotni mandat?
- b) bilanca izpolnjevanje programa koalicijske pogodb in zastavljenih javnih politik po področjih:

Notranja politika

Zdravstvena politika

Politika trga delovne sile

Gospodarstvo, tehnologija in zmanjševanje birokracije

Proračun, plačna in davčna politika

Družinska politika, politika žensk in mladine

Politika izobraževanja, raziskovanja in razvoja

Pokojninska politika in politika starejših

Politika okolja in energije

Politika prehrane, kmetijstva in potrošništva

Prometna in gradbena politika, politka prostora in razvoja mest ter razvoja vzhodnonemških dežel

Mednarodna politika – Zunanja in varnostna politika

Mednarodno gospodarsko sodelovanje in politika razvoja

2 Vsebinski del naloge

2.1 Pregled Nemške zgodovine do današnjih dni

Po skoraj tisočletnem obstoju svetega rimskega cesarstva nemškega naroda (800-1806),¹ ki se je začelo na božični večer s kronanjem frankovskega kralja Karla Velikega v Aachnu in končalo leta 1804 z odpovedjo kroni avstrijskega cesarja Franca II. Habsburškega,² se je osnovala Renska konfederacija, ki so jo sestavljali nemški knezi in je predstavljala satelitsko državo prvega francoskega cesarstva (Schlosser 1853b, 289–332; Schmidt 1999). Dinastija Karolingov, ki spada pod francosko visoko družbo od 7. do 10. stoletja, se začne s Pipinom Malim leta 751 (von Hofmann 1921, 283–307), ki v zameno za naslov prvega frankovskega kralja papežu Štefanu II leta 754 podari ozemlje, ki ga je Pipin pridobil v vojni z Langobardi. Nekdanje langobardsko ozemlje postane temelj kasnejši Papeški državi (von Hofmann 1921, 215). Pipina Malega nasledi njegov sin Karl Veliki, pod katerim pride velik del Zahodne Evrope pod frankovski vpliv. Karl Veliki med drugim v frankovsko državo leta 788 vključi Bavarsko skupaj s Karantanijo, širi se tudi na vzhod, kjer leta 805 zavzame Saško in začne s pokristjanjevanjem še zadnjega poganskega germanskega ljudstva. Frankovsko kraljestvo s tem pridobi svoj največji obseg (von Hofmann 1921, 308–320; Barraclough in drugi 1989, 299). Po Napoleonovih vojnah (1806–1813) in dunajskem kongresu (1814–1815) je bila ustanovljena nemška zveza,³ kjer sta največjo vlogo prevzela avstrijsko cesarstvo in kraljevina Prusija,⁴ ki je restavriralna moč evropskih monarhij (von Hofmann 1923). Še posebej zapuščina Prusije (14. stol.–1870), ki je v največjem obsegu obsegala dele sedanje Nemčije, Danske, Poljske in celo Rusije, in njene tradicionalne stroge vojaške vzgoje (von Bismarck 1898, 237–287) je dala velik pečat k vzpostavitvi Nemškega cesarstva oziroma bolj znanega kot Bismarckov "drugi" Reich (1871–1918), ki je v prvi vrsti utrjeval moč monarhičnih držav. "Drugi" Reich pod vodstvom pruskega kralja Wilhelm I. in zveznim predsednikom Ottom von Bismarckom je bil ustanovljen po nemško-francoski vojni (1870–1871), ki je končala drugo francosko cesarstvo Napoleona III.

---

¹ V zgodovinskih listinah se zanj pogosto uporablja izraz "prvi" oziroma "stari rajh", nem. *"das erste"* oziroma *"das alte" Reich*.

² Nemški cesar Franc II. Habsburški je leta 1804 prevzel naziv avstrijski cesar.

³ Nem. *der deutsche Fürstenbund*.

⁴ Bolj znano pod imenom nemški dualizem.

Po oktobrski revoluciji leta 1917, nemški kapitulaciji v prvi svetovni vojni in padcu monarhije nemškega cesarstva leta 1918 je bila naslednje leto razglašena weimarska republika (1919–1933), ki je z ustavo⁵ postavila prve temelje demokratičnega parlamentarnega sistema. Zanj je bila značilna velika strankarska fragmentiranost.⁶ Weimarski republiki je že kmalu po njenem nastanku začelo primanjkovati temeljnih pogojev za utrditev parlamentarizma (Zajc 2004; Zajc 2009a). Politični sistem weimarske republike je bil tako demokratično osnovan, da je kmalu po njenem nastanku prišlo do destabilizacije sistema (Green in Paterson 2009, 186). Po komaj štirinajstih letih je sistem postal nestabilen in leta 1933 ni mogel preprečiti lastnega kolapsa.

Totalitaristična režima fašizem in nacional-socializem sta se razvila kot odraz na nezadovoljstvo nad težkimi socialnimi in političnimi razmerami po koncu prve svetovne vojne. V temelju sta avtoritarna režima in negirata človekove pravice, demokratične institucije in vrednote individualizma. Različica italijanskega fašizma je nacional-socializem v Nemčiji. Osrednje vodilo sistema je avtoritarnost, enotnost in rasna čistost. Poosebljala ga nacionalsocialistična nemška delavska stranka NSDAP, ustanovljena leta 1926. Po volitvah novembra leta 1932 že 50,7 odstotkov mest v nemškem parlamentu zavzamejo predstavniki radikalnih, "protiparlamnetranih" strank. Zgolj nacisti pridobijo kar 196 od skupnih 584 mest v parlamentu, komunisti pa pridobijo 100 mest. Poleg komunistične stranke so v weimarskem obdobju do leta 1933 pomembno vlogo imele tudi stranka Zentrum (nem. *die Deutsche Zentrumspartei*), ki je v weimerski republiki zastopala katoliški tabor, socialistična SPD (nem. *die Sozialdemokratische Partei Deutschlands*) in Nemška nacionalna ljudska stranka (Nem. *die Deutschnationale Volkspartei*), ki je predstavljala del konzervativno-liberalnega tabora. (Zajc 2009a). Ob požigu reichstaga 27. februarja 1933 je bila na podlagi 48. člena Temeljnega zakona Nemčije izdana uredba, s katero so odpravili številne ustavne pravice in svoboščine državljanov. Na predčasnih volitvah marca 1933 nacisti utrdijo svoj položaj najmočnejše stranke v parlamentu, saj osvojijo 230 sedežev, Adolf Hitler pa je imenovan za kanclerja. Mesec kasneje so poslanci v zmanjšanem številu brez komunističnih poslancev, saj so le-ti bili zaprti, sprejeli poseben zakon, ki vlado

---

⁵ Omenimo, da ustava iz leta 1919 zagotovila ženskam aktivno in pasivno volilno pravico.

⁶ V tem obdobju se je pojavila kar 42 strank. Priča smo tudi prvi predvojni veliki koaliciji med SPD in nemško ljudsko stranko – DVP (nem. *die Deutsche Volkspartei*).

pooblašča, da lahko sama sprejema zakone, kar je pomenilo konec parlamentarizma in vzpostavitev totalitarnega sistema. Moč se je skoncentrirala v "velikem führerju", ki je trajala vse do zmage zavezniških sil 8. maja 1945 oz. zmage liberalne demokracije, ko je bilo slišati ob 60. obletnici zmage nad fašizmom in nacizmom (Zajc 2004, 60–4).

Vzponu totalitarnega nacizma na oblast (1933–1945) so botrovale predvsem zelo težke gospodarske in socialne razmere, brezposelnost je iz leta v leto naraščala. V začetku 30. let 20. stoletja so se razmere za večinsko prebivalstvo že tako zaostrele, da je predsednik nemškega rajha, Paul von Hindenburg po volitvah leta 1933 za kanclerja imenoval Adolfa Hitlera, člana stranke NSDAP⁷, misleč, da bo Hitlerja mogoče obvladati, ko bo prevzel predsedniško odgovornost. Hitler kot novoizvoljeni nemški kancler ni dolgo odlašal. Za požig Reichstaga februarja 1933 je obtožil Jude in komuniste in obenem dal aretirati številne poslanske komunistične nasprotnike. Ob zmanjšanju števila poslancev v Bundestagu je kmalu sprejet in uporabljen zakon o posebnih izrednih pooblastilih,⁸ ki razveljavi državljske pravice kot podlago Temeljnega zakona države⁹ in podeli pravico vladi, da brez parlamenta sprejema zakone. Požig Reichstaga¹⁰ (Slika 2.1) pomeni simbolni konec demokratične weimarske vladavine (Conradt 2006; Zajc 2009a). Zapuščini totalitarnega fašizma in nacizma je še danes vidna na vsakem koraku (Slika 2.2, Slika 2.3).

---

⁷ Nacionalsocialistična nemška delavska stranka (*nem. Die Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei*).

⁸ *Nem. das Ermächtigungsgesetz*.

⁹ Nemški Temeljni zakon (*nem. das Grundgesetz*) je formalno ostal v veljavi do osvoboditve 8. maja leta 1945.

¹⁰ Požig Reichstaga se je zgodil v noči iz 27. na 28. februar 1933.

Slika 2.1: Podzemni tunel, ki povezuje zgradbo zveznega parlamenta s sosednimi stavbami

Nekoč

Danes

Domnevno naj bi požigalci Reichstaga leta 1933 prišli v zgradbo skozi tunel (levo), ki je povezoval palačo predsednika rajha in sam Reichstag. Nekdanji tunel je v originalu meril 75 metrov. V času hladne vojne je veliko ljudi pobegnilo skozi ta predor v zahodno Nemčijo. Danes je v uporabi veliko širši tunel (desno), ki povezuje stavbo Jakob-Kaiser-Haus in zvezni parlament.

Slika 2.2: Notranja neobnovljena (levo) fasada še vedno priča o drugi svetovni vojni. Zunanja fasada zgradbe (desno) je že obnovljena. Uprava zveznega parlamenta. Oddelek P, parlament in poslanci.

Slika 2.3: V opomin in spomin na nacistični režim: motiv svastike na portalu vrat v zgradbi sedanje uprave zveznega parlamenta. Oddelek P, parlament in poslanci.

2.2 Nemški politični sistem: politična telesa Zvezne republike Nemčije

Politični sistem v Zvezne republike Nemčije (ZRN) predstavlja politične institucije, odločevalski postopki in vsebine političnih odločitev. Politični sistem ZRN je urejen kot strankarska, parlamentarna demokracija, katere najnižja raven je komunalna, sledi ji raven zveznih dežel in najvišja federalna oziroma zvezna raven odločanja. (Temeljni zakon ZRN 2009). Glavno vlogo v političnem sistemu posedujejo med seboj konkurenčne si politične stranke, ki oblikujejo voljo ljudstva na vsakokratnih volitvah, se potegujejo za glasove volivcev in vstopajo v aktualne koalicije (von Beyme 2004; Manfred 2007).

Nemčija ima obliko političnega sistema, ki jo lahko imenujemo kooperativni federalizem,¹¹ saj zvezna in deželna vlada opravljata številne skupne naloge, pri tem zvezna raven v veliki meri prevzame finančna bremena. Skozi čas se je soodvisnost še povečala pri implementaciji zvezne zakonodaje na nivoju dežele, pri čemer morajo zvezne dežele preko predstavniškega telesa – zveznega sveta potrditi v zveznem parlamentu sprejete zakone preden stopijo v veljavo (Green in Paterson 2009, 187). Delitev nalog in pristojnosti med Zvezno ravno in ravno zveznih dežel ureja Temeljni zakon ZRN (Temeljni zakon ZRN 2009, 104. čl.). Politiko države pretežno narekuje zvezna vlada,¹² proces implementacije pa opravijo deželne vlade.¹³ Zvezne dežele kljub temu ohranjajo avtonomijo nad večino zvezne zakonodaje preko možnosti uporabe veta na predloge zvezne vlade (Green in Paterson 2009, 184).

*Nemški Zvezni parlament*¹⁴ v skladu s Temeljnimi zakonom ZRN voli zveznega kanclerja na predlog predsednika države. Zvezni kancler vodi zvezno vlado in ima pristojnost, da predlaga zvezne ministre in določa smernice notranje in zunanje politike države. V skladu z s Temeljnimi zakonom ZRN ima kancler pristojnost, da imenuje zvezne ministre in določi glavne politične smernice. Zvezni ministri avtonomno vodijo svoje resorje (Temeljni zakon ZRN 2009, 63.–66. čl.). V notranji politiki ima kancler zaradi ustroja zveznega sistema omejeno vlogo, v zunanji politiki pa je njegova

---

¹¹ Angl. *cooperative federalism*.

¹² Nem. *die Bundesregierung*.

¹³ Nem. *die Landesregierung*.

¹⁴ Nem. *Deutscher Bundestag*. Več v poglavju 2.7.1.

vodstvena figura opaznejša. ZRN je znana kot *kanclerska demokracija*,¹⁵ a kljub temu je primerjalno z ostalimi državami vloga zveznega kanclerja¹⁶ dokaj omejena (Green in Paterson 2009, 185).

*Zvezno ustavno sodišče*¹⁷ skrbi za upoštevanje in spoštovanje Temeljnega zakona ZRN. Ima močno avtoriteto in uživa velik ugled med nemškimi prebivalci.¹⁸ V primeru predčasne razpustitve zveznega parlamenta leta 2005 je odločalo o upravičenosti in dopustnosti razpustitve zveznega parlamenta (Temeljni zakon ZRN 2009, 93. čl.; Green in Paterson 2009, 186).

*Zvezna vlada*¹⁹ sestoji iz zveznega kanclerja in zveznih ministrov (Temeljni zakon ZRN 2009, 62. čl.). Vlada pripravlja zakonske predloge, je največji zakonodajni pobudnik (Temeljni zakon ZRN 2009, 76. čl.) in tudi sama sodeluje v zakonodajnem postopku. Običajna praksa zakonodajnega procesa kaže, da Zvezna vlada predlaga 70 odstotkov vseh predlogov, pri tem pa veliko vlogo odigrajo tudi Zvezne dežele, saj pri predložitvi zakona velja načelo dvojne preverbe. Razlog je v zahtevnosti priprave celovite zakonodaje, ki zahteva številne strokovno podkovane ljudi. Zakonske predloge lahko dajejo tudi drugi pooblaščenci, kot so zvezne dežele, volivci, skupina poslancev in predsednik države, a jih je številčno veliko manj (Zajc 2000).

*Zveznega predsednika*²⁰ izvoli *Zvezna skupščina*²¹ za dobo petih. Zvezni predsednik potrjuje in razrešuje ministre, zvezne sodnike, določene zvezne uradnike, častnike in podčastnike. V splošnem ima v skladu z nemško zakonodajo bolj skromne pristojnosti (Temeljni zakon ZRN 2009, 54.–61., 64. čl.).

---

¹⁵ Nem. *Die Kanzlerdemokratie*.

¹⁶ Nem. *Der Bundeskanzler*.

¹⁷ Nem. *Das Bundesverfassungsgericht*.

¹⁸ Zvezno ustavno sodišče ima veliko moč in odloča pri tematiziranju stvari, kot so splav, uravnoteženje zveznega proračuna ali pošiljanje mirovnihi enot v tujino. Zaradi velikega ugleda so njene odločitve sprejete kot avtoritativne in redkokdaj kritizirane.

¹⁹ Nem. *Die Bundesregierung*.

²⁰ Nem. *Der Bundespräsident*.

²¹ Zvezna skupščina sestoji iz enakega števila članov Bundestaga in predstavnikov zveznih dežel, skupaj ima 1224 članov. Nem. *Die Bundesversammlung*.

Vsaka zvezna dežela²² ima lastno deželno oblast z lastnim *deželnim parlamentom*,²³ deželno vlado in deželno sodno oblast. Imajo deželno ustavo, ustavno sodišče in druge države organe.²⁴ Posebnosti deželnih ustav so določeni elementi neposredne demokracije, ki jih zvezni Temeljni zakon ZRN ne pozna. Zvezno pravo je nadrejeno deželnim ustavam (Temeljni zakon ZRN 2009, 28. čl.). Zvezne dežele s časoma postajajo vedno bolj (finančno) odvisne od pomoči zvezne vlade. V ta namen so se celo odpovedale svoji delu svoje pristojnosti, ki jim dajejo pravico, da zoperstavljajo zvezni vladi (Green in Peterson 2009, 192). Najnižjo raven oblasti v političnem sistemu pa predstavljajo *občine*, ki imajo po 28. členu Temeljnega zakona ZRN zagotovljeno komunalno samoupravo (Temeljni zakon ZRN 2009).²⁵

Kakšna je vloga *volivcev*? Z dezorientacijo in fragmentacijo strankarskega sistema morajo stranke močnejše tekmovati za volivce, ki so postali veliko bolj nepredvidljivi. Zmanjšalo se je število *de facto* opredeljenih volivcev, ki v zadnjem času niso pokazali želje po reformi blaginje in reformi delovnih pogojev, ki bi najverjetneje negativno vplivale na njih (Green in Paterson 2009, 192). Za primer navedimo, da je CDU/CSU v predvolilni kampanji leta 2005 CSU zaradi propagiranja socialnih reform izgubila 3.3 odstotkov v primerjavi z letom 2002. Prav tako se spreminja struktura elektorata in volivci starejših od 60 let že skoraj tvorijo najpomembnejšo volino bazo. Politične stranke, ki sledijo trendu zahtev državljanov tako vedno bolj na glas zagovarjajo politiko nezmanjševanja blaginjskih prejemkov prebivalcev. Na tem mestu omenimo, da je ena največjih interesnih skupin Nemška socialna zveza (*nem.der Sozialverband VdK Deutschland*), ki ima več kot 1,4 milijona članov (Green in Paterson 2009, 193).

2.2.1 Večinski ali proporcionalni volilni sistem?

Volilni sistem določa način izvolitve predstavnikov na volitvah v predstavniška telesa na različnih ravneh državne organiziranosti (Zajc 2009a). Proporcionalni volilni sistem je določen z določili Temeljnega zakona ZRN (Temeljni zakon ZRN 2009, 38., 39., 41. čl.) , ki omogočajo nastop na volitvah vsem političnim strankam ter določajo

---

²² Nem. *Das Bundesland*.

²³ Deželne parlamente se voli vsaka štiri oziroma vsakih pet let, odvisno od zvezne dežele. Nem. *das Landesparlament*.

²⁴ Delovanje deželnih organov je v osnovi podobno delovanju zveznih struktur oblasti.

²⁵ Nem. *Die Kommune oziroma Die Gemeinde*.

parlamentarni prag za vstop v nacionalno skupščino. Večinski volilni sistem za razliko od proporcionalnega sistema koncentrira moč v eni sami stranki. V veljavi je tudi *kombinirani volilni sistem*,²⁶ ki ni niti skrajni proporcionalni niti skrajni večinski.²⁷ To je sistem, ki ga ni mogoče uvrstiti v nobeno od obeh kategorij in poskuša najti kombinacijo, ki združuje prednosti obeh volilnih sistemov, istočasno pa minimizira njune negativne lastnosti (Toplak 2000, 17). Značilnost kombiniranega sistema je, da v svojem proporcionalnem delu zagotavlja večjo stopnjo zastopanosti različnih interesov (Beyme, 2004, 85; Taagepera in Shugart v Zajc 2004) v večinskem delu sistema pa se mandati razdelijo le tistim, ki so na volitvah dobili večino. ZRN ima na prvi pogled kombinirani volilni sistem in tudi sicer uporablja sistem kombiniranega glasovanja, a razdelitev sedežev v spodnjem domu parlamenta ostaja sorazmerna. V resnici pa je nemški volilni sistem proporcionalen, kljub temu da polovico zveznega zbora volijo po večinskem sistemu. Zastopanost vseh političnih strank v zveznem zboru je namreč odvisna le od razmerja glasovi, ki je bilo doseženo pri proporcionalnem delu volitev.

V zgodovini je propad weimerske republike priganjal CDU/CSU, da bi uvedla večinski volilni sistem. Če bi njihov načrt uspel, bi lahko to pomenilo trajno izključenost SPD od soodločanja v Bundestagu, zato so se slednji prizadevali za proporcionalni sistem. Rezultat prizadevanj je kombinirani oziroma mešani volilni sistem, ki ga poznamo danes. Polovica članov Bundestaga se voli "proporcionalno" preko deželnih list zveznih dežel, druga polovica preko volilnih enot, kjer je z relativno večino glasov "večinsko" izvoljen samo po en kandidat. Prednost deželnih list je v tem, da bodo v Bundestag prišli najuspešnejši predstavniki strank. Na volitvah ima vsak volilni upravičenec dva glasova. Prvi glas²⁸ je namenjen za večinsko glasovanje, drugi glas²⁹ pa je namenjen za proporcionalno glasovanje. Volilec prvi glas odda kandidatu iz njegovega enomandatnega volilnega okrožja. Z drugim glasom volilec glasuje za posamezno strankarsko listo na ravni zvezne dežele. Drugi glasovi se dodelijo stranki, ki je preseгла prag 5 odstotkov glasov (Grad in drugi 2004, 151; Kaase 2000).

---

²⁶ Imenovan tudi polproporcionalni volilni sistem.

²⁷ Proporcionalni sistemi temeljijo na pravilu največjega povprečja, t. i. d'Hondtovem sistemu, večinski sistemi na sistemu volilnih količnikov, t.i. Harejevem izračunu.

²⁸ Nem. *die Erststimme*.

²⁹ Nem. *die Zweitstimme*.

2.3 Nastanek in razvoj sodobnih političnih strank

Institucionalne teorije so ene najstarejših teorij, ki razlagajo nastanek političnih strank v zahodnoevropskem in ameriškem prostoru. Med ključne spremenljivke prištevajo predvsem razvoj in delovanje ljudskih predstavništev, volilnega sistema in njun vpliv na politične stranke (Fink-Hafner 2001). Prvi zametki političnih strank sicer segajo v Anglijo konec 17. stoletja z meščansko-puritansko strujo in konzervativno strujo, sestavljeno iz predstavnikov plemstva in cerkve. Stoletje kasneje se trend nadaljuje s pojavom političnih skupin v absolutistični Franciji, kjer politični boji potekajo med zagovorniki meščanstva in delavstva (jakobinci), in pripadniki trgovcev in podjetnikov (žirondisti), ki se združujejo pod francosko krono. Pri tem omenimo, da se prave stranke oblikujejo v francoski skupščini na podlagi ustave iz leta 1791 (Francoska ustava 1791). Po padcu Napoleona zavladajo konzervativne vladavine povezane z dvori in cerkvijo.³⁰ Zgodovinski precedēt pravih delavskih strank in združenj v Nemčiji nastopi leta 1863 z ustanovitvijo Splošnega nemškega delavskega združenja³¹ in leta 1869 s pojavom Socialdemokratske delavske stranke.³² Slednja si prizadeva k omejevanju elit in zato postala množična stranka, ki v povezavi z ostalimi socialističnimi in socialdemokratskimi strankami kmalu prerase v nemški odsek Prve, Druge in Tretje internacionale. V začetku 20. stoletja se delavske stranke v Nemčiji razdelijo na komunistično-revolucionarne in reformistične – t.j. socialdemokratske. Nekje sočasno s pojavom delavskih strank se pojavijo tudi krščansko-demokratske in ljudske stranke kot odgovor na vznikel brezbožni komunizem in brezobzirni liberalizem. Konec prve svetovne vojne prinese še en tip strank. Pojavijo se populistične in agresivne fašistične in nacistične stranke, ki jih zaradi težkih socialnih razmer in politične krize začnejo podpirati, poleg nekaterih konservativnih in militarističnih krogov, tudi širše ljudske množice (La Palombra in Weiner 1966; Duverger 1965; Zajc 2004).

---

³⁰ Znano tudi kot obdobje restavracije.

³¹ Nem. *Allgemeine Deutsche Arbeiterverein* (ADAV).

³² Nem. *Sozialdemokratische Arbeiterpartei* (SDAP). SDAP je bila ena od predhodnjic SPD.

2.3.1 Politične stranke, koalicija in opozicija

Kaj pravzaprav je politična stranka? Stranka je sinonim za moderno politiko in družbo. Znotraj družboslovja obstaja veliko razhajanj o definicijah političnih strank (Fink-Hafner 2001). Omeniti je potrebno, da so različne zgodnejše teorije o nastanku političnih strank ideološko vezane na evro-ameriški prostor in zato zgodovinsko omejene. Poznamo več definicij za politične stranke, omenimo le nekatere. Ogris in Eldersveld (Eldersveld 1964; Ogris 1926) jih dojemata kot sekundarne družbene skupine. Burke si predstavlja politično stranko kot skupino mož, ki si prizadeva za nacionalni interes na podlagi skupnega posebnega načela. Duverger, Weber, Michels in Ostrogorski (Duverger 1965) jo opredeljujejo kot miniaturni politični sistem z lastno strukturo avtoritete, moči in sistema oblikovanja odločitev. Ware in Neumann jo opredeljujeta kot organizacijo, ki se bori za prihod na oblast in na njej ostati. Edvard Kardelj jo v skladu z ideologijo samoupravnega socializma definira kot odtujeno politično organizacijo (Kardelj 1977), za Karla Marxa pa je politična stranka instrument razrednega boja in sredstvo za uresničevanje interesov delavskega razreda (Niedermayer 2008; Ware 1996). Na spletnih straneh Bundestaga je zapisano, da so stranke zdrženja državljanov s podobnimi političnimi predstavami (Bundestag 2010a). V državah tretjega so stranke po večini šibke in nestalne. Ponekod, kjer so vojaški režimi, pa tudi prepovedane. V teh državah se stranke dojemata pretežno kot skupine povezanih državljanov, katerih bistveni smoter je prevzeti oblast v državi zaradi obvladovanja zakonodaje in monopolnega razpolaganja z državnimi viri (Coleman in Rosberg 1964; Fink-Hafner 2001). Kljub temu je tudi pri njih ponekod razvidna določena stopnja institucionalizacije strank.

Ena boljših definicij za zahodnoevropski in severnoameriški prostor politične stranke definira kot družbene skupine, ki so orientirane k določenim političnim ciljem, ki želijo ohranjati ali spremeniti politični ali gospodarski status quo družbe. To so edini politični igralci, ki nastopajo v volilni areni (Panebianco 1988). Politične stranke lahko dojemamo kot druženja državljanov, ki si prizadeva uresničiti politične cilje na način, da demokratično formirajo politično voljo državljanov in predlagajo kandidate za parlamentarne, predsedniške ali lokalne volitve (Brezovšek in drugi 2007, 136).

Sodobne politične stranke se delijo glede na vlogo države na trgu in stopnjo zagotavljanja socialne države. Z večjo okoljsko ozaveščenostjo se pojavijo ekološke stranke in druge stranke (Zajc 2004). Stranke imajo formalna pravila, definirano članstvo in so kot organizacije dokaj kompleksne. Njihova značilnost je, da prevajajo lastno ideologijo v politične programe, pri tem pa zagovarjajo takojšnje izvrševanje ciljev. Med funkcije političnih strank se dandanes prišteva različne naloge.

Med njimi najpomembnejše so (Fink-Hafner 2001; Fink-Hafner 2004, 13):

- povezovanje med vladajočimi elitami,
- agregacija različnih interesov,
- sooblikovanje javnih politik in izvajanje kolektivnih ciljev družbe,
- mobilizacija ljudskih množic in njihova socializacija in
- rekrutiranje voditeljev za javne funkcije.

V strankarskem sistemu ZRN odločilno vlogo predstavljajo politične stranke, ki se združujejo v koalicije in opozicije. Koalicija je strateška povezava več strank zaradi doseganja skupnih političnih ciljev, ki se uresničuje običajno s skpepanjem koalicijskih pogodb pred ali po volitvah in oblikovanjem vlade. Koalicijske skupine, ki na volitvah osvojijo dovolj velik delež glasov volivcev in na podlagi skupnega programa sodelujejo v vladi, se imenujejo vladne koalicije. Ločimo več vrst vladnih koalicij (Zajc 2009a): manjšinske (vladne) koalicije, minimalne povezane večinske koalicije, velike koalicije in mešane koalicije.

Manjšinska (vladna) koalicija je skupina strank, ki sodeluje v vladi, vendar ne dosega potrebne večine v parlamentu, a jo opozicija dopušča oziroma jo podpira vsaj ena od opozicijskih strank. Minimalna povezana večinska koalicija je skupina strank, ki se povežejo na osnovi sorodnih ali podobnih političnih programov in dosežejo nič več kot potrebno minimalno večinsko podporo v parlamentu za oblikovanje vlade. Velika koalicija sestoji iz dveh največjih strank, od katerih vsaka predstavlja največjo stranko na eni strani političnega prostora. Stranki sta si programsko povsem različni, obe pa imata običajno visoko nadpovprečno večino. Mešana koalicija je sestavljena iz strank, ki so programsko različne oziroma se nahajajo na različnih straneh političnega prostora, a samo skupaj lahko dosežejo minimalno večino (Zajc 2009a).

Opozicija predstavlja posamezno stranko ali skupine strank, ki niso vključene v koalicijo, ker za vstop v koalicijo niso dobile povabila na podlagi programskih razlik ali drugih vzrokov, ali ker so same odklonile sodelovanje v koaliciji. Naloga opozicije je vključevanje zapostavljenih in spregledanih interesov koalicije na dnevni red, nadzor nad koalicijsko vlado, kritika vlade in postavljanje alternativnih predlogov. V nadaljevanju si bomo v političnem sistemu ZRN поближе pogledali nemške politične stranke, ki po Temeljnem zakonu ZRN uživajo privilegiran položaj (Temeljni zakon ZRN 2009, 21. čl.).

2.3.2 Nemške politične stranke

V nemškem federalnem političnem sistemu politične stranke sodelujejo pri formiranju politične volje družbe (Temeljni zakon ZRN 2009, 21. čl.). Po svoji notranji organiziranosti morajo stranke odražati demokratična načela. Politične stranke, ki škodujejo ali ogrožajo obstoj ZRN, so protiustavne. Med njimi največjo podporo uživajo krščanski demokrati (CDU/CSU) in socialni demokrati (SPD), ki prvenstveno danes ne temeljita na določenem razredu, temveč zavzemate položaj strank širših ljudskih množic,³³ ki s svojimi programi nagovarjata širok nabor volivcev različnih razredov in skupin (Duverger 1965; Kirchheimer, 1966). "Catch-all" stranke oziroma "ljudske" stranke je nov tip političnih strank, ki ga opredeli Kirchheimer. Kot stranka, ki je prva vstopila v model "ljudskih" strank, se velikokrat omenja nemška SPD, ki je leta 1959 v Badgodsberškem programu tudi formalno razglasila ljudsko stranko (Kirchheimer 1966).

Podobno kot pri različnih interesnih skupinah je v zadnjem desetletju opaziti upad članstva tudi pri političnih strankah. Če so v času pred povezavo SPD in CDU/CSU imele v zahodni Nemčiji kot milijon članov, novejši podatki kažejo velik upad članstva v vseh glavnih političnih strankah in veliko ljudi tako v zahodni kot v vzhodni Nemčiji je postalo neopredeljenih (Green in Paterson 2009, 192). Omenimo tudi, da se je močno zmanjšala moč in vpliv tudi pri organiziranih delavskih organizacijah v celotni državi, a predvsem v vzhodni Nemčiji. Poleg tega so interesne skupine postale vedno bolj decentralizirane (Green in Paterson 2009, 191). Zaradi odtujenosti volivcev in prihoda

---

³³ Nem. *die Volksparteien*, angl. *catch-all parties*.

gospodarske krize se morajo stranke tako vedno bolj boriti za pridobitev volivcev (Green in Paterson 2009, 190, 192).

2.3.3 Krščansko demokratska Unija/Krščansko socialna Unija – Unija CDU/CSU

Predhodnica današnje CDU je stranka Zentrum, katere začetki segajo v leto 1870 in je v drugem nemškem rajhu in weimarski republiki predstavlja katoliški tabor. Po 2. svetovni vojni se večina njenih članov pridruži novoustanovljeni stranki krščanskim demokratom CDU. Za razliko od katoliške stranke Zentrum je CDU predstavljala tako katolike kot tudi protestanke. Krščanski demokrati se zavzemajo za svobodno gospodarstvo in sodelovanje z ZDA in NATO-m. Združuje jih tradicionalno nasprotovanje komunizmu in povojne razdelitve v Srednji Evropi. Stranka ne temelji na določenem razredu, temveč na združevanju ljudi s katoliško tradicijo in se predstavlja kot stranka širših ljudskih množic, katere cilj je osvojiti čim širšo javno podporo (Green in Paterson 2009, 187; Kleinman 1993, 55).

Krščanski demokrati se združujejo iz dveh političnih strank, večje CDU³⁴ in manjše CSU.³⁵ Na zveznih volitvah nastopata skupaj kot krščansko demokratska unija ali krajše Unija. Med obema strankama velja dogovor, da CSU kandidira zgolj na Bavarskem in CDU v ostalih zveznih deželah. Bavarska CSU je v dosedanjih volilnih tekmah uspešno prestopala volilni prag 5 odstotkov in si zagotovila prihod v predstavniški spodnji dom. To jim omogoča programsko sorodna stranka CDU, s katero imajo dogovor, da CDU kandidati ne bodo kandidirali v volilnih okrajih, v katerih kandidirajo kandidati CSU in obratno (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). CDU/CSU je programsko sorodna desnim strankam in sklepa svoja koalicijska zaveznitva predvsem z liberalno FDP. Zaradi družbenopolitičnih okoliščin je leta 1969 in 2005 vstopila v veliko koalicijo z ideološko nasprotno stranko, socialnimi demokrati SPD (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a).

CDU je na strankarski konferenci leta 2003 v Leipzigu izglasovala volilni manifest stranke z izrazitim ekonomsko-liberalnim programom, z premalo izrazitim poudarkom

---

³⁴ Nem. *Die Christlich Demokratische Union Deutschlands*.

³⁵ Nem. *die Christlich-Soziale Union in Bayern*.

na socialnih tematikah.³⁶ CDU daje v strankarskem programu glavne poudarke na tržno orientiranih temah, kot so inovacije, deregulacija in fleksibilen trg delovne sile in vzpostavitev družbe priložnosti za vse. Unija želi doseči razbremenitev in razcvet gospodarstva, več svobode podjetništvu, zmanjšanje ali ukinitvev birokratskih postopkov, zmanjšanje zadolževanja države, zmanjšanje davkov ter več varnosti in odločen boj proti (mednarodnemu) kriminalu in terorizmu. (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Kot "catch-all" stranka Unija podpira tudi ustvarjanje novih delovnih mest, več socialne varnosti, v središču pozornosti je tudi družinska politika in vzpostavitev dobrega ravnovesja med delovnim in domačim okoljem, še posebej za ljudi z otroci. Pospešujejo tudi kohezijo družbe, si prizadeva za zvišanje kriterijev priseljevanja in večjo integracijo migrantov v državi, kar ji je z reformami tudi uspelo. Ne pozablja niti na skrbi za klimatske spremembe in zaščito okolja ter za uveljavitev dolgo pričakovane reforme federalizma, ki bo razmejila pristojnosti med zveznimi deželami in zvezno vlado. CDU/CSU si želi EU, ki bo državi ustvarjala okolje, ki ji omogoča nove gospodarske priložnosti. (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 6–32).

CDU/CSU se je na volitvah leta 2005 predstavila kot moderna reformistična stranka z geslom "ekipa za prihodnost"³⁷ na čelu z "Angie" – Angelo Merkel. Med volilno kampanjo se je pokazala ne preveč izrazita podpora bavarske CSU in njenega vodja Edmunda Stoiberja³⁸ do Angele Merkel in njene CDU. Znotraj Unije CDU/CSU so se tako pojavljale notranje napetosti (Saalfeld 2009, 127). Obenem je bil pred volitvami pogosto kritiziran siv medijski stil A. Merkel, ki da nima ne "melodije in barve". Angela Merkel je zasedla kanclerski položaj, brez da bi poprej zmagala na deželnih volitvah in bila izvoljena kot predsednik deželne vlade (Green in Paterson 2009, 187).

Tudi krščanski demokrati so podobno kot njihovi tekmeci iz SPD od zveznih volitev v Bundestag 2005 utrpeli poraz pri vsakih nadaljnjih volitvah (Saalfeld 2009, 85). Tako lahko trdimo, da se stranka CDU/CSU kmalu dosegla svoj zgornjo mejo popularnosti³⁹ na večini volitev po letu 2000. Unija je svoj predvolilni potencial leta 2005 usmerila v napad na rdeče-zeleno koalicijo in njene vladne spodrsaljaje ter obenem volivcem

---

³⁶ Socialnim tematikam sta bili v manifestu namenjeni le dve strani.

³⁷ Nem. *die TeamZukunft*.

³⁸ Predsednik stranke CSU (1998 – 2007).

³⁹ Angl. *upper limit*.

obljubljala izboljšanje gospodarstva države. Leipzigiški manifest krščanskih demokratov se je osredotočal na trg usmerjen pristop in obenem oddaljeval od socialnih tem, zaradi česar je stranka ob prihodu gospodarske krize izgubila nekaj svojih podpornikov (Sloam 2009, 129). Zaznavanje določene socialne hladnokrvnosti v programu CDU, ki bi jo lahko označili kot antipatija do socialne države, je bila glavna točka negativne kampanije, ki jo je izvajala SPD.

2.3.4 Socialni demokrati – SPD

Za predhodnike socialdemokratske stranke lahko štejemo Socialistično delavsko stranko Nemčije,⁴⁰ ki se pojavi na prvih volitvah v nemški parlament leta 1848. Do leta 1912 socialna demokracija postane najmočnejša stranka. V času weimarske republike vstopa SPD v različne koalicijske vlade s katoliško stranko Zentrum. V času prvih povojnih volitvah leta 1949 postane prvi predsednik stranke in istočasni predsednik zvezne frakcije, Kurt Schumacher. Prve štiri mandatna obdobja (1949–1965) SPD preživi v opoziciji. Prvič po weimarski republiki pa leta 1965 socialni demokrati vstopijo skupaj z CDU/CSU v prvo veliko koalicijo, Willy Brandt pa postane podpredsednik vlade in zunanji minister. V šestem mandatu vstopita SPD in FDP v koalicijo, Willy Brandt postane novi zvezni kancler. Leta 1972 doživi SPD največji volilni uspeh in dobi kar 45,8 odstotka glasov, nadaljnja sedemdeseta leta v celoti obvladuje SPD, ki v tem času začne svojo znamenito vzhodno politiko.⁴¹ Socialni demokrati so med leti 1983 in 1998 ponovno v opoziciji, v zunanji politiki so najbolj vroče teme razoroževanje, umik kemičnega orožja iz ZRN in ustanovitev Evropske skupnosti z Maastrichtsko pogodbo. SPD se leta 1998 prepričljivo vrne na oblast z Gerhard Schröderjem v koaliciji z Zelenimi, ki ostane na oblasti nadaljnjih sedem let. Po koncu velike koalicije (2005-2009) se SPD umakne v opozicijo (SPD-Bundestagsfraktion 2007c).

Glavna skrb socialnih demokratov je zagovarjanje socialne demokracije in socialni interes za nemške državljane. SPD se zavzema za socialno pravičnost, okrepitev sistemov socialne varnosti, splošno povišanje davkov, mdr. povišanje davka na dedovanje in za povišanje minimalne plače. Med njihove nadaljnje programske točke

---

⁴⁰ Nem. *Sozialdemokratische Arbeitspartei (SDAP)*.

⁴¹ Nem. *die Ostpolitik*.

spada zagotavljanje varnosti za starost, boj proti množični brezposelnosti in brezposelnosti mladih. V času Schröderjeve administracije je SPD dala velik poudarek tudi svetovni konkurenčnosti nemškega gospodarstva,⁴² ki je osnova graditve sistemov socialne varnosti in socialne blaginje. (SPD–Bundestagsfraktion 2007b; SPD-Bundestagsfraktion 2007c). SPD se je pod vodstvom Kurta Becka (2006–2008) nedvoumno distancirala od med volivci nepopularne *Agende 2010*, saj je manjše izboljšanje gospodarstva še povečalo apetite po varnosti in tako pomirila razdraženo javnost ter ublažila pritiske ki jo je na SPD izvajala stranka DIE LINKE. V odgovor je kanclerka Merkel dopustila in popustila na področju minimalnih plač, mdr. za pošne uslužbence. Ironično je, da je njen neuspeh v branjenju reform ustvaril napetost med člani vladnega krila SPD, ki so še vedno vztrajno zagovarjali *Agendo 2010* in tistimi, ki so se ji odpovedali (Green in Paterson 2009, 200).

2.3.5 Bündis 90 /Die Grünen – Zeleni

Stranka Zelenih ima svoje korenine v zahodni Nemčiji, v množičnem socialnem gibanju za okolje,⁴³ novih socialnih gibanjih⁴⁴ in pripadnikih nove levice⁴⁵ iz 60., 70. in 80. let 20. stoletja. Stranka, kot jo poznamo danes, je ustanovljena leta 1980 (Gruene-Partei 2009b). Izstopajoče temeljne vrednote te alternativne stranke so ekologija, samoodločba, pravičnost in demokracija. Iz njih se v strankarskem programu (Gruene-Partei 2005) razvije zelena nit in glavna področja delovanja stranke, kot so trajnostna ekologija in zeleno tržno gospodarstvo v smislu simbioze gospodarstva s socialo in naravo. Stranka v spodnjem domu parlamenta neprestano predstavlja različne zelene iniciative. Med njimi je zelo odmeven in uspešen predlog o zaščiti in ohranitvi pragozdov Ishpingo-Tambococha-Tiputini (ITT) v naravnem parku Yasuni v Ekvadorju, ki so ga Zeleni predstavili v Bundestagu na predlog ekvadorske vlade (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008a, 17).

Zeleni zelo nasprotujejo tudi uporabi jedrske energije in si zato prizadevajo za čim večjo izrabo obnovljivih, zelenih energij. Njihove nadaljne programske točke zajemajo podporo kulturi, kulturni kreativnosti in umetnosti nasploh. Prizadevajo si za uvedbo

---

⁴² Bolj znana pod imenom Agenda 2010.

⁴³ Nem. *die Umweltbewegung*.

⁴⁴ Nem. *die Neue Soziale Bewegungen*.

⁴⁵ Nem. *die Neue Linke*.

zakonskih predpisov, ki podpirajo enakopravnost spolov, še posebej v zasebnem sektorju, enako plačilo za enako delo za oba spola, enake možnosti za vse, zaščito žensk v kriznih vojnih žariščih po svetu in za zaščito žrtvam različnih vrst nasilja. Kot je na primer država Kongo, kjer je poslilstvo vsakdanje uporabljeno vojno sredstvo (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008a, 7–13, 18; Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008b; Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008c)

Pri stranki Zelenih je v začetku v ospredju prevladovala izključno okoljska problematika. Kmalu pa so k svojemu političnemu programu dodajo mdr. še boj za človekove pravice in razoroževanje, pri čemer se prizadevanje za slednje v času trajanja Schröderjevih vlad nekoliko razvodeni, saj je takratni kancler Schröder leta 2001 podporo za vojaški poseg v Afganistanu vezal na zaupnico, ki so jo podprli tudi Zeleni. Stranka tako ostaja podpornik vojn v Afganistanu in Iraku (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008a).

Antiglobalizacijski argumenti levega krila SPD in Zelenih so postali prav običajni in v času velike koalicije prav ne preveč pomembni. Nihče namreč resnično ne postavlja pod vprašaj proces globalizacije, saj obstaja splošni konsenz v družbi, da se mora ZRN prilagoditi na globalizacijo (Falke 2009, 210). Po dveh mandatih v rdeče-zeleni zvezni koaliciji so Zeleni od leta 2005 zopet opozicijska stranka. Na ravni zveznih dežel so se poizkusili tudi že v najrazličnejših koalicijah, od rdeče-zelene v Bremnu, črno-zelene v Hamburgu do črno-rumeno-zelene koalicije v Posarju.

2.3.6 Freie Demokratische Partei – FDP

Ustanovitev liberalne stranke FDP segajo v leto 1948.⁴⁶ Stranki iz zahodne Nemčije sta se po združitvi obeh nemških republik leta 1990 pridružili blokovski stranki LDPD⁴⁷ in NDPD⁴⁸ iz NDR⁴⁹ in ZRN. FDP se največkrat pojavlja kot manjši koalicijski partner CDU/CSU. Bistvo liberalne FDP je zagovarjanje državljanske svobode kot najvišje

---

⁴⁶ FDV so ustanovili leta 1948 člani leve liberalne Nemške demokratske stranke – DDP (nem. *die Deutsche Demokratische Partei*) in člani Nemške ljudske stranke – DVP (nem. *die Deutsche Volkspartei*).

⁴⁷ Liberalnodemokratska stranka Nemčije. Nem. *die Liberal-Demokratische Partei Deutschlands*. Stranka je močno podpirala oblast Stranke socialistične enotnosti Nemčije (SED).

⁴⁸ Tudi NDPD je močno podpirala oblast Stranke socialistične enotnosti Nemčije (SED).

⁴⁹ Nemška demokratična republika.

dobro, kar stranka smatra kot predpogoj za zagotavljanje dostojnega življenja državljanov. Najvišji cilj in vrhovna dolžnost liberalne družbe je zagotavljanje državljanske svobode v največjem možnem obsegu. Državljanstvo razumejo kot ščitenje državljanov pred državo in v čim manjšem vmešavanju države v življenje posameznika. Pri izbiri in tehtanju med svobodo in varnostjo daje liberalna FDP prioriteto svobodi in gospodarstvu pred socialo. FDP se zavzema za več odgovornosti in manj prepovedi, za liberalno pravičnost, zagotavljanje enakih življenjskih pogojev za vse, pri čemer ima varovanje v Temeljnem zakonu ZRN zagotovljenih svoboščin, kot sta svobodna izbira izobraževanja in svobodno podjetništvo, osrednjo vlogo (FDP 2008b). Stranka se zavzema za varovanje privatne sfere, svetost privatne lastnine, varovanje svobode izražanja, svoboda veroizpovedi in drugih svoboščin ter za neodtujljivost človekovih pravic. Podpirajo privatizacijo, deregulacijo in zmanjševanje birokracije in subvencij. (FDP 2008a; FDP 2004, 17–18). So tudi močni zavezniki farmacevtske industrije (Czada 2005, 183). V programskem delu FDP ne izpusti niti drugih tematik, kot so aktivno preživljanje starosti, zaščita okolja in stremljenje k obnovljivim virom energije, tržno umerjenemu gospodarstvu, liberalnemu konceptu turizma, družini prijaznim podjetjem in svobodni izbiri zdravstvenega sistema za posameznike (FDP 2009b; FDP 2009c). Po mnenju FDP le z zavedanjem o svobodi lahko svobodo tudi cenimo in polno razumemo in prevzemamo odgovornost za svoja dejanja.

Liberalna civilna družba je dinamična družba, ki živi od angažmaja posameznikov. Mnenje FDP je, da je le liberalna civilna družba pravična družba, saj je to družba, v kateri se dosežki in učinkovito delo izplača. Naloga države pa je, da zagotovi pošten in delujoč socialni sistem, da spodbuja razvoj človeških sposobnosti in kvalitet in da istočasno zagotavlja svobodno izbiro in delovanje posameznikov. A več možnosti, ko ima posameznik, več odgovornosti nosi do soljudi, pri tem pa se svoboda posameznika konča tam, kjer se začne svoboda drugega (FDP 2009b; FDP 2004, 17–18).

Med vsemi strankami v nemškem zveznem parlamentu ima FDP najbolj liberalen značaj. Med glavne cilje liberalne stranke FDP prištevamo krepitev svobode in odgovornosti posameznikov. Stranka se zavzema za pospeševanje privatizacij, deregulacijo trga, odpravo subvencij in birokratskih ovir ter reformo sistema kolektivnih pogodb. Za razliko od stranke DIE LINKE. vidi FDP v globalizaciji nove

priložnosti in ne grožnje. Liberalna straka sebe opisuje kot evropska stranka, ki si želi integrirano Evropsko unijo s skupno zunanjo in varnostno politiko (FDP 2008a).

2.3.7 DIE LINKE.

Stranka DIE LINKE. je nastala poleti 2007 z združitvijo strank Linkspartei.PDS⁵⁰ in WASG.⁵¹ Ideološko in strankarskopolično stranka sebe vidi kot naslednika Rose Luxemburg in Karla Liebknechta (DIE LINKE. 2009b). Rosa Luxemburg je bila ena glavnih zagovornic proletarskega internacionalizma, v smislu čim boljšega gospodarsko-političnega povezovanja držav, evropskega delavskega gibanja in nasprotnica militarizma (Gallo 1993). Karl Liebknecht je bil viden socialist, nasprotnik militarizma in član SPD. Leta 1914 je skupaj z Roso Luxemburg ustanovil zvezo Spartacus (nem. *der Spartakusbund*), kot levo marksističnega gibanja. Oba sta bila leta 1918 tudi med ustanovitelji Komunistične partije Nemčije, leto kasneje pa sta bila oba umorjena v januarski vstaji v Berlinu, bolje znani kot Spartaška vstaja (DIE LINKE. 2009).

Temeljni položaj in stališča stranke DIE LINKE. so orisani v programu stranke. DIE LINKE. je populistična leva stranka, ki je usmerjena k demokratičnem socializmu in močno nasprotuje družbeno-gospodarski ureditvi, t.j. kapitalizmu. Stranka zelo nasprotuje privatizaciji, od privatizacij podjetij do šolstva, deregulaciji telekomov in poštnih storitev in vojaškemu posredovanju v tujini (DIE LINKE. 2009a; DIE LINKE. 2009c). Strankina osrednja figura je njen predsednik Oskar Lafontaine. DIE LINKE. je edina stranka v Bundestagu, ki odkrito nasprotuje globalizaciji in ki največjo pozornost posvečajo predvsem notranjim razmeram v ZRN. Predsednik stranke DIE LINKE. Oskar Lafontaine je v svojih govorih večkrat poudarjal, da ima kapitalizem tendenco po tem, da se vtika v mednarodne zakone in v pravila poštene trgovine z namenom povečati promet in profite. Kjer naj bi bilo prostora le še za kapitalske profite, tam ni prostora tudi za demokracijo (International Communist League 2005). Stranka prav tako krčevito nasprotuje odpravi socialne države in z njo povezanim zmanjševanjem

---

⁵⁰ Linkspartei.PDS se je pred letom 1989 imenovala SED (Socialistična stranka nemške enotnosti), ki je predstavljala osrednjo državno politično stranko v nekdanji vzhodni Nemčiji od njene ustanovitve leta 1946 do nemške združitve leta 1989.

⁵¹ WASG je politična stranka dela in socialne pravičnosti (nem. *Arbeit & soziale Gerechtigkeit – Die Wahlalternative*) in je nastala leta 2005 z odcepitvijo kritičnih poslancev SPD do politike Gerharda Schröderja in Agende 2010.

socialnih programov⁵² (Brie 2005; DIE LINKE. 2009b; Falke 2009, 210). Stranka DIE LINKE. sebe dojema kot dejansko edino pravo opozicijska stranko, ki v temelju edina med politično odmevnimi strankami nasprotuje kapitalistični ureditvi sveta (Hunko 2009).

2.4 Parlamentarizem in nemški zakonodajni organ

Parlamentarizem je oblika demokratične politična ureditve, ki se prvič pojavi sredi 19. stoletja. Njegova glavna značilnost je pripadnost zakonodajne ureditve parlamentu, kjer njen temelj predstavljajo izvoljeni predstavniki ljudstva, ki je nosilec družbene suverenosti. Sodobna ustava narekuje, da je izvršilno-upravna, pravosodna in zakonodajna oblast ločena in samostojna, pri tem parlamentu pripada najpomembnejša – t.j. zakonodajna oblast. Parlament kot ljudsko predstavništvo deluje v skladu s pristojnostmi, ki mu jih dodeljuje ustava (Zajc 2009b; Zajc 2004). Naloga se na tej točki ne spušča v podrobnejše razčlenjevanje zgodnjega zgodovinskega razvoja parlamentarizma, ki izhaja iz revolucionarnih angleških, francoskih, poljskih, ameriških in drugih krogov. Od angleške "slavne" revolucije (1688-1689), idejah o suverenosti, od idej o ohranjanju suverenosti evropskih monarhij Jeana Bodina in Thomasa Hobbesa, liberalnih idej o ljudski suverenosti in delitvi oblasti razsvetljencev Johna Locka, C. de S. Montesquieuja in teorije družbene pogodbe ter pravnih načel J. J. Rousseauja, idej o verski svobodi in civilnih pravicah Voltaira in drugih idej, kar bi že bila podlaga za novo nalogo (Schlosser 1853a, 470–510).

Nemški zvezni zakonodajni organ sestoji iz dveh zborov: *zveznega zbora ali spodnjega doma zveznega parlamenta*⁵³ in *zveznega sveta ali zgornjega doma zveznega parlamenta*. V 16. zakonodajnem obdobju je imel Bundestag 614 članov (v 17. mandatnem obdobju ima 622 članov), Bundesrat pa ohranja 69 članov (Bundesrat 2009).⁵⁴ Nemški zvezni zbor je predstavništvo splošnih političnih interesov družbe, ki so zastopani na zvezni ravni preko posameznih zveznih političnih *frakcij*. Vsaj 5 odstotkov izvoljenih članov Bundestaga, ki so običajno tudi člani političnih strank, lahko ustanovijo politično frakcijo z namenom uveljavljanja skupnih ciljev (Bundestag

---

⁵² Kar DIE LINKE. enačijo s serijo reform, t.i. Hartz I – Hartz IV, iz Schröderjeve Agende 2010, ki so bile sprejete v obdobju 2002–2005.

⁵³ Nem. *der Bundestag*.

⁵⁴ Nem. *der Bundesrat*.

2010a). Predstavnike frakciji zveznega zbora se izvoli na neposrednih splošnih in tajnih volitvah. Zvezne politične frakcije imajo možnost podajanja svojih predlogov v obliki iniciativ, zahtev, zakonskih osnutkov kot tudi preko kongresov strank in strokovnih razprav. V pristojnosti zveznega zbora je postavljanje vlade in nadzor nad njo, sprejemanje zakonov in izvolitev zveznega kanclerja, ki ga predlaga zvezni predsednik (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; Green in Paterson 2009; Temeljni zakon ZRN 2009, 77. čl.).

Zvezni svet je predstavništvo šestnajstih zveznih dežel, ki ga sestavljajo posredno izvoljeni člani zveznih vlad. Njegova naloga je sodelovanje v zakonodajnem procesu, potrjevanje določenih zakonov, dajanje soglasja k spremembi Temeljnega zakona ZRN in svetovanje zveznemu zboru. Za sprejem določenega zakona mora Zvezni svet zbrati 35 od skupno 69 glasov. Za spremembo Temeljnega zakona ZRN pa mora Zvezni svet zbrati 46 glasov svojih članov, kar predstavlja dve tretjini glasov Zveznega sveta (Temeljni zakon ZRN 2009, 79. čl.). Preko Zveznega sveta so dežele vpete v zakonodajni proces in vključene v vodenje federacije. Vsaka posamezna zvezna dežela ima od tri do šest članov, odvisno od števila prebivalcev dežele in vsaka zvezna dežela ima vsaj tri glasove. Dežele z več kot dvema milijonoma prebivalcev imajo 4 glasove, dežele z več kot šest milijoni prebivalcev imajo 5 glasov in dežele z več kot sedmimi milijoni prebivalcev 6 glasov (Temeljni zakon ZRN 2009, 51. čl.). Glede na različna razmerja moči v zveznem zboru in zveznem svetu to v praksi pomeni, da prihaja do številnih medsebojnih blokad. Prav tako se v Zveznem svetu pogosto dogaja, da vpliv strank na zvezni ravni zasenči vpliv posameznih zveznih dežel, ki so tako nekoliko marginalizirane, kar je predvsem očitno pred zveznimi volitvami. (Beyme 2004, 340-343; Temeljni zakon ZRN 2009, 50.–53. čl.; Zajc 2009a; Zajc 2009b).

Kadar se zgodi, da med obema zakonodajnima domovoma pride do nesoglasja, se ustanovi poseben skupni odbor iz dveh tretjin članov zveznega zbora in ene tretjine članov zveznega sveta, ki postane pristojen za razrešitev nesoglasja. V zadevah povezanih z EU prav tako sodelujeta tako zvezni svet kot zvezni zbor. Oba domova imata pravico, da vložita tožbo na Sodišče Evropskih skupnosti zaradi kršitve načela subsidiarnosti s strani zakonodajnega akta EU (Temeljni zakon ZRN 2009, 23. čl.; Zajc 2009a).

ZRN je zanimiv primer, saj za vso zakonodajo ni potrebna potrditev Zveznega sveta. Le zakonodaja, ki je po Temeljnem zakonu ZRN v povezavi z zveznimi deželami je predmet potrditve zgornjega doma. Ker zvezne dežele implementirajo zvezno zakonodajo, je potrebna privolitev zveznega sveta v večini pomembnejših zadevah. Varovalka, preko katere Zvezni svet ponovno glasuje o posameznem zakonskem predlogu, je bila po Temeljnem zakonu ZRN vpeljana z namenom ponovne preverbe, saj se lahko zakonski osnutek, predložen na začetku zakonodajne procedure, bistveno razlikuje od končnega sprejetega zakona, lahko se spremeni ali drugače dopolni. Vsak tovrsten predlog zakona mora biti pred dokončnim sprejetjem še enkrat potrjen s strani zveznega sveta. (Proksch in Slapin 2008; Temeljni zakon ZRN 2009; Tsebelis in Money 1997).

Za razliko od večine parlamentarnih sistemov je nemški posebej zavarovan pred poskusi kolapsa, saj je stabilnost vlade zagotovljena s *konstruktivno nezaupnico*, ki zahteva, da večina, ki predlaga nezaupnico,⁵⁵ krati predlaga tudi novega predsednika⁵⁶ (Temeljni zakon ZRN 2009, 67. čl.). Zvezni kancler lahko od zveznega parlamenta zahteva glasovanje o zaupnici vladi, ki je lahko vezana na predlog nekega zakona. S tem mehanizmom kancler želi stabilizirati člane lastne stranke oziroma disciplinirati koalicijske partnerje (Temeljni zakon ZRN 2009, 38.–48. čl.). Glasovanje o zaupnici je opredeljena v 68. členu Temeljnega zakona ZRN. Nazadnje jo je leta 2005 uporabil Gerhard Schröder, ko SPD ni podprla njegovih ukrepov za zmanjševanje socialnih programov, in jo je namenoma izgubil. Leta 2005 so tako sledile predčasne volitve. Pred tem je leta 1972 koalicija CDU/CSU neuspešno poskušala zamenjati SPD vlado Willyja Brandta. CDU/CSU je uspela leta 1982, ko je bil uspešno zamenjan H. Schmidt, ki ga je istega leta zamenjal Helmut Kohl.

2.4.1 Funkcije parlamentov

Parlament ima in opravlja različne funkcije z namenom zagotavljanje učinkovit in stabilen politični sistem. Funkcije sodobnih parlamentov delimo na formalne, t.i. ustavno opredeljene in neformalne funkcije. Demokratičnost in učinkovitost parlamenta se kaže z razvojem funkcij parlamenta. Med formalne funkcije štejemo zakonodajno

---

⁵⁵ Gre za negativno večino.

⁵⁶ Gre za pozitivno večino.

funkcijo, sprejemanje in nadzor proračuna države. Nadalje ima parlament funkcijo ustvarjanja demokratične legitimnosti, postavljanje izvršilno-upravne oblasti ter nadzor nad njo in njeno dejavnostjo. Parlament postavlja vlado, opravlja stalen nadzor nad njo preko delovnih teles parlamenta in splošno obliko poslanskega nadzora v obliki splošnih in posebnih razprav. Ne nepomemben del parlamentarnega nadzora nad vlado so tudi poslanska vprašanja, možnost interpelacije, (ne)zaupnice, s katero lahko vpliva razreši posameznega ministra ali vlado kot celoto (Zajc 2004). Parlament predstavlja družbene interese in razrešuje interesne konflikte ter ima informacijsko, vzgojno in mobilizacijsko funkcijo (Zajc 2009b; Zajc 2004; Zajc 2000). Poleg tega obstaja tudi cela vrsta neformalnih, t.i. splošnih funkcij za katere določene skupine znanstvenikov meni, da so še bolj pomembne od formalnih, kot so izražanje različnih mnenj in zahtev, obveščanje ljudi o zadevah o katerih običajno ne slišijo ali pojasnjevanje kaj mora držav narediti v določenih zadevah (Beer 1969; Norton 1993).

2.4.2 Parlamentarni poslovnik nemškega zveznega parlamenta⁵⁷

Parlamentarni poslovnik je akt, ki določa zakonodajne postopke, predpisuje način delovanja parlamenta, njegovo razmerje do vlade in je v osnovi vezana na Temeljni zakon ZRN. Pred sedanjim parlamentarnim poslovnikom je bil v uporabi poslovnik iz obdobja weimarske republike (Zajc 2009b). S parlamentarnim poslovnikom se določa formalno in materialno delo parlamenta. Formalno in materialno delo parlamenta obsega delo stalnih delovnih teles, posebne, hitre ali skrajšane postopke, ratifikacije mednarodnih pogodb in drugo (Zajc 2009b). Posebnosti nemškega zveznega poslovnika je, da poslanci nimajo veliko pravic. Poslovnik obsega 128. členov in določa način konstituiranja parlamenta, izvolitev predsednika in namestnikov predsedstva in starešinskega sveta, ki je posvetovalno telo predsednika in je sestavljen iz 23 izkušenih poslancev. Svet načrtuje in usklajuje delo zveznega zbora. Med pomembne posebnosti poslovnika prištevamo racionalno izrabo časa. Da se ne bi vlagalo predlogov zakonov, ki nimajo nobene možnosti za uspeh lahko predlog zakona vložijo le skupina vsaj 5 odstotkov vseh poslancev. V parlamentu imajo poslanci v praksi za razpravo namenjenega relativno toliko časa, kolikor je velika njihova parlamentarna skupina. Poslovnik natančno opredeljuje oblikovanje in delovanje poslanskih skupin in

---

⁵⁷ Nem. *Die Geschäftsordnung*.

delovnih teles, ki se lahko oblikujejo na osnovi 5 odstotkov vseh poslancev. Parlament je prostor, kjer potekajo branje, glasovanje in ugotavljanje potrebne večine. Številne priloge poslovnika opredeljujejo področja imunitet, varovanje tajnosti, smernice za razprave in drugo. Opredeljuje tudi specializirane delovne skupine parlamenta – parlamentarne odbore, ki opravijo večino dela. (Bundestag 2010b; Zajc 2009b).

2.5 Oblikovanje koalicij v povojnem obdobju

2.5.1 Ponacistična Nemčija (1949–1966)

Po odpravi demokratičnega parlamentarizma z weimarsko republiko v tridesetih letih 20. stoletja, se slednji vrne na nemška tla po drugi svetovni vojni sprva v zahodno Nemčijo (Zajc 2001, 55). Na ruševinah velikonemškega tretjega Reicha⁵⁸ po koncu druge svetovne vojne sta pod zavezniško okupacijo (1945–1949) v času hladne⁵⁹ vojne nastali dve nemški državi. Nemčija je bila takrat razdeljena na dva bloka – vzhodni in zahodni blok. Zahodni blok so zasedle ameriške, britanske in francoske oborožene sile in so skupaj tvorile Zvezno Republiko Nemčijo. Vzhodni blok je v celoti pripadel takratni Sovjetski zvezi, ki je vzhodni del Nemčije oklicala za Nemško demokratično republiko, z izjemo glavnega mesta Nemčije Berlin, ki so si ga glavni zmagovalci druge svetovne vojne razdelili med seboj. Na vzhodu je bila tako vzpostavljena Nemška demokratična republika,⁶⁰ utemeljena na predpostavkah boljševiskega marksizma, in na zahodu Zvezna republika Nemčija⁶¹ z liberalnim parlamentarnim sistemom oblasti po anglo-ameriškem vzoru. V zahodni coni so se pojavili zametki tržnega gospodarstva predvsem zaradi ameriškega vpliva.⁶² Ker je za prebivalce zahodne Nemčije vpeljan liberalen sistem pomenil novost, so ga sprejeli s precejšnjim nezaupanjem; prav tako večina Nemcev ni želela za vedno razdeliti Nemčijo in so že takrat razmišljali o združitvi.

---

⁵⁸ Nem. *Das Dritte Reich* oziroma *das Großdeutsche Reich*.

⁵⁹ Za začetek hladne vojne lahko štejemo konec druge svetovne vojne leta 1945 in govor Winstona Churchilla leta 1946 o železni zavesi.

⁶⁰ Nem. *DDR – die Deutsche Demokratische Republik*.

⁶¹ Nem. *BRD – Bundesrepublik Deutschland*.

⁶² Ameriški vpliv je bil prisoten preko programa evropske obnove z t.i. Marschallovim planom leta 1948 in še prej z vzpostavitvijo sistema mednarodne gospodarske obnove Bretton-Woods z začetki leta 1944.

To prvo obdobje zaznamujejo predvsem vlade CDU/CSU z manjšo liberalno stranko in krščansko demokratski kancler Konrad Adenauer. Na prvih povojnih volitvah v zahodni Nemčiji leta 1949 je bilo v zveznem parlamentu zastopanih sedemnajst strank, od tega šest v vladi nemškega premiera Konrada Adenauerja. To je bila posledica pravila o volilnem pragu, ki je veljal za vsako deželo posebej in ne na nacionalni ravni. Na drugih volitvah leta 1952 v parlament vstopi le še šest strank. Precej manjših strank se prav tako priključi večjim, zlasti CDU. Razlog gre iskati v prepovedi zveznega ustavnega sodišča za sodelovanje nacistične (1952) in komunistične stranke (1956) na volitvah (SPD–Bundestagsfraktion 2007c). V šestdesetih letih 20. stoletja je ZRN doživljala pospešeno gospodarsko obnovo in stabilizacijo novega političnega sistema v času hladne vojne.

2.5.2 Drugo obdobje (1966–1982)

Za drugo obdobje (1966–1982) so značilne številne reforme in izrazita krepitev socialne države. V tem obdobju se pojavi prva povojna velika koalicija CDU/CSU-SPD (1966–1969) pod vodstvom CDU kanclerja Kurta Kiesingerja, sledi pa ji serija manjšinskih vlad SPD–FDP (1969–1983) na čelu z SPD pod vodstvom Willy Brandta in drugič Helmuta Schmidta. W. Brand je začel z novo "vzhodno" politiko,⁶³ preko katere se je pogajal s Sovjetsko zvezo in njenimi satelitskimi državami. Ob koncu mandata H. Schmidta je zaradi gospodarske recesije leta 1982 izstopila iz koalicije FDP, kanclerju pa je zvezni zbor izglasoval konstruktivno nezaupnico. Od začetka 60. let sta bili a nemški strankarski sistem značilni majhna fragmentiranost in velika stabilnost. Med 1961–1982 so bile v zveznem parlamentu le tri stranke – SPD, CDU in FDP (SPD–Bundestagsfraktion 2007c; 14–21).

2.5.3 Obdobje Helmuta Kohla (1982–1998)

SPD kanclerju H. Schmidtu je bila 1982 izglasovana konstruktivna nezaupnica in njegov naslednik postane H. Kohl, ki se obdrži na čelu koalicije CDU/CSU in FDP vse do leta 1998. Sicer pa je bila konstruktivna zaupnica prvič uporabljena aprila 1972, ko

---

⁶³ Nem. *Die Ostpolitik*.

je z njo CDU/CSU poskušala neuspešno zamenjati socialno-demokratsko vlado kanclerja W. Brandta. Zaupnico je leta 1972 prvič uporabil socialdemokrat W. Brandt in jo izgubil, potem pa je prišlo do novih volitev (Zajc 2009a, 39). V Kohlovem obdobju 9. novembra leta 1989 pade berlinski zidu in jeseni leta 1990 z združitvijo zahodne Zvezne republike Nemčije in petih dežel vzhodne Nemške demokratične republike nastane ZRN, kot jo poznamo danes. Vzporeden proces združitve obeh Nemčij je bila centralizacija trga in povečana strankarska defragmentiranost, ki je vodila v veliko raznolikost v koalicijskih vladah tako na zvezni kot deželni ravneh. Poleg tega je bivša NDR vedno bolj postajala odvisna od finančnih transferjev Zahoda. Združitve obeh držav je istočasno geografsko povzročil postopen premik političnih institucij v severovzhodno Nemčijo.⁶⁴ V sklopu gospodarskih sprememb po združitvi se je odvijala tudi privatizacija vzhodnonemških gospodarskih podjetij (Green in Paterson 2009, 190). Značilnost obdobja je tako zasuk od socialnoliberalnih vrednot k večji podpori svobodnemu podjetništvu in krčenju socialnih transferov. (Green in Paterson 2009, 189–190; SPD–Bundestagsfraktion 2007c, 21–22).

V NDR je bila vse od leta 1946 do nemške združitve na oblasti Stranka socialistične enotnosti Nemčije (SED),⁶⁵ ki je preko politbiroja centralnega komiteja Komunistične partije obvladovala vzhodnonemški prostor.⁶⁶ V ruskem zasedenem območju NDR je država od svojega nastanka preživela obdobje real-socializma vse do trenutka, ko so se milijonske ljudske množice uprle režimu in ideologiji marksizma-leninizma, šle na ulice in začele vzklikati – „*Wir sind das Volk, wir sind das Volk!*“⁶⁷. Ob pomoči mednarodnih pristiskov zahoda na nekdanjo Sovjetsko zvezo je po padcu Berlinskega zidu Komunistična partija vzhodne Nemčije prepustila vladavino ljudstvu, pristala na spremembo političnega sistema v državi in prevzela zahodni liberalni parlamentarni sistem oblasti. A še dandanes lahko na področju nekdanje vzhodne Nemčije najdemo veliko simbolike, ki spominja na takratne čase. Kot glavnega od njih, palačo republike v Berlinu, so v skladu z novim urbanističnim načrtom mesta pred kratkim porušili. Demokratični prehodi v satelitskih državah Sovjetske zveze so bili tako mogoči zaradi različnih notranjih in zunanjih pritiskov na Sovjetsko zvezo, kar velja za vse postsocialistične države, izjemi sta Jugoslavija in Romunija (Fink-Hafner 2001).

---

⁶⁴ V severovzhodnem delu Nemčije imajo protestanti večji vpliv kot kotoliki.

⁶⁵ Nem. *Die Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED)*.

⁶⁶ Pravni naslednik SED je stranka DIE LINKE.

⁶⁷ „Mi smo narod, mi smo narod!“

2.5.4 Obdobje Gerharda Schröderja (1998–2005)

Ob porazu Unije in FDP na volitvah leta 1998 je krmilo države prevzela rdeče-zelena koalicija pod vodstvom Gerharda Schröderja. SPD je dobila 40,9 odstotkov in 298 od 699 sedežev v zveznem zboru, Zeleni pa 7,3 odstotkov in 48 sedežev. Presežek večine 11 poslancev in večina v zveznem svetu je Schröderju omogočila stabilno vladanje. Istočasno je Nemčijo zajela gospodarska kriza, ki je bila delno povezana z velikim stroški nemške združitve. Koalicija se je morala boriti tudi z zveznim svetom, kjer je sedelo veliko konservativcev, ni pa šlo tudi brez pretresov v sami koaliciji. Leta 2001 je moral Schröder predlog za vojaško posredovanje v Afganistanu celo vezati na zaupnico in na ta način prisilil mirovniško usmerjene poslance Zelenih k podpori. Rdeče-zelena koalicija se je nadaljevala tudi v mandatu 2002–2005. Zaradi slabih gospodarskih razmer in pritiskov globalizacije, je Schröder leta 2003 predstavil paket neoliberalnih reform pod imenom Agenda 2010, s katerim bi pomagal nemškemu gospodarstvu (Busch 2009; Dyson 2009). Neoliberalni ukrepi, oziroma t.i. "Hartz" zakoni rdeče-zelene koalicije vsebovani v Agendi 2010, so bili med širšo populacijo neprijetljivi, ker so prinesli krčenje socialne države. Zmanjšali so se izdatki za socialne programe, pokojnine, nadomestila za zdravstveno varstvo in brezposelnost. Kljub vsemu je Agenda 2010 vsaj srednjeročno pomagala nemškemu gospodarstvu. Strogo gledano je bila poteza v nasprotju z temeljnimi vrednotami SPD, a če do reform ne bi prišlo, bi najverjetneje bilo stanje današnjega nemškega gospodarstva še veliko slabše. Učinki reform se niso pokazali na kratek rok, leta 2005 sta javni dolg in brezposelnost dosegla rekordno raven, sledil je velik osip članstva v SPD. Med drugimi je izstopil njen bivši predsednik in takratni finančni minister Oskar Lafontaine, ki se je zatem pridružil stranki PDS.LINKE. (Zajc 2009a, 43). Padla je javna podpora stranki SPD, kar se je odražalo v porazih na volitvah v različnih zveznih deželah. Nove volitve na zvezni ravni so tako postajale vedno bolj realen izhod za razrešitev domnevno nekompetentne vlade in rešitev nastajajoče vladne krize. Volivci so kaj kmalu lahko znova premešali karte moči v zvezni politični areni.

3 Obdobje prve vlade Angele Merkel, obdobje velike koalicije (2005–2009)

Začelo se je z izgubo SPD na deželnih volitvah v njeni tradicionalni bazi, v Severnem Porenju–Vestfaliji, in z naglim padanjem približljenosti socialnih demokratov, kar je bilo za kanclerja Schröderja dovolj velik razlog za iskanje legitimnosti na predčasnih volitvah jeseni 2005. Na predčasnih zveznih volitvah 18. septembra je Unija zbrala 35,2 odstotka glasov in SPD 34,2 odstotka. Sledili so FDP s 14,6 odstotki in Zeleni z 8,2 odstotki glasov. V zvezni parlament je prvič prišla tudi skrajna levičarska stranka PDS.LINKE,⁶⁸ ki je dosegla občutnih 8,6 odstotka glasov. Vzpon PDS.LINKE je nedvomno pripisati nezadovoljstvu ljudi z obstoječo politiko.

3.1 Analiza volitev leta 2005

Z Agendo 2010 je G. Schröder že imel pripravljen reformni paket za svoj 3. mandat. V TV debati na večer volitev leta 2005 je dejal: "Ali resnično verjamete, da bi moja stranka lahko sprejela ponudbo gospe Merkel, v situaciji, v kateri bi bila ona postala kanclerka?" (Niessler 2005). Po volitvah 2005 je G. Schröder v svojem govoru naznanil: "Naslednja štiri leta bo Nemčija pod mojim vodstvom imela stabilno vlado...nihče razen mene ni zmožen sestaviti stabilne vlade...vsem, ki želijo spremembe v kanclerjevi pisarni, je spektakularno spodletelo" (Schwarzer 2005). G. Schröder je najavil, da SPD pod njegovim vodstvom ne bo nikoli stopila v koalicijo z CDU/CSU in da prav tako zavrača koalicijsko povezovanje s stranko PDS.Linke (Dylong 2005). To se je tudi res zgodilo, saj je Schröder sam odstopil od nadaljnjih pogajanj z Unijo in prepustil vodenje stranke drugim članom SPD.

Na prvi pogled se je sicer že skoraj zdelo, da G. Schröder dobil bitko za kanclerski položaj. A krščanski demokrati so enoglasno podprli A. Merkel za kandidatko za kanclersko mesto in kljub številnim špekulacijam (Jun 2009) so socialni demokrati in krščanski demokrati začeli s koalicijskimi dogovori. Po končnih volitvah v Dresdnu, ki so bile predstavljene na 2. oktober zaradi smrti kandidata Kerstina Lorenza iz nemškodemokratske stranke, je CDU/CSU pridobila še štiri sedeže in SPD je popustila

---

⁶⁸ Sedanja DIE LINKE.

v zahtevah po kanclerskem položaju. Kljub temu da je G. Schröder takrat še vodil koalicijska pogajanja, je njegov odhod iz politične scene kmalu postal neizogiben. Šele, ko se je G. Schröder odpovedal kanclerskemu položaju je postalo tvorjenje koalicije socialnih demokratov s krščanskimi demokrati verjetnejša alternativa (Sloam 2009, 130–133; Jun 2009, 166).

Sprva se je zdelo, da sta na zveznih volitvah leta 2005 slavili obe "catch-all" stranki – CDU/CSU in SPD. Da se je desni politični pol vrnil na oblast pod vodstvom Angele Merkel iz CDU in da je levosredinsko usmerjena SPD ostala na oblasti, kljub implementaciji neoliberalnih reform Agende 2010 ter slabim rezultatom nemške ekonomije (Krašovec 2000, 7; Sloam 2009, 123). A dejansko sta obe stranki leta 2005 dosegli najslabši volilni rezultat od leta 1949 dalje. Zvezne volitve 2005 predstavljajo predhodno najnižjo točko v možnostih tvorjenja "levih" ali "desnih" zveznih vlad in prvič po letu 1953 se je zgodilo, da je bilo za obe veliki stranki nemogoče formirati manjšinsko koalicijo,⁶⁹ saj niti predvolilna koalicija SPD-Zeleni niti CDU/CSU–FDP ni bila sposobna sama tvoriti koalicijske vlade (Green in Paterson 2009, 190; Saalfeld 2009, 80; Sloam 2009, 125–8).

3.2 Oblikovanje velike koalicije (2005–2009): nova vlada brez menjave oblasti

Zvezne volitve 18. septembra 2005 označujejo pomemben moment v politikah pozdružitvene Nemčije. V pričakovanju prihoda gospodarske krize je bila nemškim volivcem predstavljena izbira med dvema reformnima agendama, izbira med Socialnimi demokrati – SPD in Krščansko demokratsko unijo – CDU/CSU (Paterson in Sloam, 2009, 1; Less 2006, 199–200).

---

⁶⁹ Koalicija je sestavljena iz ena velike in ene od manjših strank. Angl. *minimal-connected-winning coalitions*.

Tabela 3.1: Rezultati zveznih volitev (1990–2009)

	1990 število glasov/sedežev	1994 število glasov/sedežev	1998 število glasov/sedežev	2002 število glasov/sedežev	2005 število glasov/sedežev	2009 število glasov/sedežev
CDU/CSU	43,8 %, 318	41,5%, 295	35,1 %, 245	38.5 %, 248	35,2 %, 226	33,8 %, 239
SPD	33,5 %, 239	36,4 %, 251	40,9 %, 298	38,5 %, 251	34,2 %, 222	23,0 %, 146
FDP	11,0 %, 79	6,9 %, 47	6,2 %, 43	7,4 %, 47	9,8 %, 61	14,6 %, 93
Bundnis 90/Die Grünen	5,0 %, 8	7,3 %, 48	6,7 %, 47	8,6 %, 55	8,1 %, 51	10,7 %, 68
PDS/Die PDS.Linke	2,4 %, 15	4,4 %, 30	5,1 %, 36	4,0 %, 2	8,7 %, 54	11,9 %, 76
Neodvisni poslanci	3	1	/	/	/	/
Skupno število poslancev	662	672	669	603	614	622

Vir: Bundeswahlleiter (2009).

Iz Tabele 3.1 je razvidno, da sta obe največji stranki, SPD in CDU/CSU na zveznih volitvah leta 2005 dobili skoraj enako število glasov. Obe politični stranki tako leta 2005 dosežeta svoj najslabši rezultat od leta 1949⁷⁰ dalje (Sloan 2009, 123). Obe stranki skupaj pridobita le 69,4 odstotkov drugih glasov⁷¹ volivcev. Slabše je le še na volitvah leta 2009, kjer jima volilci naklonijo zgolj 56,8 odstotka drugih glasov. Stranka Angele Merkel CDU/CSU na volitvah leta 2005 pridobi 35,2 % . drugih glasov in pridobi 210 sedežev v Bundestagu. A glede na to, da so njeni posamezni kandidati zmagali le v 150 volilnih okrajih, pridobi le 60 sedežev iz proporcionalnih list. CDU/CSU pridobi 210 sedežev in 9 sedežev pridobljenih iz kvote "izgubljenih glasov" ter 7 posebnih sedežev pridobljenih na ravni volilnih okrožij. Skupno CDU/CSU pridobi torej 226, kar je le 4 sedeže več kot njeni največji tekmeč, socialni demokrati. SPD pridobi skupno 222 sedežev oziroma 34,2 odstotka glasov. Stranki Zeleni in FDP kot konsolidirani stranki na vsakih volitvah obdržita svoj delež glasov. V zadnjih mandatnih obdobjih jima priljubljenost še nekoliko raste, kar je bilo posebej razvidno na zadnjih volitvah leta 2009, kjer je liberalna FDP dosegla 14,6 odstotkov glasov in Zeleni 10,6 odstotkov glasov. Največji porast je doživela stranka DIE LINKE., ki je močno pridobila na priljubljenosti. Od leta 2002 je s 4,0 odstotkov prešla na 8,7 odstotkov leta 2005. Leta 2009 je dosegla že kar slabih 12 odstotkov glasov volivcev (Zajc 2009a).

Ugotovimo lahko, da je sočasno s trendom manjše priljubljenosti največjih strank opaziti posledično večjo priljubljenost manjših strank, ki se nadaljuje tudi na zveznih volitvah leta 2009. Neuspeh glavnih političnih strank pri spopadanju z ekonomskimi problemi in nujnostjo sprememb države blaginje lahko razloži slab izkupiček "catch-all" strank pri volitvah leta 2005. Ta trend je zaznati tudi drugod po Evropi (Mair in van Biezen 2001; Merkl in Lawson 1992). Prav tako rezultati deželnih volitev od leta 2005 dalje nakazujejo, da dinamika spreminjanja podpore strank ne bo kratkoročne narave. Opaziti je trend postopnega drobljenja strankarskega sistema in pojava novih strank, kot je DIE LINKE., kar povečuje možnosti za tvorjenje raznolikih koalicij (Niedermayer 2008).

---

⁷⁰ Na volitvah leta 1949 dosežeta obe stranki skupaj zgolj 60,2 odstotka glasov.

⁷¹ To so glasovi, pridobljeni preko strankarske liste.

3.3 Koalicijska pogajanja in razdelitev mandatov

Koalicijska pogajanja so potekala več kot dva meseca in sicer od 18. septembra do 22. novembra 2005. Na začetku koalicijskih pogajanj sta obe največji stranki (CDU/CSU in SPD) poskušali sestaviti zvezno koalicijo iz treh strank, a neuspešno. Na zveznih volitvah CDU/CSU in FDP nista uspeli zbrati dovolj glasov volivcev, da bi lahko sami sestavili zvezno vlado, zato sta k sodelovanju povabili tudi stranko Zelenih, ki pa je od pogajanj z CDU/CSU in FDP kmalu odstopila. Tudi SPD in stranka Zelenih nista zbrali dovolj glasov volivcev, da bi lahko sami tvorili zvezno vlado in zato sta v skupno vlado povabili liberalno stranko FDP, ki pa je nista uspela prepričati, da bi se jima pridružila v skupni koaliciji. Stranke DIE LINKE. k pogajanjem ni povabila niti CDU/CSU niti SPD in velika koalicija je tako postala vedno bolj verjetna. Na tej točki so pogajanja zašla v slepo ulico, saj ni bilo mogoče rešiti vprašanja, ali bo kanclerski položaj dobila stranka krščanskih demokratov ali socialdemokratska stranka, pri čemer je bila CDU/CSU v majhni prednosti pred SPD po številu prejetih glasov. CDU/CSU pridobi 35,2 odstotkov glasov in SPD 34,2 odstotkov glasov volivcev (Tabela 3.1). Kancler G. Schröder je prav tako napovedal, da se pod njegovim vodstvom SPD ne bo odpovedala kanclerskemu položaju. Istočasno pa so se v javnosti in celo znotraj CDU/CSU pojavili močni dvomi, ali ima Angela Merkel iz CDU prave vodstvene karakteristike za prevzem kanclerskega mesta. Koalicijska pogajanja so se tako nadaljevala še, ko je kancler G. Schröder odstopil od sodelovanja pri koalicijskih pogajanjih z CDU/CSU. Končna odločitev za veliko koalicijo ni bila osnovana na simpatiji med CDU/CSU in SPD, temveč kot posledica izločitve vseh ostalih možnosti (Pehle in Sturm 2006, 7–15).

Po dolgotrajnih pogajanjih krščanskim demokratom le uspe pridobiti kanclerski položaj, vendar pa v zameno socialni demokrati pridobijo večino vplivnih ministrskih resorjev. Unija CDU/CSU poleg kanclerskega mesta pridobi še ministrski resor za notranje zadeve, resor za gospodarstvo in tehnologijo, resor za prehrano, kmetijstvo in zaščito potrošnikov, resor za obrambo, resor za družino, starejše, ženske in mladino, resor za izobraževanje in raziskovanje ter zveznega ministra brez resorja za posebne zadeve. Zvezni minister za posebne zadeve prevzame vlogo vodje kabineta zveznega kanclerja (Zvezna vlada ZRN 2006). Socialni demokrati, so pridobili mesto podkanclerja, ministrski resor za zunanje zadeve, resor za pravosodje, resor za finance, resor za delo in socialne zadeve, resor za zdravstvo, resor za promet, gradbeništvo in urbani razvoj, resor za okolje, zaščito narave in jedrsko varnost ter resor za gospodarsko sodelovanje

in razvoj. Krščanski demokrati so poleg kanclerskega resorja tako pridobili še šest resornih ministrstev in enega ministra brez resorja, socialni demokrati pa so poleg podkanclerskega položaja, pridobili še osem resornih ministrstev. Razdelitev resorjev je bila sorazmerno proporcionalna. V zameno za odpoved kanclerskemu resorju, ki je prešel k Uniji CDU/CSU, je SPD pridobila ključne ministrske resorje, kot so resor za delo in socialne zadeve, resor za finance in resor za zdravje, ki upravljajo z dvema tretjinama zveznega proračuna (Pehle in Sturm 2006, 20–21; Rudzio 2005, 222–247).

V koalicijskih pogajanjih med CDU/CSU in SPD sta imela največji vpliv dva politika. Predsednica Unije CDU/CSU Angela Merkel in Franz Müntefering, nekdanji predsednik SPD (2004-2005) in kasnejši podkancler v Merklovi vladi. Angela Merkel si je zagotovila kanclersko mesto z uspešnim "trgovanjem" nekaterih ključnih ministrskih resorjev. Po zaslugi Franza Münteferinga pa je SPD pridobila te pomembne ministrske resorje v zameno za odpoved kanclerskemu mestu. Franz Müntefering je leta 2005 kandidiral za novega generalnega sekretarja stranke in ker podpore ni dobil je odstopil kot predsednik stranke SPD. Na mestu predsednika SPD ga je nasledil Matthias Platzeck, ki je skupaj s predsednico Unije CDU/CSU Angela Merkel po dokončanih usklajevanjih 18. novembra 2005 podpisal koalicijsko pogodbo s skupnim sloganom "skupaj za Nemčijo - s pogumom in človečnostjo" (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD; Epoch Times Deutschland 2005; Pehle in Sturm 2006, 7–9).

3.4 Koalicijska pogodba

Koalicijska pogodba je zavezujoč dokument med strankami, ki določa skupni program delovanja in prioritete delitev resorjev med koalicijskimi članicami ter "notranja" pravila obnašanja strank. Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD je sestavljena iz preambule, osrednjega vsebinskega dela, ki je sestavljen iz devetih poglavij, poglavja o načinu delovanja koalicije in dveh prilog (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 11–13). V uvodni preambuli je napisano, da sta CDU/CSU in SPD prevzeli skupno odgovornost in si zastavile za cilj, da zagotovita in ohranita blaginjo današnjim in prihodnjim generacijam. Koalicija zatrjuje, da bo uvedla nujne strukturne reforme v državi in v ta namen izkoristili parlamentarno večino obeh domov.

Osrednji del koalicijske pogodbe je razdeljen na devet tematskih poglavij, iz katerih se da razbrati glavna področja in zastavljene cilje koalicije (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 14–140):

1 več možnosti za inovacije in delo, izboljšati blagostanje ter povečati delež aktivnega prebivalstva.

V prvem delu so logično in razumljivo predstavljene politične vizije na področju gospodarstva in tehnologije, trga delovne sile, izobraževanja, visokošolstva in znanosti, energije, infrastrukture – promet, gradbeništvo in bivanje, področje okolja, kmetijstva in birokracije.

2 trajnostna konsolidacija državnih financ; osnutki reforme davčnega sistema⁷²

V drugem poglavju je izpostavljena pomembnost področij trajne konsolidacije državnih financ, zametki davčne reforme in politika finančnega trga.

3 pomembnost razvoja vzhodne Nemčije

Poglavje predstavi splošna načela, varnost in konkretizacijo solidarnostnega pakta.⁷³ Izpostavi pomembnost krepitve položaja podjetništva in inovativnosti, pomen podpore vzhodni Nemčiji preko pomoči EU, trg delovne sile vzhodnonemških dežel, izobraževanje in politiko na področju mladine ter demografske spremembe, razvoj podeželja in področje zdravstva. Izpostavlja pomen kulture, infrastrukturnih posodobitev vzhodne Nemčije, pomen športa, omejitev obremenitev iz naslova posebnega in dodatnega pokojninskega zavarovanja v NDR. Dotakne se tudi vprašanja podpore žrtvam SED diktature in izpostavi pomen pospešenega načrtovanja in zmanjšanje birokracije v splošnem.

4 vzpostaviti sistem zanesljive in pravične socialne varnosti

Izpostavi se področje pokojnin, modernega nezgodnega zavarovanja, socialne subvencij umetnikom, pomen splošne socialne pomoči, socialno vključevanje invalidov, poročanje o revščini in bogastvu, zdravje in zdravstven nego.⁷⁴

---

⁷² Nem. *Staatsfinanzen nachhaltig konsolidieren.*

⁷³ Nem. *Solidarpakt II.*

⁷⁴ Nem. *Die Pflegeversicherung.*

5 *izboljšati delovanje države*

Peto poglavje govori o nujnosti reforme federalizma in modernizaciji zveznega reda države ter vzpostavitvi moderne države preko učinkovite uprave.

6 *družini prijazna družba*

Šesto poglavje izpostavi nujnost izboljšanja infrastrukture za družine, teži k vzpostavitvi družini prijaznim delovnim pogojev, izpostavlja pomembnost priznavanja pravice otrok, politiko enakosti med spoloma ter pravice žensk. Osredotoča se na vprašanja, povezana z mladino in upokojenci ter si prizadeva k ojačanju moči civilne družbe.

7 *nemške vrednote*⁷⁵

Sedmo poglavje izpostavlja potrošniško politiko, kulturo in šport.

8 *varnost za državljane*

Poglavje se posveča notranji politiki, predvsem varnosti znotraj meja države in notranjemu pravu.

9 *Nemčija kot odgovoren partner v Evropi in svetu*

Deveto poglavje izpostavlja različne problematike znotraj Evrope, izpostavlja pomen transatlantskega sodelovanja in evropsko varnostno politiko ter pomen zvezne nemške armade⁷⁶ kot instrumenta nacionalne in mednarodne varnosti. Osredotoča se na pomen stabilnosti, varnosti in sodelovanja v Evropi in svetu. Izpostavlja pomen in vlogo Združenih narodov, razvoje politike in ostalih globalnih vprašanj.

V poglavju o načinu delovanja koalicije je podrobneje opisano sodelovanje med koalicijskimi partnerji, sodelovanje med zveznimi frakcijami in sodelovanje v zvezni vladi (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 141–142). V prvi prilogi je povzet pogovor s prvega skupnega sestanka med koalicijska strankama. V drugi prilogi je predstavljen rezultat koalicijske delovne skupine s področja reforme federalizma.

---

⁷⁵ Nem. *Lebenswertes Deutschland*.

⁷⁶ Nem. *Die Bundeswehr*.

3.5 Vrednotenje koalicijske pogodbe

Pri vrednotenju koalicijskih pogajanj in koalicijske pogodbe Thaysen ugotavlja, da sam postopek in organizacija koalicijskih pogajanj ni moglo voditi k tematsko jedrnatu koalicijski pogodbi (Thaysen 2006, 470–472). Pehle in Sturm dodatno kritizirata pomanjkanje prioritete, še posebno na področju gospodarske in socialne politike (Pehle in Sturm 2006, 7–12). Richter podkrepi predhodnika in trdi, da je pogodba "dolga v svojih namenih in kratka v preciznosti," saj se večino reformnih iniciativ lahko vidi kot neodločne ali protislovne (Richter 2006, 513). Poleg tega karakteru koalicijskih pogajanj in pogodbi manjka kohezivna struktura. Kdor je pričakoval osnovanje podlage za vladanje, je to tudi dobil. Tisti, ki pa je pričakoval prepričljiv, programsko usmerjen dokument za vladno delo, je bil razočaran. Glede na hude polemike in nasprotujoča si stališča obeh strank je koalicijska pogodba presenetljiva v svojem širokem soglasju na številnih področjih in v razdelani agendi. V nadaljevanju si bomo pogledali analizo učinkovitosti velike koalicije.

4 Analiza učinkovitosti velike koalicije

Jeseni 2009, štiri leta po nastopu velike koalicije lahko sledimo bilanci reform druge velike koalicije v zgodovini ZRN. Postavlja se nam osrednje vprašanje, ali in do katere mere je nova zvezna vlada, ki ima vsaj formalno gledano visok potencial na podlagi večine v obeh zakonodajnih domovih, izkoristila razpoložljiv politični prostor za uveljavljanje svojih interesov in ciljev. V primeru, da je odgovor pritrdilen, katere vsebinske odločitve in usmeritve je velika koalicija v času svojega vladanja uspela sprejeti in kako je bila pri tem učinkovita? Ali je velika koalicija zares *velika* pri reševanju pomembnih družbenopolitičnih problemov?

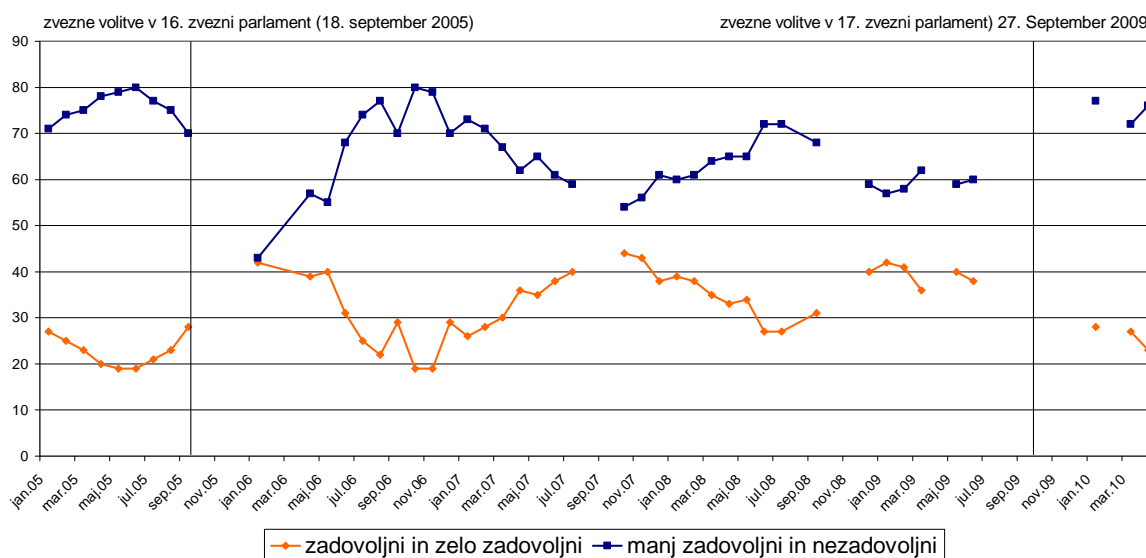
Analize učinkovitosti koalicije smo se lotili na naslednji način. Delo velike koalicije smo razdelili v štiri faze. Že v začetni fazi se je izkazalo, da sta koalicijska partnerja, ki sta še kratek čas pred zveznimi volitvami 2005 drug drugega ostro kritizirala, brez (večjih) težav v skupni vladi začela pripravljati oziroma nadaljevali že v prejšnjih mandatih začete skupne koalicijske reforme, kot sta reforma federalizma in reforma zdravstva. Nadalje smo preučili politike glavnih reformnih področj, kot so reforma federalizma in zdravstva, reforma pokojninskega sistema, trga delovne sile, izobraževanja, družinske politike in drugih področij.

4.1 Zadovoljstvo prebivalstva z zvezno vlado

Zvezna vlada v obdobju 2005–2010 na splošno ne uživajo velike podpore volivcev. Nekaj mesecev po sestavi velike koalicije, januarja 2006, je število zadovoljnih in nezadovoljnih približno enako. 42 odstotkov vprašanih je zadovoljnih in 43 odstotkov je nezadovoljnih z delom zvezne vlade. V prvem obdobju 100 dni vladanja se je koalicija ukvarjala z manj težavnimi političnimi vprašanji, koalicijska partnerja sta v splošnem soglašala z načinom vladanja in navzven je koalicija dajala vtis velike enotnosti in harmonije. Kmalu zatem pa zadovoljstvo začne strmo padati in svoje dno doseže oktobra 2006, ko je zadovoljnih le še 19 odstotkov, nezadovoljnih pa kar 80 odstotkov prebivalstva. Trend nezadovoljstva sovpada z deležnimi volitvami spomladi leta 2006 in z najbolj intenzivnim delovnim obdobjem velike koalicije, kjer se koalicija ukvarjala z najbolj zahtevnimi temami, kot so zdravstvo, federalizem in trg delovne sile.

To obdobje zaznamuje ideološki spopadi obeh velikih strank in velika vsebinsko-politična razhajanja med koalicijskima partnerjema predvsem na področju reforme trga delovne sile in zdravstva, kar meče slabo luč na zvezno vlado. Spomladi 2007 ZRN predseduje Svetu EU in skupini G-8. Istočasno se politične stranke počasi že pripravljajo na deželne volitve leta 2008 in zvezne volitve leta 2009 ter iščejo lastno pozicijo v politični areni. V tem obdobju podpora zvezni vladi narašča in doseže svoj vrh oktobra 2007, ko je z vlado zadovoljnih kar 44 odstotkov vprašanih. Jeseni in pozimi 2007 se zvrstijo številne deželne volitve, kar se mdr. odrazi tudi na slabem zadovoljstvu z zvezno vlado, ki se spet začne rahlo spuščati. Zadovoljstvo se od 27 odstotne podpore julija 2008 začne spet povečevati in ostane celo poletje na slabih 40 odstotkih. Po zveznih volitvah septembra 2009 zadovoljstvo z novoizvoljeno zvezno vlado do spomladi 2010 spet močno pade in je trenutno na 23 odstotkih, nezadovoljnih je kar 76 odstotkov vprašanih (Graf 4.1).

Graf 4.1: Zadovoljstvo z zvezno vlado (2005-2009)

Vir: Infratest Dimap (2010).

Jun (Jun 2009, 175) med glavne razlogi za nizko priljubljenost velike koalicije in njenega reformnega paketa v celotnem mandatnem obdobju prišteva:

- 1 Zaradi javnih razprtij med CDU/CSU in SPD in neprestanem izpostavljanju razlik med obema glavnima strankama, je večina volitev veliko koalicijo dojemala le kot nujno in začasno rešitev in ne kot je bilo pri prvi veliki koaliciji (1966–1969), ko je bilo treba reševati vprašanje nemške državnosti.

- 2 Medijsko poročanje o veliki koaliciji je bilo izrazito negativno.
- 3 Manj privilegirane družbene skupine so bile bolj skeptične do obljub SPD o izboljšanju gmotnega stanja v času gospodarske konjunktura 2006. Konzervativni volivci so istočasno pogrešali bolj konzervativno usmernjeni program zvezne vlade, kot alternativni program pretekli Schröderjevi vladi.

Kljub slabi priljubljenosti zvezne vlade ima velika koalicija bistveno ugodnejše formalne predpostavke za vladanje kot prejšnja zvezna vlada. V zveznem zboru velika koalicija razpolaga z "debelo večino"⁷⁷ 73 odstotkov vseh glasov, v Zveznem svetu pa z dobro absolutno večino.⁷⁸ Gledano numerično obstajajo tako možnosti za "gotovo vladanje,"⁷⁹ ki ga je v času volilne kampanje leta 2005 zagovarjala Angela Merkel. A ta velika numerična moč koalicije se sooča tudi z nekaj slabostmi. Položaj velike koalicije ni rožnat, saj sta v njej pravzaprav ukleščeni dve največji stranki, ki imata zaradi zelo različnih ideološko-političnih izhodišč lastnih programov največkrat velike težave pri iskanju skupnega imenovalca pri zasnovi in implementaciji reform. K določeni napetosti v zakonodajnem postopku prispeva tudi "blokadni potencial"⁸⁰ iz vrst lastnih predsednikov deželnih vlad v zveznem svetu, predvsem iz vrst Unije, katerih moč je po sprejemu reforme federalizma sicer nekoliko zmanjšala, a še vedno ostajajo eden močnejših političnih igralcev. Našteti dejavniki so bili dovoljšen razlog, da se je kanclerka A. Merkel zavarovala pred napovedovanjem velikopoteznih reform in je v svojih predstavitvah programskega dela vlade raje zagovarjala "politiko majnih korakov"⁸¹ oziroma inkrementalizma zvezne vlade (Batt 2008, 233).

4.2 Štiri faze reformnih politik velike koalicije

Delovanje nemške zvezne vlade lahko razdelimo v štiri faze (Batt 2008). *Prva faza* traja približno sto dni od nastopa nove vlade do marca 2006 in se tako konča sočasno z deželnimi volitvami v Baden-Württembergu, Porenju-Pfalška⁸² in Saškem-Anhalt.⁸³ V tej fazi se je zvezna vlada lotila predvsem priprav na zahtevne reformne politike, ki so

---

⁷⁷ Nem. "die satte Mehrheit".

⁷⁸ Nem. "die absolute Mehrheit".

⁷⁹ Nem. "durchregieren".

⁸⁰ Blokadni potencial v smislu možnosti veta. Nem. "das Blockadepotential".

⁸¹ Nem. "Politik der kleinen Schritte".

⁸² Nem. Rheinland-Pfalz.

⁸³ Nem. Sachsen-Anhalt.

sledile v naslednji fazi, in se posvečala tistim vsebinam, kjer je bila možnost razhajanj in morebitnih konfliktnih zastojev med največjima strankama najmanjša. Ostale napovedane reforme, ki so potencialno vsebovale možnost večjih nasprotovanj, so bile kvečjemu grobo zarisane ali pa preložene na kasnejši čas. Še posebej očitno je bilo v primeru reforme federalizma, kjer za razliko ni šlo za strankarskopolitični konfliktni potencial med SPD in CDU/CSU, temveč za razhajanja v stališčih med zveznimi deželami – med bogatimi in revnimi, majhnimi in velikimi ter med vzhodnimi in zahodnimi nemškimi deželami (Moore in drugi 2008). V teh prvih stotih dneh je velika koalicija kljub temu uživala kar precejšnjo priljubljenosti javnosti, še posebej zaradi novega političnega sloga kanclerke Merkel. Omenimo, da je vodja zvezne frakcije Unije je označil začetni vstop v veliko koalicijo kot "odličen", vodja SPD frakcije Bundestaga, Peter Struck, pa kot "koalicijo novih možnosti" (Reulmann v Batt 2008, 233).

V prvih sto dneh se je zvezna koalicija v javnosti in v medijih prikazala, kot da med SPD in Unijo vlada velika harmonija (Brettschneider in Rettich 2008, 73–88). Številni mediji so govorili o "koaliciji dobre volje,"⁸⁴ ki se navzven kaže kot trdna in enotna koalicija. Velika koalicija je na ta način v primerjavi s predhodno Schröderjevo vlado v javnosti naredila pozitiven vtis in si pridobila njeno naklonjenost, saj je po treh letih nesoglasij in blokad s strani zveznega sveta v času druge rdečo-zelene koalicije, končno nastopil čas konsenzne politike kanclerke Merkel (Gehm 2006). Na ta način kanclerka Merkel poskuša preseči Schröderjevo politiko (Murswieck v Batt 2008) in ironično poseže v politično polje SPD tako, da uporabi metaforo "politike majhnih korakov" Willyja Brandta, ki je bil včasih zelo osovražen s strani CDU/CSU. To pametno delno prešitje in poskus preseganje razlik desnega in levega političnega polja ponudi vladi velike koalicije dober začetek in prepreči prehitro razočaranje volivcev, ki se je zaradi začetnega razočaranja nad črno-rdečo koalicijo pokazal marca 2006 na deželnih volitvah.

Kanclerka Merkel po prevzemu mandata v svojih pričakovanjih govori o zvezni vladi kot o "novi sredini rdeče-zelenega projekta" in "novi zvezni vladi" ter dodaja, da bo "zvezna vlada presegla dosedanje rituale in pokazala novo pot. Veliko ljudi bo reklo: Ta

---

⁸⁴ Nem. *Die "Gute-Laune"-Koalition.*

koalicija dela veliko majhnih korakov in ne le malo velikih. Jaz jim odvrnem: Ja, točno tako delamo, kajti verjamemo, da je to lahko nov modern začetek" (Batt 2008, 234).

Glavna obeležja prvih sto dni vladanja lahko strnemo v točke:

- 1 velika koalicija preko medijev predstavlja pozitivno sliko in harmonijo vlade,
- 2 kanclerka Merkel v svoji prvi izjavi vlade naznani "politiko majhnih korakov",
- 3 zadržana in na združevanje usmerjeno delovanje kanclerke Angele Merkel, katere stil vodenja močno nasprotuje stilu njenega predhodnika Gerharda Schröderja,
- 4 presenetljiva "zaprtost" in zadržanost obeh koalicijskih partnerjev, ki sta se pred zveznimi volitvami leta 2005 še močno borili drug proti drugemu.

V *drugi fazi*, ki se začne po deležnih marčevskih volitvah z začetkom spomladi 2006, se je velika koalicija po eni strani v javnosti pokazala kot koalicija, ki je usmerjena na reševanje ključnih družbenopolitičnih problemov, po drugi sta vladni stranki še vedno budno spremljali politične premike druga druge ter sta imeli pri definiranju političnih področij ves čas pred očmi odzive javnosti in prihodnje zvezne volitve. Tako je tudi možno pojasniti primer silovitega prodora ministrice za družino, Ursule von der Leyen (CDU) na politično polje SPD, s tem ko je spomladi 2007 na področju družinske politike uvedla razširitev oskrbe za otroke. SPD se je odzvala s silovitim uporom, saj se je bala izgube enega ključnih potencialnih območij, ki bi lahko na naslednjih volitvah prinesel veliko glasov volivcev (Batt 2008, 235). Drugo obdobje označuje obdobje intenzivnih konfliktov, a tudi obdobje, v katerem je bila reformna politika najbolj usmerjena k ustvarjanju rezultatov. To je bilo najbolj delovno obdobje velike koalicije. Pokazale so se tudi prve razpoke v pročelju harmonije, saj se je velika koalicija začela ukvarjati z vsebinskopolično zahtevnimi in konfliktnimi temami, ki določajo nadzor nad volilnim telesom. Med njih prištevamo zdravstveno reformo,⁸⁵ reformo obdavčitve podjetij⁸⁶ in reformo trga delovne sile.⁸⁷ Še posebno jedrat je spomladi 2006 primer reforme zdravstva, kjer sta CDU/CSU in SPD predstavljali dva zelo različna politična koncepta. Obe stranki sta brezkompromisno frontalno napadali druga drugo in potiskali koalicijo na rob prepada, kar se je odražalo tudi v medijskih odmevih ter v upadu javnega ugleda velike koalicije.

---

⁸⁵ Nem. *Die Gesundheitsreform*.

⁸⁶ Nem. *Die Reform der Unternehmensbesteuerung*.

⁸⁷ Nem. *Die Reform der Arbeitsmarktpolitik*.

Tretja faza, z začetkom v spomladi 2007, je zaznamovana z usmerjenostjo strank v volilno leto 2008/2009. V tej fazi ni več občutiti harmonije med strankama. V prvi polovici leta 2007 je delo zvezne vlade usmerjeno v predsedovanje Svetu EU in predsedovanje skupini G-8 (Batt 2008, 235). Kljub prekrivanju notranje in zunanje političnih tem so se razhajanja znotraj velike koalicije le še poglobljala, kar je v prvi polovici in sredini leta 2007 povzročilo poslabšano klimo na zvezni ravni. Vsaka od koalicijskih strank je zaradi bližajočih se deželnih ter pozneje evropskih in zveznih volitev 2009, spet intenzivneje začela iskati svojo identiteto, preverjala svoje koalicijske možnosti ter si poskušala pridobiti prednost pred drugo stranko. Reforma zdravstvene nege⁸⁸ in razhajanje glede uvedbe načela minimalne plače sta pokazali, da SPD in Unija razlik med svojima vsebinskopoličnima konceptoma na področju trga delovne sile in gospodarske politike nikakor ne bosta mogli zadovoljivo premostiti. Malenkost je napeto klimo v veliki koaliciji zmanjšal dogovor o podnebnih spremembah poleti 2007.

Tretja faza je bila odločilna pri definiranju relativnega izhodiščnega položaja tako CDU/CSU kot SPD. V tem obdobju izstopata predvsem dve politični področji – družina in okolje. Obe polji imata velik pomen za prihodnost in velik volivni potencial. Na obeh področjih je Uniji strateško uspelo zasesti vlogo glavnega moderatorja kot tudi vlogo tistega, ki odgovarja bolj konzervativnim krogom. Ursula von der Leyen se je z uvedbo napredne družinske politike za Unijo polastila prej domačega področja socialnih demokratov, istočasno zavzame predsednik zvezne parlamentarne skupine CDU/CSU konzervativnim volivcem všečno politiko, pri čemer Angela Merkel sama sebe strateško pozicionira na sredini. Enak scenarij se odvija na področju okoljske politike. Na eno stran se postavi kanclerka Merkel kot borka za varstvo globalnega okolja, na drugi strani kanclerka odigra glavno vlogo pri nemškem predsedovanju Svetu EU in vrhu G-8, ko prevzame vajeti notranjega, predvsem pa zunanjepoličnega področja. Za uspehe pri predsedovanju Svetu EU in G-8 se uspeh zaradi kanclerskega bonusa pripiše predvsem Uniji. SPD se na področju okolja in predvsem izobraževanja, kot eni njenih osrednjih domačih politik ne znajde najbolje, saj ves večino časa deluje precej defenzivno in zadržano (Batt 2008, 236–238).

---

⁸⁸ Nem. *Die Pflegeversicherung*.

Od jeseni 2007 dalje se začneja *četrti faza* v politiki velike koalicije, v kateri si stranke še toliko bolj prizadevajo vzpostaviti in braniti svoja stališča pred drugimi strankami, saj je volilni koledar do konca leta 2009 že zelo nabit. Za nami so že deželne volitve leta 2008 v Hessnu, Spodnji Saški in Hamburgu. Lokalne volitve v deželi Schleswig-Holsteinu, deželne volitve na Bavarskem, lokalne volitve v Brandenburgu ter prav volitve zveznega predsednika in evropske volitve leta 2009. Pred veliko koalicijo so bile takrat še zvezne volitve v zvezni zbor jeseni 2009 in osem lokalnih ter štiri deželne volitve. Deželne volitve so bile v Turingiji, Brandenburgu, Saški in Posarju (Batt 2008, 236). V zadnjem letu se je tako pokazalo, da sta obe vladajoči stranki poskušali zakriti pomanjkljivosti črno-rdeče zvezne vlade in poiskati lastno identiteto. A kljub temu je bilo pričakovati, da se bodo prepiri med obema strankama v prihodnje nadaljevali in stopnjevali, kar pa ni povzročilo razpada velike črno-rdeče koalicije pred koncem 16. zakonodajnega obdobja. Nadaljnjih političnovsebinskih prebojev in za državo fundamentalnih odločitev v zadnjem letu pred jesenskimi zveznimi volitvami leta 2009 ni bilo pričakovati.

4.3 Reforme glavnih političnih področij

Večina h konsenzu usmerjenega trdega koalicijskega dela, ki je v večjem delu potekalo v koalicijskih odborih v in drugih neformalnih skupinah je sicer bila predstavljena javnosti, a je ostala v senci ideološkega razkola obeh vladnih strank (Birnbaum in drugi 2007; Batt 2008). Oboji predstavniki strank so nenehno poudarjali dejstvo, da velika koalicija ne predstavlja "poroko iz ljubezni" temveč neizogibno neke vrste "poroko iz koristoljubja". Obe koalicijski stranki sta se predstavljali vsaka zase in pogosto sta ločeno predstavljali tudi vsaka svojo "kompromisno" rešitev. Predstavljeni kompromisi so bili največkrat zelo splošni, zapleteni, neučinkoviti in s pomanjkanjem podpore vladnih strank. V nadaljevanju so predstavljena glavna reformna področja koalicije.

4.3.1 Notranja politika: reforma federalizma⁸⁹

Reforma federalizma je predstavljala enega osrednjih strukturnih reformnih projektov velike koalicije, saj pomeni pomembne spremembe nemškega temeljnega zakonika, ki na novo ureja razmerje med Zvezo in zveznimi deželami ter (ne)posredno vpliva na številna področja urejanja materije. Zаметki reforme segajo še v čas druge rdečo-zelene zvezne vlade. Na začetku mandata velike koalicije so se koalicijske stranke zvezne vlade dogovorile o začetku reform federalnega sistema, s ciljem dodelitve večjih zakonodajnih pristojnosti in avtonomije deželnih vlad na področju univerzitetnega izobraževanja, kazenskega sistema, notranje politike, sistema zaposlovanja in plačevanja javnih uslužbencev, odpiralnih časov trgovin in nekaterih drugih področij (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD).

Glede na veliko zapletenost zakonodajnega procesa v ZRN (Batt 2009, 229) in težnji vsakokratne zvezne opozicije, da preko Zveznega sveta blokirajo koalicijske predloge, sta se Bundestag in Bundesrat zedinila, da leta 2003 ustanovita Komisijo zveze obeh predstavniških domov za modernizacijo zveznega reda.⁹⁰ Prav tako so bile marca 2003 sprejete smernice zveznih dežel za okrepitev deželnih parlamentov po načelu subsidiarnosti prava EU. Čeprav je tej Komisiji za federalizem I uspelo pri večini vprašanj pridobiti dvotretinjsko večino za reformne predloge in nadaljnja pogajanja, ji je njeno delo spodletelo decembra 2004 pri vprašanju reorganizacije zveznih pristojnosti na področju financiranja in politike izobraževanja. Kljub številnim poskusom urejevanja se tako ključna vprašanja finančnih pristojnosti med deželno in zvezno ravno leta 2004 še niso razrešila. Številne prejšnje padce reforme federalizma lahko pripišemo tudi nenaklonjenosti nemške javnosti reformi, ki je bila za večino preveč abstraktna (Jun 2009, 172). Pri koalicijskih pogajanjih leta 2005 sta se oba koalicijska partnerja zedinila o pripravi druge mešane komisije, ki se bo ukvarjala z vprašanjem modernizacije strukture federalizma (Batt 2008, 229). Koalicijska pogodba namreč vsebuje zavezo koalicije, da hitro in odločno uredi vprašanje reforme in v

---

⁸⁹ Nem. *die Föderalismusreform*.

⁹⁰ Imenovana tudi Komisija za federalizem I. Predsedovala sta predsedovala ji Edmund Stoibler, CDU in Franz Müntefering, SPD. Nem. *Kommission von Bundestag und Bundesrat zur Modernisierung der bundesstaatlichen Ordnung*, poznano tudi pod imenom Föderalismuskommission I.

prilogi 2 koalicijske pogodbe je že vključen formuliran predlog, ki služi kot zasnova reforme federalizma (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 1. priloga).⁹¹

Po stotih dneh vladanja je 6. marca 2006 Zvezna vlada velike koalicije pripravila zakonska osnutka⁹² in jih v parlamentarni razprvi prvič predstavila Zveznemu zboru. Nekaj dni kasneje je sledila še razprava v Zveznem svetu. V zakonodajnem postopku je bila večina kritike usmerjena na načrtovane spremembe razmerij med zvezno ravno in ravno zveznih dežel, predvsem na področjih okoljske in izobraževalne politike. Še zlasti zvezni politiki so bili v strahu, da bi zaradi povečanih pristojnosti dežel na omenjenih področjih prišlo do pojava različnih političnih konceptov in tako do fragmentacije politike nasploh.

Reformni projekt se začne uresničevati po prvih številnih zapletih in začetnem nasprotovanjem nekaterih zveznih dežel pod vodstvom CDU/CSU. Veliki koaliciji je z reformo federalizma uspelo speljati največjo ustavno reformo, ki predstavlja tako po številu kot po pomenu največjo reformo nemškega temeljnega zveznega zakonika od leta 1949 dalje. Po obsežni in delno kontroverzni razpravi v zakonodajnem odboru zveznega zbora je 30. junija 2006 zvezni zbor z 428 glasovi za, 162 glasovi proti ter 3 vzdržanimi glasovi sprejel reformo federalizma.⁹³ Pri čemer pa glasovanje političnih frakcij velike koalicije ni bilo povsem enotno. Kljub močnim pozivom k podpori predsednika parlamentarne skupine socialnih demokratov nemškega Bundestaga Petra Strucka pred končnim glasovanjem, je 15 poslancev SPD zavrnilo predlog reforme. 7. julija 2006 zakon potrdi še zvezni svet z 62 glasov za od skupno 69 glasov.⁹⁴ S 1. septembrom 2006 stopi reforma v veljavo (Batt 2008, 228–230; Behrens 2006; Bundestag 2006; Frankfurter Allgemeine Zeitung 2006; Süddeutsche Zeitung 2006a).

Kaj prinaša reforma federalizma? Prvič, zveznim deželam na določenih področjih prinaša več pristojnosti, in drugič, zakonodajni postopek je postal transparentnejši in hitrejši. Zmanjšalo se je število "potrjevalnih" glasov⁹⁵ zveznega sveta iz 60 na 35 odstotkov. Posledično mora Zvezni zbor zdaj v manj primerih pridobiti soglasje zveznih dežel preko Zveznega sveta in lahko hitreje sprejema zakone. Manj je tudi

---

⁹¹ Priloga 2 iz koalicijske pogodbe povzema je dejanski prepis glavnih zaključkov Prve komisije.

⁹² Zakonski osnutek k spremembi Temeljnega zakona ZRN in zakonski osnutek zakona o federalizmu.

⁹³ Za spremembe Temeljnega zakona ZRN bi bilo dovolj zbrati 410 glasov.

⁹⁴ Pri čemer Mecklenburg-Vorpommern zavrne predlog reforme, Schleswig-Holstein se glasovana vzdrži.

⁹⁵ Nem. die *zustimmungspflichtige Stimmen*.

blokad zakonodajnih pobud zvezne vlade. Sprememba Temeljnega zakona ZRN in zakona o federalizmu prinašata korenite spremembe na področju visokošolskega izobraževanja, kazenskega pregona in izvrševanja kazni, lovstva, varstva narave in krajine, prostorskega planiranja, vodnih režimov, pravnega razmerja do množičnih medijev, varstva pravice do združevanja in pravice do tiska, sistema zaposlovanja, plačevanja in oskrbe javnih služb in urejanja pravnih razmerij v javnih službah zvezih dežel, občin in drugih subjektov javnega prava.⁹⁶ Za vsa naštetá področja urejanja so po novem pristojne zvezne dežele. Zvezna vlada se je prav tako odpovedala pravici do določanja odpiralnih časov trgovin, gostišč in restavracij, igralnic, tržnic in drugih prireditvev. Poleg že obstoječih področij v izključni pristojnosti Zveze ndr. ostaja področje izdajanja potnih listov, področje upravno-prijavnih služb, zaščita nemškega kulturnega dobrega, obramba pred mednarodnim terorizmom z zvezno kriminalno policijo, pravico do orožja in eksplozivnih sredstev, oskrba vojakov na vojaških misijah in podpora za svojce umrlih na vojaških misijah, pridobivanje in uporaba jedrske energije za miroljubne namene in zaščita jedrskih reaktorjev. Na področju okoljske zakonodaje so zvezne dežele prav tako pridobile pravice do avtonomnega sprejemanja določenih zakonov mimo zvezne regulacije (Bundestag 2006, 22.–143. čl.).

Zvezni svet bo tako v prihodnje še težje vzpostavil blokado večinski odločitvi zveznega zbora, saj so v zameno za zmanjšán vpliv Zgornjega doma zvezne dežele dobile različne izključne zakonodajne pristojnosti. Na področju politike izobraževanja je npr. Zveza obdržala samo kompetence regulacije sprejemnih postopkov za univerzitetni študij in urejanje podeljevanja diplom. (Batt 2008, 230; Bundestag 2006, 23., 143c. čl.). Zvezne dežele so prav tako obdržale pravico da same določajo postopkovna pravila na področju deželne uprave in zveznega nadzorstva in to tudi v primerih, ko je za sprejetje določenega zakona potrebno soglasje Zveznega sveta⁹⁷ (Bundestag 2006).

Nadaljnja vprašanja ureditve razmerja financiranja med Zvezo in zveznimi deželami je bilo spričo težavnosti in velike kompleksnosti materije preloženo na pomlad 2007. Druga Komisija zveze obeh predstavniških domov za modernizacijo zveznega reda je bila konstituirana 8. marca 2007 z namenom urejanja finančnih odnosov med Zvezo in zveznimi deželami. Ta Komisija je imenovana tudi kot Komisija za modernizacijo

---

⁹⁶ Večina od navedenih področju s črtanjem 75. člena starega Temeljneg zakona ZRN preneha biti pod pristojnostjo Zveze.

⁹⁷ To področje ureja 84. člen novega Temeljnega zakonika ZRN, 1. odstavek.

finančnih odnosov med Zvezo in zveznimi deželami (nem. *die Kommission zur Modernisierung der Bund-Länder-Finanzbeziehungen*) oziroma Komisija za federalizem II. Komisiji sta predsedovala ministrski predsedniki Baden-Württemberga, Günther H. Öttinger, CDU, in vodja parlamentarne frakcije SPD, Peter Strück (Frankfurter Allgemeine Zeitung 2007a).⁹⁸ Njena naloga je bila ureditev področij financiranja in pristojnosti med zveznimi deželami in Zvezo v smeri doseganja zmanjševanja javnega dolga, zmanjševanja kombiniranega financiranja projektov s strani Zveze in zveznih dežel, zmanjševanja birokracije in povečevanja učinkovitosti zvezne vlade. Glede na prve zametke finančne in gospodarske krize poleti 2007 in velike interesne razlike ter različno finančno moč zveznih dežel so bili rezultati bolj bori in simbolični. Glavna točka razprave Komisije za federalizem II je bilo vprašanje finančnih virov – denarja, ki jih nihče ni želel več dajati ali se mu odpovedati. Med rezultate Komisije II štejemo sprejetje paketa ukrepov za reformo finančnega razmerja med Zvezo in zveznimi deželami, med katerimi ima središčno vlogo novo pravilo o zadolževanju Zveze in zveznih dežel, ki naj bi začelo veljati v proračunskem letu 2011. Pravilo določa, da morajo zvezne dežele in Zveza skrbeti za uravnotežene proračune, pri čemer se Zveza lahko zadolži do višine največ 0,35 odstotkov BDP-ja na letni ravni. Zveznim deželam pa pri doseganju uravnoteženih proračunov ni več (razen izjemoma) dovoljeno zadolževanje od drugod. Za pet najbolj zadolženih zveznih dežel bodo uvedene finančne subvencije,⁹⁹ nad katerimi bo monitoring finančnega menedžmenta izvajal novoustanovljeni Svet za stabilnost. Za zdaj je predlog zakona v zakonodajnem postopku v Zveznem zboru, ki se je začel s prvim branjem marca 2009, drugo branje je sledilo konec maja 2009. Drugo prehodno zasedanje Zveznega sveta je bilo junija 2009 (Bundestag 2009).

Federalizem ZRN je z reformo postal bolj centraliziran preko vzajemnega odločanja zvezne in deželnih vlad ter se začel spreminjati od prej kooperativnega federalizma v tekmovalni federalizem (Scharpf 1976; Zenthöfer 2006),¹⁰⁰ v katerem imajo na federalnem nivoju največjo moč bogate zvezne dežele, kot je Bavarska, ki se v zadnjem

---

⁹⁸ Komisija za federalizem II je končala s svojim delom 5. februarja 2009.

⁹⁹ Pobuda za spremembo Temeljnega zakona ZRN, se naslanja na člen 143d, odstavek 2 in 3 Temeljnega zakona ZRN.

¹⁰⁰ Tekmovalni federalizem uvaja konkurenčno tekmovanje med zveznimi deželami in ga med političnimi strankami najbolj podpira FDP, najmanj pa SPD in DIE LINKE., saj menita, da lahko tovrsten sistem ogrozi življenjski standard ljudi iz revnejših zveznih dežel. Kooperativni federalizem zahteva sodelovanje med zveznimi deželami z namenom ohranjanja uravnoteženega razvoja med zveznimi deželami, pri čemer so pristojnosti in odgovornost za urejanje področja pri zvezni vladi.

času vedno bolj upirajo prevzemanju socialne skrbi za ostale manj ekonomsko uspešne sosednje zvezne dežele (Jeffery 2005, 78–83). Z reformo federalizma¹⁰¹ se je sicer vzpostavila večja preglednost med pristojnostmi in delitvijo odgovornosti v nemški zvezni ureditvi med zveznimi deželami in vrhovno zvezno vlado, obemen pa je zvezni parlament močno omejil število zakonov, pri katerih je potrebno soglasje Zveznega sveta in posledično posameznih zvezni dežel. Reforma je podelila tudi več moči deželnim parlamentom in demokraciji kot celoti, saj je se je izboljšala transparentnost politične odgovornosti (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 43), a počasi se že kaže, da kooperativni federalizem prinaša poudarjanje neenakomernega razvoja nemških dežel, neenakomeren razvoj šolstva in neenakomerno razdeljevanje zveznih finančnih virov, saj za nekatere zvezne zakone ni več potrebno soglasje zveznega sveta oziroma se še tiste zakone, kjer je soglasje Bundesrata potrebno, poskuša zaobiti. Na zvezni ravni so prevzele prevzele oblast najbogatejše zvezne dežele in kmalu je pričakovati, da bodo ukinjenji še zadnji mejniki zvezne socialne države, kot so fiskalne izravnave¹⁰² med zveznimi deželami.

Celostno gledano je spričo vsebinsko zahtevnega reformnega paketa federalizma in korenite spremembe Temeljnega zakona ZRN zvezna koalicija uspešno izkoriščala veliko večino, ki jo je imela v Zveznem zboru in Zveznem svetu. Veliki zvezni vladi je uspelo premostiti ideolološko-programske razlike med koalicijskima partnerjema in doseči velik reformni podvig, ki bi drugačni, manjši vladi veliko težje. V tem pogledu veliko koalicijo na področju reforme federalizma štejemo za učinkovito.

Poleg uspeha pri sprejemu reforme federalizma je koalicija prav tako izpolnjevala nekatere druge notranjepolitične zaveze koalicijske pogodbe, mdr. da se bo borila proti vsakršnim desničarskim ekstremizmom (SPD 2007b, 6) in da bo nadaljevala že iz prejšnje rdečo-zelene vlade prevzete programe ter jih še bolj finančno podkrepila številne. V ta namen v letih 2008–2011 že poteka zvezni program "Integracija in raznolikost" (SPD 2009, 48).

---

¹⁰¹ Nem. *Föderalismusreform I*.

¹⁰² Nem. *der Länderfinanzausgleich*.

4.3.2 Zdravstvena politika: reforma zdravstva¹⁰³ in zdravstvene nege¹⁰⁴

Reformni paket zdravstva je drugi največji zalogaj velike koalicije, saj sistem zdravstvenega varstva zaradi močnih same velikosti sektorja¹⁰⁵ že desetletja predstavlja eno bolj odpornih sektorjev za reformiranje v ZRN (Czada 2005). Do sedaj so vsi poskusi zmanjševanja stroškov zdravstvenega varstva spodleteli, predvsem zaradi velike moči zavarovalniških in farmacevtskih lobijev in demografskega trenda starajočega se prebivalstva. Kot prikazuje Bandelow je bil v preteklih letih zdravstveni sektor podvržen številnim policy reformam leta 1992, 2003 in 2005. Najočitnejše spremembe so bile leta 1992, ko sta CDU/CSU in SPD dosegli zmanjšanje stroškov javnega zdravstva, pri čemer sta ignorirali proteste interesnih skupin in celo FDP, ki je bil takratni koalicijski partner CDU/CSU (Bandelow v Green in Paterson 2009, 197).

Močni pritiski na javne finance in slaba predstava gospodarstva ZRN so od leta 2000 dalje povzročili povečane pritiske na zmanjšanje stroškov dela. A predvsem zaradi zelo velikega zdravstvenega sektorja so imeli proizvajalci in dobavitelji zdravstvene opreme in tudi potrošniki veliko moč, da so uspešno preprečevali reforme v smeri zmanjševanja stroškov. Za proizvajalce bi vzdržnost stroškov zmanjšala zaslužke, za potrošnike pa bi pomenilo ogrožitev njihovega življenjskega standarda (Green in Paterson 2009, 197). Poleg proizvajalcev zdravstvene opreme in potrošnikov k nemoči v reformiranju zdravstvenega sistema pripomore še javni sektor, v katerega so neposredno ali posredno vključeni zdravniki, farmacevti, farmacevtska podjetja in (privatne) zavarovalnice. Večina naštetih je dobro povezana z glavnimi političnimi strankami. Privatne zdravstvene zavarovalnice tradicionalno sodelujejo s CDU/CSU, medtem ko je zdravniški in farmacevtski lobij tradicionalno povezan z FDP. Gledano širše tudi lokalne oblasti, univerze ter protestantske in katoliške cerkve prispevajo k zdravstvenem sistemu tako, da zagotavljajo infrastrukturo kot so bolnišnice in spacentri in jih tako lahko štejemo kot pomembne sodelujoče akterje. Kljub nekolični fragmentaciji različnih interesov na področju zdravstva so predvsem različni lobiji tisti,

---

¹⁰³ Nem. *Die Gesundheitsreform*.

¹⁰⁴ Nem. *Die Pflegeversicherung*.

¹⁰⁵ ZRN za sistem zdravstvenega varstva ZRN porabi več finančnih sredstev kot katerakoli članica EU.

ki zagovarjajo obstoječe stanje zdravstvenega varstva in ostajajo še naprej zelo močni veto igralci (Green in Paterson 2009, 191).

Zdravstvena politika je bila tudi del razhajanj v predvolilni kampanji leta 2005, kjer sta CDU/CSU in SPD predstavljala dva zelo različna pristopa k urejanju sistema zdravstvenega zavarovanja. Krščanski demokrati so vztrajali na pavšalnih zdravstvenih premijah *per capita*,¹⁰⁶ ki od zavarovancev zahtevajo enake prispevke, ne glede na višino dohodka. CDU/CSU si prav tako prizadevajo za uveljavljanje kombinacije obveznega zavarovanja s privatno – prostovoljnim tipom socialnega zavarovanja, ki ima nizko stopnjo solidarnosti (kjer velja princip ekvivalence), v katerem si morajo zavarovanci sami plačevati socialno zavarovanje. Funkcija obeh tipov zavarovanj je ohranjanje relativnega družbenega položaja. Glede zdravstvenih premij so nasprotno stališče od CDU/CSU zavzeli socialni demokrati, ki se nagibajo k univerzalnemu, nacionalnem tipu socialnih zavarovanj za vse državljane¹⁰⁷ s progresivno stopnjo zdravstvenih premij, pri čemer bi tudi doslej izvzete skupine z zelo visokimi dohodki bile vključene v zakonsko shemo.¹⁰⁸ Skupno obema modeloma je, da znižujeta stroške prispevkov iz plače preko manjše odvisnosti od dohodkov. Za primerjavo namenimo, da v nacionalnem sistemu zavarovanj glavno breme financiranja prevzame nase država. Ohranja se visoka solidarnost (velja načelo vertikalne redistribucije) in zagotavlja se nacionalni minimum socialne varnosti za vse državljane (Kolarič 2008).

Zdravstvena reforma predstavlja najbolj polemično reformo v paketu sprememb velike koalicije. Zaradi velike pomembnosti področja, je področje reformiranja zdravstva kanclerka Merkel razglasila kot eno glavnih prioritet zvezne vlade in o reformi so tekle obširne razprave znotraj in zunaj koalicije (Green in Paterson 2009, 197). Razlogi za velike probleme pri uresničevanju programa je najti v veliki kompleksnosti reforme, saj so predlog reforme zvezne vlade sprva zavračale skoraj vse vpletene interesne skupine. Prav tako je v reformi opaziti odsotnost skupne vizije zvezne vlade, saj nobena od koalicijskih strank ni pričakovala, da bo del velike koalicije (Batt 2008, 218; Green in Paterson 2009, 198). Reforma zdravstva je tako med vsemi dosedanjimi reformnimi poskusi velike koalicije, od pogajanj do usklajevanj, doslej bila najbolj glasna in je najbolj silovito pokazala na razhajanja med koalicijskima partnerjema in tudi znotraj

---

¹⁰⁶ Nem. *Die Kopfpauschale*.

¹⁰⁷ Nem. *Die Bürgerversicherung*.

¹⁰⁸ Model SPD bi poleg dohodka od dela obdavčil tudi različne oblike rent in kapitalskih dobičkov.

posameznih koalicijskih strank (Jun 2009, 173). K slabemu vzdušju so pripomogle še slabe evalvacijske ocene predloga reforme univerzitetnih ekspertov in novinarjev. Enajst mesecev po podpisu koalicijske pogodbe je tako velika koalicija stala pred skorajšnjim neuspehom.

Pogajanja o zdravstveni reformi so potekala od aprila do julija 2006. Avgust 2006 je bil namenjen iskanju skupnega načina formuliranja zakona, popravkom in popuščanju tako na ene kot na druge strani. Šele januarja 2007 se sklene dokončen kompromis (Bannas 2007, 1). V parlamentarnega postopka so v ospredju bili predvsem interesi političnega vodstva Unije in SPD, ne pa opozicije, interesnih skupin in zainteresirane javnosti. Ozračje je bilo neverjetno delovno, saj so v zveznem parlamentarnem odboru za zdravje po pospešenem postopku sprejeli okrog 200 amandmajev (Batt 2008, 217–218), zvezne dežele pa so pospešile proces tako, da so se v Bundesratu odpovedale obširni razpravi. Pogajanja pa so se dodatno otežila, ker je kanclerka Merkel želela aktivno sodelovati pri oblikovanju reforme in ni veliko popuščala pri njenih vsebinskih določilih. Samo usklajevanje priprave zakona o zdravstvu je trajala veliko dlje, kot je velika koalicija načrtovala in je večkrat skoraj propadlo. Namesto da bi obe stranki medsebojno sodelovali, sta si raje prizadevali, da vsaka zase uresniči svojo vizijo zdravstva. Pomanjkanje skupne vizije velike koalicije, je predstavljalo idealno priložnost za ogromno število lobistev, da v svojo korist vplivajo na dnevni red svojih favoriziranih strank. V primeru, da bi se slednje res zgodilo, bi to nedvomno pomenilo eksistenčno krizo velike koalicije (Batt 2008, 219). Glede na veliko število močnih in različnih interesov je komaj presenetljivo, da je velika koalicija prišla do končnega sporazuma komaj po slabem letu dni od začetka pogajanj. Rezultat pogajanj med akterji je bil sicer zelo zapleten, neurejen in dolg osnutek reforme na več kot 600 straneh (Jun 2009, 174).

Cilj koalicijske pogodbe iz leta 2005 na področju zdravstva je bila modernizacija zdravstvenega sistema z upoštevanjem demografskih in tehnoloških sprememb (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD). Julija 2006 so sprejete ključne točke zdravstvene reforme, mdr. zvišanje prispevkov za zdravstveno zavarovanje za 0,5 odstotne točke, ki bremenijo delojemalce in deloma delodajalce, znižanje subvencioniranih zdravstvenih storitev,¹⁰⁹ ustanovitev centraliziranega Zdravstvenega

---

¹⁰⁹ Na 1,5 milijard iz prejšnjih 2,7 milijard €.

sklada,¹¹⁰ v katerega se bodo stekali davčni prispevki delodajalcev in delojemalcev davčni za zdravstveno zavarovanje, ter splošno zmanjšanje stroškov zdravstvenih storitev (Green in Paterson 2009, 196–197). Zdravstveno reformo po pospešenem postopku sprejme Zvezni zbor s 378 glasovi februarja 2007,¹¹¹ še istega meseca pa jo potrdi tudi Zvezni svet.¹¹²

Po uradnih poročilih obeh vladnih strank (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 41) je velika koalicija ohranila zanesljiv sistem socialne varnosti in dosegla naj bi, da se bodo prispevki za zdravstveno zavarovanje in zdravstveno nego začeli zmanjševati s 1. januarjem 2010 (SPD 2009, 14–15). "Črno-rdeča" koalicija je v mandatu zagotavljala visoko stopnjo kvalitete zdravstvenih storitev. Z zdravstveno reformo je zagotovila široko dostopnost kakovostnih storitev zdravstva širši javnosti. Velika koalicija je sprejela tri glavne ukrepe: v prihodnje bo vsak zavarovan za riziko bolezni, kar do sedaj ni bilo vpeljano,¹¹³ preventivno zdravljenje ter uvedba zakonske pravice do nege na domu in rehabilitacije (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 41). Novost je tudi optimalna oskrba za ljudi s težkimi in redkimi boleznimi, dolžnost vseh zdravstvenih zavarovalnic, da ponudijo konkurenčne premije za osnovno zavarovanje, obveznost drugega strokovnega mnenja pri predpisovanju inovativnih zdravil in določene druge spremembe v zasebnem zdravstvenem sistemu (Zvezno ministrstvo za zdravje ZRN 2007). Zvezna vlada se je tudi odločila, da vsakršno zdravljenje ostane plačljiva storitev,¹¹⁴ obenem pa razvila instrumente, ki prispevajo k učinkovitejši porabi sredstev.

V osrčju reforme spada tudi ustanovitev Zdravstvenega sklada, ustanovljen leta 2009, ki pomeni sistem spremenjenega financiranja obveznih zavarovanj. Za celotno ZRN bo veljalo, da bodo delodajalci primorani v sklad plačevati zakonsko določena fiksen prispevek, glede na njihov dohodek, delojemalci pa določen delež od osebnih dohodkov. Dodatno bodo v sklad pritekala sredstva iz zdravstvenih zavarovalnic iz naslova pobranih prispevkov iz zdravstvenega zavarovanja. Ljudje se bodo lahko odločili med različnimi tarifami, ki jih ponujajo javne zdravstvene zavarovalnice. Vsaka oseba je upravičena do osnovnega kritja, ki ga morajo po enaki tarifi ponuditi tako javne kot

---

¹¹⁰ *Nem. der Gesundheitsfond.*

¹¹¹ Sprejetju zakona je nasprotoval 43 predstavnikov CDU/CSU in SPD.

¹¹² Zakon stopi v veljavi s prvim aprilom 2007.

¹¹³ Gre za dolžnost državljanov, da si preventivno uredijo zdravstveno zavarovanje.

¹¹⁴ Od 2004 dalje morajo pacienti za obisk zdravnika plačati 10 € (*nem. Praxisgebühr*).

zasebne zdravstvene zavarovalnice. Da se ne bi preveč obremenilo zavarovalnic v bogatejših nemških deželah je bil na željo CDU/CSU sprejeta zavarovalna klavzula, ki naj bi omejila postavljanje dodatnih zahtev do zavarovalnic. Prebivalci pa se tako lahko odločajo med različnimi stopnjami zavarovanj, ki jih ponujajo javne zavarovalnice. Vsaka zavarovana oseba pa je poleg tega upravičena do določenega osnovnega kritja zdravstvenih storitev; tako morajo privatne zavarovalnice ponuditi osnoven nivo zavarovanja za vsakogar, neodvisno od doslej uveljavljenega načela koristi in tveganj (Jun 2009, 171–174).

A z zdravstveno reformo velika koalicija ni dosegla zastavljenih ciljev, ki so bili predstavljeni pred začetkom reformiranja zdravstva (Hildebrandt in Niejahr 2006), t.j. zmanjšanje stroškov zdravstvenega sistema in jo zato ne moremo za učinkovito. Poleg tega se prispevki za zdravstveno zavarovanje niso znižani, temveč 1. januarja 2007 celo povišani za 0,5 odstotka. Delno so se stroški zdravljenja prevalili na zavarovalnice, paciente, zaposlene in davkoplačevalce in posledično relativno malo razbremenili delodajalce (Green in Paterson 2009, 198). Zasluge oziroma krivdo za to nosi predvsem SPD, ki je podpirala zvišanje prispevkov.¹¹⁵ Prav tako zdravstveni sistem z uvedbo Zdravstvenega sklada ni postal transparentnejši, temveč je le preložil delo iz enega na drug organ (Batt 2008, 219). Zvezna vlada je v tem pogledu predvsem prevzela stališče prejšnje Schröderjeve koalicije in posledično ni uvedla korenitejših sprememb, ki bi bili v prid zavarovancem. Zdravstvena reforma je sicer uzrla luč sveta, a ni prinašala izpolnitve obljub iz koalicijske pogodbe. V tem pogledu se je velika koalicija izkazala za neravno neučinkovito (Green in Paterson 2009, 198–199).

Zvezna vlada je md. decembra 2008 sprejela tudi reformo, ki povečuje izdatke zdravstvenih zavarovalnih za financiranje bolnišnic, kar pomeni, da bodo slednji upravičeni do dodatnih 3,5 milijard € sredstev (SPD 2009, 43). Vlada je v mandatu prav tako poskrbela za večjo zaščito nekadilcev. V javnih prostorih je s 1. septembrom 2007 začela veljati tudi splošna prepoved kajenja. Za zaščito mladih je se starostna meja za nakup tobačnih izdelkov dvignila s 16 na 18 let (SPD 2009, 49).

Obojestransko medsebojno blokiranje predlogov reform se je kmalu spremenilo v spor med obema koalicijskimi partnerjema, ki sicer formalno imata široko parlamentarno

---

¹¹⁵Le manjši uporabi zveznih dežel (CDU/CSU) v Bundesratu je pripomogel k temu, da se prispevki za zdravstveno zavarovanje niso še bolj povečali.

večino, a te ne izrabita za politično-reformno delovanje, kar pa postavi kanclerko v vkljenjen in težak položaj (Lahnstein v Jun 2006, 198). Blokada iz lastnih vrst je prišla do izraza še posebno pri vprašanju zdravstvene reforme, saj sta oba reforma koncepta velikih strank obravnavala povsem različna vrednotna koncepta za preureditev sistema zdravstvenega zavarovanja. SPD je zavračala stališče Unije, da morajo biti vplačila posameznikov v javni zdravstveni sistem neodvisni od dohodkov in jih je označila za nesocialne. Unija pa je odločno zavračala predlog SPD o združitvi do sedaj ločenih sistemov privatnega in javnega zdravstvenega zavarovanja. Velika koalicija se tako ujame v past "samoblokade", se odpove obema zahtevama, sprejme nepriljubljen mešan kompromis kot rešitev ustanovi Zdravstveni sklad.

V primeru reforme zdravstvenega sistema velike koalicije SPD očita Uniji, da v vladi ni opaziti močnega leadershipa kot ga je posebej nekdanji kancler Schröder (Green in Paterson 2009, 200). Na vprašanje, kako deluje velika nemška koalicija 2005 Peter Strüch v intervjuju odgovarja: "*Frau Angela Merkel regiert einfach nicht.*" – vlado vodi CDU/CSU in SPD stranka, ne pa ona. (Intervju s Petrom Strückom). Vladni koaliciji posledično ne uspe učinkovito obvladati stroškov in pri iskanju rešitev podleže zunanjim pritiskom. Le s poenotenimi vladnimi vrstami bi se leta 2007 pri reformiranju zdravstvenega sistema lahko s polno močjo merila z močnimi interesnimi skupinami in za javno dobro iztržila več. Obe koalicijski stranki sta namreč vsaka zase peljali pogajanja pred očmi javnosti in ne za zaprtimi vrati, kar je pomenilo, da sta obe izmed strank bili zelo dovzetni za klientelizem posameznih interesnih skupin.

V primeru reforme zdravstvene nege¹¹⁶ so zvezne dežele preko Zveznega sveta, kjer je večinsko zastopana Unija, spomladi 2007 napovedale, da zvezni vladi ne bodo prepustile proste roke, kot v primeru zdravstvene reforme. Zvezni svet je tako predlagal svoje koncepte sprememb in želel prepričati zvezno vlado, da jih vključi v osnutek zakona (Batt 2008, 221; *Süddeutsche Zeitung* 2006b). Ministrski predsedniki CDU/CSU so preko Bundesrata vplivali na vsebinski potek reforme o zdravstveni negi predvsem v fazi oblikovanja osnutka zakonskega predloga, saj kasneje nimajo več pravih možnosti, ko predlog pride v obravnavo v zvezni parlament. Iz poročila koalicijskih strank je tudi razbrati, da je zvezna vlada izpolnila obljubo o reformi zdravstvene nege. Pri tem pa dala glavni poudarek negi na domu in za ljudi z

---

¹¹⁶ Nem. *Die Pflegeversicherung*.

omejenimi gibalnimi sposobnostmi. Vlada je napovedala, da se bodo postopoma zviševali tudi prejemki upravičencem do oskrbe z nego (CDU/CSU 2009, 31; SPD 2009, 42). Koalicijska partnerja sta se poenotila in povišala zavarovanje za zdravstveno nego s 1. julijem 2008 na 1,95 odstotka, t.j. za 0,25 odstotka bruto plače. V nasprotju pa so se že 1. januarjem 2008 znižali prispevki za primer brezposelnosti na 3,9 odstotka, t.j. za 0,3 odstotka bruto plače. (Batt 2008, 221). Na področju reforme zdravstvene nege je zaenkrat težko zaključili, ali je bila koalicija učinkovita ali ne.

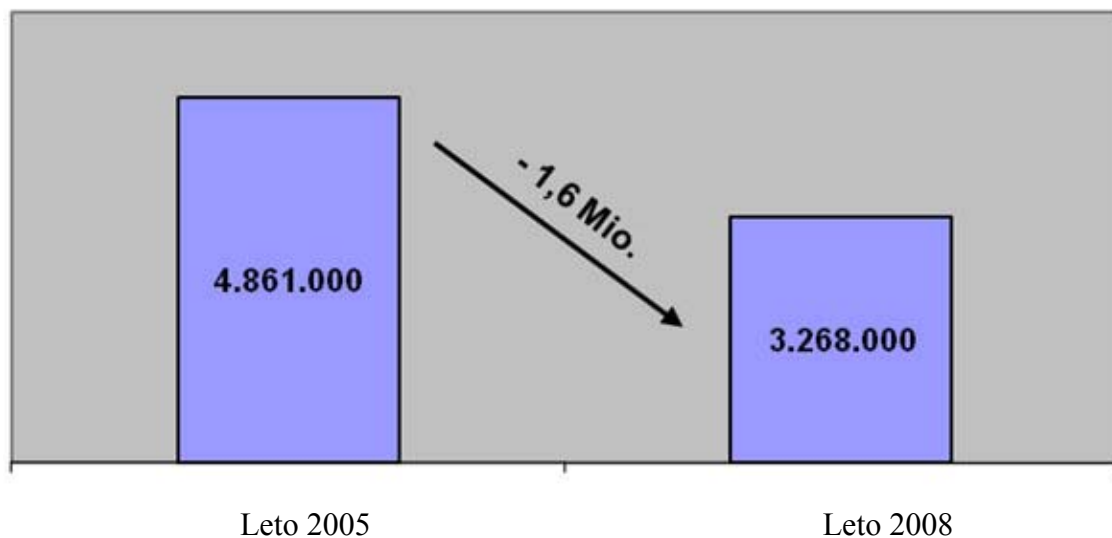
4.3.3 Politika trga delovne sile: reforma trga dela, socialne države, reševanje problemov socialne države in plačna reforma

V razdobju treh let od 2005 do 2008 je vlada beležila rekordne in najdaljše stopnje gospodarske rasti od časa združitve Nemčij dalje (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b) in gospodarstvo je bilo v prvih dveh letih koalicije v velikem vzponu, rekordno nizko je tudi število brezposelnih. Kljub zelo dobrem stanju gospodarstva se je gospodarska rast že konec leta 2006 začela postopno zniževati. Leta 2006 je bila 3,2 odstotka, leto zatem 2,5 odstotka in leta 2008 1,3 odstotka in to kljub mednarodni finančni krizi. Leta 2009 je v četrtem kvartalu gospodarska rast strmo stagnirala in dosegla negativno vrednost 5 odstotkov. Za leti 2010 in 2011 pa je napovedana gospodarska rast med 1,2 in 1,7 odstotki. Do leta 2007 se je zvezni javni dolg zmanjševal in dosegel 64,9 odstotka BDP-ja. Leta 2008 se je spet povečal na 66,0 odstotkov in leta 2009 na 77,2 odstotkov (Eurostat 2010).

Tudi število brezposelnih se je spreminjalo. Od junija 2005 se je število brezposelnih zmanjšalo iz 4,781 milijonov na 3,687 milijona junija 2007 (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 5). Zadnjikrat se je število nezaposlenih prijavljenih znižalo novembra 2009, ko se je število znižalo na 3,22 milijona, zatem se je skupaj z gospodarsko krizo začelo postopoma povečevati, a prognoza za leto 2010 kaže, da število prijavljenih brezposelnih ne bo preseгло števila iz leta 2007 (Zvezna agencija za delo 2010). V začetnem razdobju 2005–2008 se je tako število zaposlenih povečalo iz 38 milijonov na dobrih 40 milijonov zaposlenih (Tabela 4.1), kar je pripisati letom velikih gospodarskih konjunktur in pametni politiki zvezne vlade pri spodbujanju

razvoja gospodarstva. S prihodom svetovne gospodarsko-finančne krize, višanjem cen energentov in posledične krize na trgu delovne sile zvezna vlada ni mogla preprečiti trenda povečanja brezposelnih oseb. Razloge, da se kljub krizi število nezaposlenih ni dramatično povečevalo lahko pripišemo uvedbi protikriznih ukrepov v podporo zaposlovanju (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b, 7; SPD 2008, 5). Najodmevnejši protikrizni ukrep v času gospodarske krize je koalicija sprejela januarja 2009, ko je sprejela protikrizni paket v višini dobrih 50 milijard €, ki je bil namenjen razbremenitvi gospodarstva, ohranjanju delovnih mest, podpori pri prekvalificiranju ter za izgradnjo moderne infrastrukture, ki ustvarja nova delovna mesta. Uvedeno je bilo tudi delo s krajšim delavnim časom.¹¹⁷ Istočasno so bile začasno odpravljene določene davčne dajatve, kot je davčna dajatev pri nakupu novega avtomobila. S protikriznim paketom je koalicija pomagala predvsem avtomobilski industriji in posledično poskušala obvarovati delavce pred brezposelnostjo (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 6; CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 6). Na ta način so bila ustvarjena številna nova delovna mesta, ki so zniževala brezposelnost predvsem med moško populacijo iz 4,9 milijona leta 2005 na 3,2 milijona v letu 2008 (Graf 4.2).

Graf 4.2: Razvoj na trgu dela

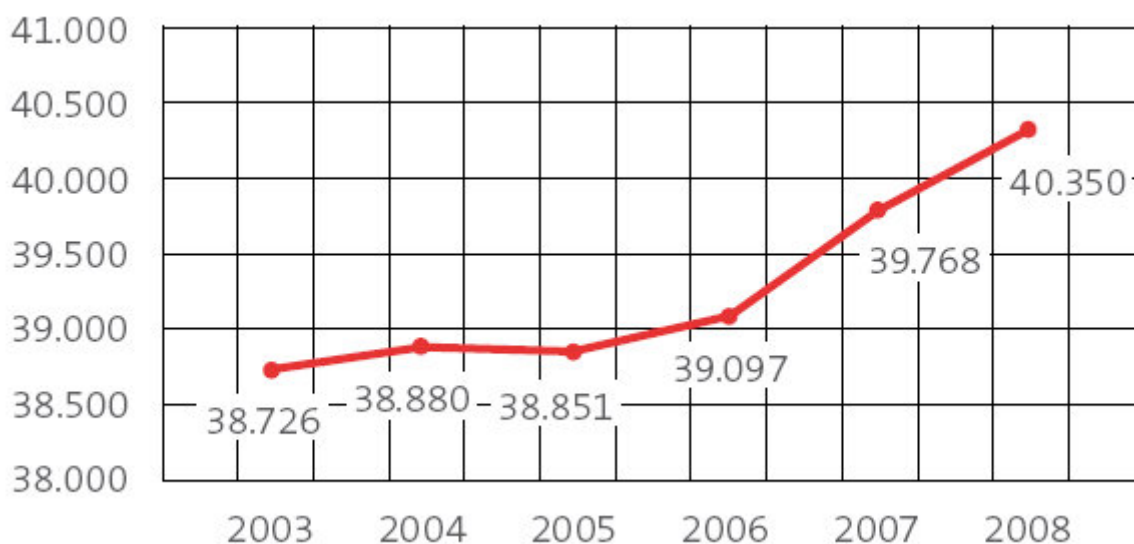
Vir: SPD (2008, 4).

V oktobru 2008 se je ta število spustilo celo pod 3 milijone, kar je z izjemo leta 1992 prvič v zgodovini skupne države, da ima država okvirno 40 milijonov zaposlenih (Graf

¹¹⁷ Nem. "Kurze Arbeit".

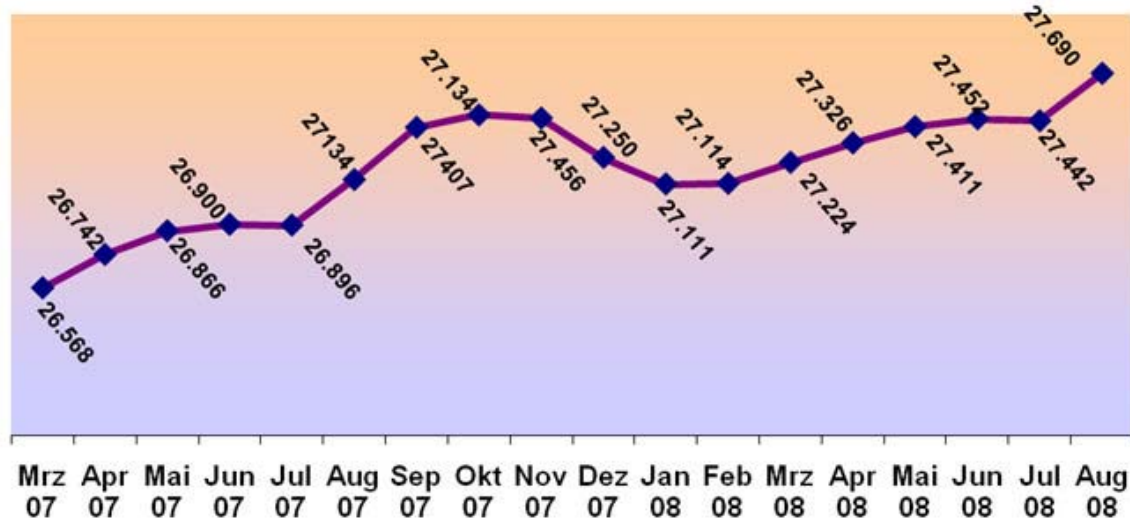
4.3) in več kot 28 milijonov obvezno socialno zavarovanih zaposlenih (Graf 4.4), kar je znamenje, da je država opravila dobro delo. Prav tako se je zmanjšalo število mladih nezaposlenih zmanjšalo za več kot 200 tisoč (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2008, 4; SPD 2009, 6).

Graf 4.3: Število zaposlenih med leti 2003 in 2008 (v tisočih zaposlenih)

Vir: SPD (2009, 6).

Graf 4.4: Razvoj obveznega socialnega zavarovanja pri zaposlenih (v tisoč zaposlenih)

Vir: SPD (2008, 4).

Velika koalicija je leta 2008 sprejela tudi novo davčno reformo za podjetja,¹¹⁸ ki trajno krepí gospodarstvo in daje podjetjem več moči ter jih občutno razbremeni (Blumenberg in Benz 2008). Vladni ukrep je razbremenil gospodarstvo za 30 milijard € prispevkov. Tako se je leta 2006 npr. za delodajalca, ki plačuje za delojemalce letne prispevke za primer brezposelnosti v višini 30 000 € bruto, zmanjšal za 550 € (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2008, 5). Poleg tega so za delodajalce skupni spremljevalni stroški ob izplačanih plač¹¹⁹ ostali praktično nespremenjeni, in sicer na 40 odstotkih (SPD 2009, 8). Natančneje tu govorimo o prispevkih iz plače (angl. *non-wage*), ki se nanašajo na stroške za pokojninsko zavarovanje, zavarovanje za primer bolezni, zavarovanje za primer brezposelnosti, zavarovanje za nego in oskrbo in zakonsko nezgodno zavarovanje (International Labour Organisation 2002, 608). CDU/CSU v svoji publikaciji isto statistiko prikazuje kot občutno zmanjšanje prispevkov, saj izpostavljajo, da so se spremljevalni stroški v leta 2009 glede na leta 2005 zmanjšali za povprečno 450 €. Oboji imajo prav, razlika je le v prikazovanju statistike in izpostavljenih podatkih. Res pa je, da so spremembe praktično zanemarljive.

Številni strokovnjaki so si edini, da je reforma socialne države in s tem reševanje problemov socialne varnosti eno ključnih vprašanj koalicije. Reševanje finančnih in strukturnih problemov pri zagotavljanju socialne varnosti vsekakor ni lahka naloga. Socialna varnost nujno potrebuje prestrukturiranje, v smeri povišanja davkov, saj se višina prispevkov za socialno varnost vseskozi zmanjšuje (Engelen-Kefer 2006, 422-426)¹²⁰. Velika koalicija se je v koalicijski pogodbi zavezala (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD), da bo rešila finančne in strukturne probleme, povezane s zagotavljanjem sistemov socialnega varstva, a težnje in realnost ostajata zelo različni. Zvezna vlada je od začetka mandata leta 2005 in nazadnje s 1. januarjem 2009 zmanjševala višino prispevkov za socialno zavarovanje iz naslova bruto plače. Iz 40,98 odstotka bruto leta 2006 na 39,25 odstotka leta 2009 (Graf 4.5). Med prispevki, ki bremenijo delodajalce se je najbolj zmanjšal prispevek za primer brezposelnosti in sicer iz 6,5 odstotka leta 2005 na 2,8 odstotka leta 2009, rahlo se je povečala višina prispevkov za zdravstveno zavarovanje, in sicer za dober odstotek, ter zavarovanje za nego in oskrbo. Višina pokojninskega prispevka je ostala praktično nespremenjena. Za znižanje višine prispevkov za zavarovanje za primer brezposelnosti na najnižjo stopnjo

---

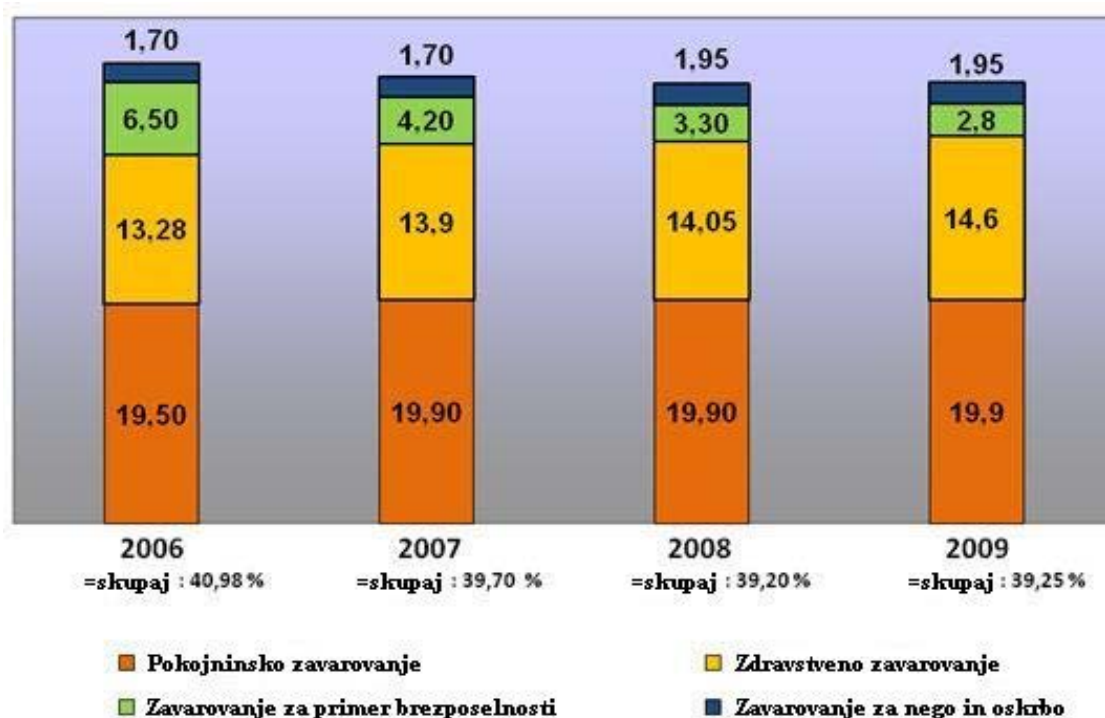
¹¹⁸ Nem. *die Unternehmensteuerreform*.

¹¹⁹ Nem. *die Lohnnebenkosten*.

¹²⁰ Dr. Ursula Engelen-Kefer je bila leta 2008 članica predsedstva SPD.

v zadnjih 25 letih je zaslužna predvsem CDU/CSU kljub ostremu nasprotovanju SPD (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 8). Zavarovanci so morali tako iz naslova zdravstvenega zavarovanja na svoja pleča prevzeti slab odstotek stroškov (Engelen-Kefer 2006, 433).

Graf 4.5 Del prispevka bruto plače za socialno zavarovanje

Vir: SPD (2009, 8).

Že leta 2005 je želela Unija oklestiti pravice delavcev, s tem da bi poslabšala zakonsko pravno varstvo zoper odpoved v škodo 90 odstotkov zaposlenih ter da bi degradirala soodločevalske pravice delavcev v podjetjih na stanje iz leta 1972. Podatki socialnih demokratov nakazujejo, da je prav SPD preprečila namere CDU/CSU in obvarovala pravice delavcev (SPD 2009, 4).¹²¹

Eno od jabolk spora za veliko koalicijo bila plačna reforma, saj sta se CDU/CSU in SPD šele po večmesečnih pogajanjih junija 2007 zedinili o višini minimalne plače. Prav tako kot na področju reforme zdravstva, so tudi tu politični koncepti obeh strank razhajali. Vsebinske razlike med koalicijskima partnerjema na področju politike delovne sile so se ohranjale, dorečeno je bilo le usklajevanje o procesnem delu reforme.

¹²¹ Se pa vlada pri skrbi za delavce se lahko pohvali z dejstvom, da država 1,2 milijonom zaposlenih plačuje dodatek h plači. Bolj znano kot nem. *Arbeitslosengeld II*.

Tudi v tem primeru je bilo dejansko postopanje kot tudi reformna politika velike koalicije zelo podobna načinu priprave zdravstvene reforme,¹²² saj sta vladni stranki poskušali najti najboljšo rešitev v kombinaciji med predlogom SPD o minimalni plači¹²³ in predlogom CDU/CSU o kombinirani plači.¹²⁴ Končen sklenjen kompromis ni nakazoval nobene jasne in enotne reformne poti zvezne vlade, temveč prej povezano celoto predlogov tako ene kot druge strani. Pri reformi trga delovne sile je bila kanclerka Merkel izpostavljena tudi velikim pritiskom s strani zveznih dežele, kar nakazuje veliko moč deželnih ministrskih predsednikov Unije (Batt 2008, 221).

Kompromis o višini minimalne plače, ki se oblikuje 19. julija 2007, ni bil zgolj zelo polemičen, temveč je klimo velike koalicije prej še poslabšal kot izboljšal (Batt 2008, 223). V kompromisu je prevladovalo predvsem mnenje Unije, ki je dosegla, da ZRN enotnega sistema minimalne plače, ki bi veljal za vse sektorje, ne bo dobila. Prav tako CDU/CSU ni bila pripravljena na postavitve meje najvišjim plačam. Enotnega mnenja sta bila koalicijska partnerja zgolj pri postavljanju minimalnih plač za nekatere panoge. Vzdrževanje blokade Unije pri postavljanju minimalnih plač je zanetil oster koalicijski spor, pri čemer je CDU/CSU preprečevanje zakonsko določenih minimalnih plač smatrala kot lasten uspeh. Podpredsednik SPD Müntefering je "Ne" Unije sprejel z ogorčenjem in ga označil kot izraz odmik od zasledovanja koalicijske pogodbe (Süddeutsche Zeitung 2007b) Tudi pri tematiki plačne reforme je Unija nasproti SPD v splošnem bolj uveljavila svoje interese. Po eni strani situacija nakazuje meje znotraj velike koalicije, škodoželjnost in napuh politikov Unije. Po drugi strani pa pragmatična SPD predvsem iz taktičnih razlogov to še ni smatrala za razlog za zlom koalicije.

V prid zvišanja zakonsko določenih minimalnih plač¹²⁵ se je še posebej zavzela SPD, saj ji to področje predstavlja nekakšno identifikacijo njenega socialnega profila, obenem pa možnost, da socialni demokrati prikažejo "socialno hladnost" Unije ter da si zavarujejo področje pred konkurenčno DIE LINKE. Iz Grafa 4.6 je jasno razvidno, da je želja SPD ohraniti zakonsko določeno urno postavko na vsaj 7,5 € v državi.¹²⁶

---

¹²² Kjer sta vladni stranki iskali kombinirano rešitev med "*Bürgerversicherung*" in "*Kopfpauschale*."

¹²³ Nem. *der Mindestlohn*.

¹²⁴ Nem. *der Kombilohn*.

¹²⁵ Nem. *der Mindestlohn*.

¹²⁶ Pri tem je povprečje v zahodne Evropi okrog 7,3 €, pričakovanja Unije so nekoliko nižja. V v državah nekdanjega vzhodnega bloka se gibljejo med 1 in 4 €. V Sloveniji je bila urna postavka leta 2008 3,41 €.

Področje minimalnih plač¹²⁷ in minimalnih delovnih pogojev¹²⁸ se zakonsko uredi šele aprila 2009, do konca leta 2009 so tudi sklenjene nekatere nove kolektivne pogodbe z povišanimi minimalnimi urnimi postavkami.¹²⁹ Kljub temu pa ostaja veliko sektorjev, kjer še niso sklenili kolektivnih pogodb in kjer se urna postavka giblje pod 6€ (SOKA-BAU 2009; SPD 2009, 8; Zakon o minimalnih delavnih pogojih za določene panoge 2009; Zakon o minimalnih plačah 2009).¹³⁰

Graf 4.6 Zakonsko določene minimalne urne postavke v državah EU

Vir: SPD (2009, 5).

¹²⁷ Nem. *das Arbeitnehmer-Entsendegesetz - AEntG*.

¹²⁸ Nem. *das Mindestarbeitsbedingungengesetz - MiArbG*.

¹²⁹ Npr. po novem se za dela v gradbeništvu urna postavka giblje med 9,3 do 13 €, za nego in oskrbo okrog 8,5 €, za elektrostoritve med 8 in 10 €.

¹³⁰ Slabše plačane službe najdemo predvsem v nekdanjih deželah vzhodne Nemčije, kjer se urne postavke še vedno gibljejo med 3,5 in 5 €. Med takšne službe spadajo npr. varovanje in frizerstvo.

Ali je bila velika koalicija na tem področju oblikovanja politik učinkovita? Po dolgih in skorajda brezciljnih pogajanjih sta se partnerja velike koalicije končno uspela uskladiti o politiki trga delovne sile. Mdr. so se domenili tudi, da delodajalec, ki zaposli osebo mlajšo od 25 let, dobi povrnjeno polovico bruto plače. Posledice razdelitve bremena v veliki koaliciji so bile očitne. Pri določanju minimalne plače je bila tudi kanclerka Merkel pod velikim pritiskom svojih lastnih ministrskih predsednikov deželnih vlad. Med izboljšave za delodajalce, ki jih je uvedla koalicija prištejemo še možnost podaljševanja dela za določen čas za dobo 18 mesecev (SPD 2008). Uvedena je bila možnost podaljšanja nakaznic za delo za s skrajšanim delovnim časom na 24 mesecev in obenem poenostavila postopek za pridobitev dela s skrajšanim delovnim časom. Vlada je zagotovila, da bodo delodajalci od Zvezne agencije za delo¹³¹ v prihodnjih dveh letih upravičeni do povračila prispevkov za socialno zavarovanje za zaposlenih za skrajšani delovni čas, od sedmega meseca dalje (SPD 2009, 7). Z davčno reformo za podjetja je koalicija dosegla večjo mednarodno tekmovalnost za nemško gospodarstvo. Na področju dedovanja¹³² pa so se olajšali prenosi lastništva podjetij srednjih slojev (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 8).

Vlada je prav tako podaljšala obdobje upravičenosti starejših brezposelnih ljudi do nadomestila. Brezposelni, starejši od 50 let, prejmejo nadomestilo za brezposelnost 15 mesecev, starejši od 55 let so upravičeni do 18 mesečnega nadomestila in starejši od 58 let do dvoletnega nadomestila.¹³³ Vlada je prav tako olajšala prehod na socialno podporo zaposlenim v filmski industriji, kulturo-umetniških in drugih tipično časovno krajših dejavnostih, saj so po novem do nje upravičeni že po šestih mesecih dela in to za dobo največ dveh let (SPD 2009, 8). Po trditvah SPD so v vrstah CDU/CSU – med njimi najbolj glasen njihov zagovornik von Rüttgers, vztrajali, da se večina teh ukrepov sprejme na račun obremenitve mladine in žensk (SPD 2009, 10), a se to ni zgodilo. Je pa krščansko demokratski del koalicije pripomogel k uveljavitvi večje fleksibilnosti v regulacije za sezonske delavce iz srednje in južne Evrope (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b).

Cilj koalicije, da zagotovi pogoje, v katerih bodo ljudje zaslužili dovolj za dostojno življenje v času koalicije še ni bil v celoti uresničen. Koalicija ni dosegla zvišanja

---

¹³¹ Nem. *die Bundesagentur für Arbeit*.

¹³² Nem. *die Reform der Erbschaftsteuer*.

¹³³ Bolj znano kot nem. *Arbeitslosengeld I*.

minimalnih plača za vse panoge, kar je majhen napredek v smeri izboljšanja standarda ljudi. Zaradi gospodarske krize je koalicija želela ohranitev konkurenčnost in dati zagotovilo delodajalcem, da je kapital vredno obdržati v državi (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 4). Med uresničitve programa lahko štejemo, da je krščansko demokratski del koalicije do leta 2009 je izboljšal pogoje za mlada, inovativna podjetja, ki za razvoj svojih podjetniških idej potrebujejo kapital (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Kljub vsemu bi pričakovali, da bo velika koalicija povišala prispevke za večjo socialno varnost in da se bo iz izvirnega greha preteklosti kaj naučila ter sedaj potegnila pravilne, nujne poteze za zagotavljanje socialne varnosti, a se to navkljub izboljšanim pogojem v gospodarstvu že leta 2006 ni zgodilo (Engelen-Kefer 2006, 423), zato lahko zaključimo, da na tem področju ne izpolnjuje popolnoma koalicijske pogodbe in jo zato razumemo kot neučinkovito. Nadalje so se razmere na trgu dela od začetka svetovne finančno-gospodarske krize le še zaostrovale in zato bili v prihodnjih letih pogoji za izpolnjevanje koalicijske pogodbe le še težji in ne lažji.

4.3.4 Gospodarstvo, tehnologija in zmanjševanje birokracije ter proračun, reforma davčne politike¹³⁴

V skladu s koalicijsko pogodbo, mora velika koalicija za uspešno vodenje politike učinkovit in opravično sposoben državni aparat ter zdrave javne finance. ZRN mora vzpostaviti moderno državo, v kateri bo delovala učinkovita uprava (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD). V prvem letu mandata je bila velika koalicija usmerjena k povečanju državnih prilivov z namenom sanacije javnega proračuna in k istočasni stabilizaciji investicij preko države. Finančni minister Peer Steinbrück, SPD je že nekaj dni po nastopu funkcije predstavil svoj finančni koncept, v katerem je bil poleg predlaganega proračuna za leto 2006 tudi načrt za izdatke, dohodke in osnutek za najemanje kreditov do konca mandata 2009 (Batt 2008, 224). V finančnem konceptu je bilo zajeto še povišanje davkov in uvedba številnih ukrepov za zmanjšanje davčnih olajšav, čemur ni nasprotovala nobena od koalicijskih strank. Kljub temu se omenjena

---

¹³⁴ To podpoglavje je sicer nezadržno povezano s predhodnjim podpoglavjem, vendar smo v njem želeli izpostaviti nekatere druge vidike.

situacija markantno razlikuje od prejšnje rdeče–zelene zvezne vlade (Schäfers 2006). Že leta 2003 je takratni finančni minister Eichel, SPD, predlagal podoben program, ki je šel v smeri zmanjšanja davčnih olajšav, a v tem primeru je CDU/CSU kot opozicijska stranka izrazila veliko ogorčenje nad predlaganim programom in preko svojih deželnih predstavnikov v Zveznem svetu dodobra oklestila načrtovane ukrepe takratne zvezne vlade. Iz navedenega se da jasno prepoznati logiko velike koalicije: CDU/CSU sedaj ni bila več v vlogi opozicijske stranke, temveč partner v zvezni vladi, ki skupaj s SPD zadala nalogo, da poviša davke in odpravi davčne privilegije. Še v času volilne kampanje je CDU/CSU močno nasprotovala tem ukrepom, ko pa Unija skupaj s SPD prišla na oblast je prelomila predvolilne obljube in sprejela ravno nasprotno. Guido Westerwelle iz opozicijske FDP je dvig davkov v času velike koalicije označil kot "največje zvišanje davkov v zgodovini nemške zvezne vlade". A nasprotovanje opozicijskih strank proti davčni reformi in reformi zveznega proračuna je tako zaradi "prevelike" večine velike koalicije v Bundestagu in Bundesratu ostalo brez večjega učinka (Batt 2008, 225–226).

Kot posledica konjunkturnega viška nemškega gospodarstva leta 2006 in s tem povečanje davčnih prihodkov je za leto 2007 velika koalicija lahko predložila proračun, ki je zadostoval stabilizacijski meji Maastrichtske pogodbe in kriterijem Temeljnega zakona ZRN (Temeljni zakon ZRN 2009, 115. čl.),¹ a to brez povečanja davka na dodano vrednost, pri katerem se na leto dodatno nabere okoli 8 milijard €, ne bi bilo moč doseči (Batt 2008, 225). Da je bil proračun ustrezen pomeni, da prejemki od kreditov niso presegali skupne vsote predlaganih izdatkov za investicije, zapisanih v proračunskem planu.

Med 2005 in koncem leta 2007 so vladale dobre gospodarske razmere, kar se je odrazilo tudi na visokih kapitalskih donosih, pri čemer so do določenih bonusov bili upravičeni tudi zaposleni v podjetjih (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Ob nastopu gospodarske krize je zvezna vlada za lajšanje njenih vplivov številnim podjetjem obljubila pomoč. Z reformo davčne zakonodaje za podjetja (Zakon o obdavčenju podjetij 2007)¹³⁵ je velika koalicija za potrebe dušenja učinkov gospodarske krize in povečanja mednarodne konkurenčnosti nemških podjetij znižala davčne stopnje za podjetja in zmanjšala število birokratskih ovir. Na tem mestu Unija

---

¹³⁵ Nem. *das Unternehmensteuerreformgesetz*.

CDU/CSU našteva še različne druge ukrepe, ki bi lahko še dodatno razbremenilo gospodarstvo za 4,4 milijarde €, vendar do dodatnih razbremenitev gospodarstva v mandatu koalicije ni prišlo (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b).

Razprava o reformi obdavčitve podjetij sega še v čas pred volitvami 2005. CDU/CSU in FDP sta že takrat predlagala odpravo davka na dohodek podjetij in posledično razbremenitev delodajalcev, še posebej za tiste s srednje velikimi dohodki, ki imajo družine. (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 24). SPD je zagovarjala povišanje obdavčitve, Unija je temu ostro nasprotovala in trdila, da bi ta korak močno oslabil nemško gospodarstvo. SPD je popustila pritiskom in zvezna vlada se je že v prvem letu vladanja zedinila o paketu davčnih reform za podjetja.

Za formuliranje osnutka davčne reforme je bila najprej vzpostavljena delovna skupina pod vodstvom finančnega ministra Peer Steinbrücka, SPD, in predsednika deželne vlade Rolanda Kocha, CDU, ki je 2. novembra 2006 določila delovni okvir reforme. Po šestmesečnem delu Zvezni zbor in Zvezni svet potrdita davčno reformo za podjetja, ki prinaša znižanje davkov na dohodek za podjetja iz 39 odstotkov na 29,8 odstotkov. Prav tako se zniža davek na dobiček iz 25 odstotkov na 15 odstotkov (Batt 2008, 226). A strasti vlade po nadaljnjih spremembah se s tem niso umirile. V socialnodemokratskem delu zvezne vlade so obstajali močni pomisleki proti premočni in trajni davčni razbremenitvi za podjetja. SPD je zato zahtevala popravo osnutka zakona s strani zvezne vlade konec februarja 2007, saj naj bi bil sprejeti načrt sprejet v delovni skupini v nasprotju z načrti zveznega finančnega ministrstva. Istočasno je deželni predsednik Hessena Roland Koch, CDU, predstavil nov (pravičnejši) reformni koncept v smeri znižanja davkov (Frankfurter Allgemeine Zeitung 2007b), ki ga je močno podprl sam podjetniški lobij (Süddeutsche Zeitung 2006c).

Reforma davčne zakonodaje je pripomogla k razbremenitvi podjetnikov predvsem srednjega sloja in prispevala k njihovi večji likvidnosti. Davčna reforma za podjetja naj bi povečala zanimanje tujih vlagateljev v Nemčijo, kar bi posledično lahko pomenilo več investicij, višjo gospodarsko rast, več zaposlenih in več pobranih davkov. Reforma prinaša dodatne ugodnosti tudi domačim podjetjem, ki se bodo odločila za investicije znotraj države namesto v tujino (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b;

SPD 2009, 25).¹³⁶ Nadalje, na najbolj prizadetem področju, t.j. področje avtomobilske industrije, je vlada uvedla t.i. olajševaljne premije v skupni višini 5 milijard €. Tako je razbremenila podjetja in spodbudila potrošnike k nakupu okolju prijaznega avtomobila (CDU/CSU 2009, 11, 17; SPD 2009, 7, 31). Ena teh novosti je enostaven, poceni postopek ustanovitve družb vrste "d.o.o." (nem. "*GmbH*") (SPD 2009, 30).

V odgovor na svetovno gospodarsko krizo je za reševanje bančnega sektorja in stabilnost finančnih trgov država namenila 500 milijard €, ki pa po zagotovitvi vlade ne pomaga k renditi, t.j. k letnim donosom bank, temveč nemškemu gospodarstvu (SPD 2009, 18). Dodaten konjunktorni paket je bil namenjen tudi za občine v razdobju 2009-2010. Paket za občine v skupni višini 13,3 milijarde € je v dveh tretjinah namenjen investicijam v izobraževanje, preostali denar pa investicijam v sanacijo bolnišnic in urbanističnim projektom (SPD 2009, 18). V primeru, da bi se finančni trg sesul in banke ne bi bile več možne dajati posojil podjetjem, bi to ogrozilo tako podjetja kot številna delovna mesta. V želji zagotavljanja stabilnosti finančnega trga je država podpržavila nekatera podjetja, saj so se številne države vključno z Nemčijo po insolventnosti Lehman Brothers v ZDA zavezale, da bodo preprečile propad še kakšnega od sistemsko pomembnih bančnih institutov. Lep zgled za to je nemški Hypo Real Estate (HRE) z letno bilanco 400 milijard € (SPD 2009, 19-20).

V sklopu izpolnjevanja programa koalicijske pogodbe je vlada postala bolj odgovorna do zveznega proračuna, obenem pa je postopoma zniževala zadolženost vlade. Koalicija zagotavlja, da je v zadnjih treh letih (2005-2008) uspešno zmanjšala novo zadolževanje zvezne vlade iz 30 milijard € dolga leta 2005 na 12 milijard € dolga v letu 2008. Vlada je na ta način konsolidirala zvezni proračun in javne finance, saj je bil zvezni dolg za proračunsko leto 2008 najnižji od časa nemške združitve dalje. Na ta način je omogočila pogoje za nadaljnje gospodarske in socialne investicije kljub gospodarski recesiji. Vlada je tako na dobri poti, da bo leta 2010 zaključila zaključni račun brez dodatnega zadolževanja (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 16-17). Poleg konsolidacije zveznih financ je bila po poročilu obeh velikih strank, koalicija učinkovita pri zmanjševanju stroškov državne birokracije in pri modernizaciji zveznega reda, obenem pa je v času mandata sprejela tudi pomemben zakon o boji proti davčnim oazam (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag

---

¹³⁶ Z reformo želi zvezna vlada okrepiti položaj ZRN v svetu mednarodne konkurence, istočasno pa slediti cilju razširitve osnove za obdavčenje na deželni ravni.

2007b; SPD 2009, 20).¹³⁷ Poleg tega sedaj vstopna davčna stopnja tako znaša le 14 odstotkov, neobdavčen del dohodka pa se je s 1. januarjem 2008 dvignil na mejo 8 004 € (SPD 2009, 14).

Velika koalicija v svojih poročilih vztrajala, da je naredila največ za zagotavljanje temeljev in boljše pogoje za izpopolnjevanje tehnologij, za več inovacij, investicij in zaposlovanja, a je vse to težko preveriti, zato težko podamo oceno o učinkovitosti koalicije. Lahko pa trdimo, da koaliciji ni uspelo vzpostaviti zdravih javnih financ, saj se je javni dolg države proti koncu mandata koalicije le še povečeval.¹³⁸ Trdimo lahko tudi, da je koalicija modernizirala državni aparat na način, da je poenostavila številne birokratske postopke in tako zmanjšala skupne birokratske stroške. Z določeno mero zadržanosti prav tako lahko trdimo, da je delo velike koalicije na področju reformiranja davčne zakonodaje za razbremenitev podjetij bilo učinkovito, saj je nudilo dobro odskočno desko nemškemu gospodarstvu, kljub temu pa je paket reform slabše vplival na delavce. Pri sprejemanju reformnega paketa je bil ves čas prisoten silovit, dolgotrajen prepir med koalicijskima partnerjema CDU/CSU in SPD, ki sta obe zagovarjali vsaka svojo programsko pozicijo in ves čas ohranjala zavest o ohranjanju lastne pozicije v političnem prostoru, kar je jasno vodilo k nenehnim težavam pri pogajanjih in usklajevanju ter postalo časovno zelo zamudno. Kljub temu pa je predvsem pragmatizem vodil SPD k popuščanju zahtev CDU/CSU po nižji obdavčitvi za podjetja. V primeru, da Unija ne bi dobil soglasja SPD, bi to lahko pomenilo predčasen konec koalicije, kar si SPD ni želela, saj je takrat uživala majhno podporo zaupanja volivcev. SPD je tako podlegla pritiskom CDU/CSU in podjetniškega lobija ter pristala na znižanje davkov na dohodek podjetij

---

¹³⁷ Nem. *Das Gesetz gegen Steuerhinterziehung*.

¹³⁸ Glej poglavje 4.3.3.

4.3.5 Družinska politika, politika žensk in mladine

Menjava paradigme v družinski politiki pomeni uvedbo starševskega dodatka,¹³⁹ kar je za veliko koalicijo pomenilo izpolnjevanje zastavljenih načrtov za prvo vladno leto. Starševski dodatek, uveden 1. januarja 2007, je staršem olajšala združiti družino in poklic. Po namenu starševski dodatek dopolnjuje vlogo dosedanjega otroški dodatek,¹⁴⁰ uvaja nadomestilo za čas nege in varstva otroka in nadomešča izpad dohodka za dobo največ 14 mesecev v višini 67 odstotkov višine plače oziroma od najmanj 300 € do največ 1.800 € mesečno. Pri čemer bodo starši upravičeni do polnih 14. mesečnih nadomestil le v primeru, da oba izmed staršev prevzameta vsaj dva meseca skrbi za otroka. Za stroške starševskega dodatka je država v letu 2007 namenila 3,5 milijard €, leta 2008 4,4 milijard € in v letu 2009 3,8 milijard € (Batt 2008; Süddeutsche Zeitung 2006č). Družinsko reformo sta enoglasno podprli obe koalicijski stranki, dve od treh opozicijskih strank¹⁴¹ pa sta predlogu nasprotovali. S tem ukrepom želi vlada ohraniti življenjski standard mladim družinam in pripomoči k boljšemu povezovanju med delom in družino (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 25).

Zvezna vlada je prav tako s 1. januarjem 2009 povišala otroški dodatek¹⁴² od leta 2002 do leta 2009 za prvega in drugega otroka s 154 € na 164 €,¹⁴³ za tretjega s 154 na 170 € in za četrtega s 179 na 195 €. Razvidno je, da se višina otroškega dodatka z leti vztrajno povečuje. Od januarja 2009 do januarja 2010 so se vse vrednosti povečale še za 20 € (Tabelo 4.1). Starši prejemniki nadomestila za brezposlenost¹⁴⁴ pa so enkrat na leto upravičeni še do 100 € dodatka za nakup šolskih potrebščin (SPD 2009, 26). Družine z nižjimi dohodki so lahko upravičene drugega tudi do posebnega dodatka za otroke. Ta dodatek je leta 2009 uživalo že četrta milijona otrok, kar je za sto tisoč več kot leta 2005 (SPD 2009, 28).

---

¹³⁹ Nem. *das Elterngeld*.

¹⁴⁰ Nem. *das Erziehungsgeld*.

¹⁴¹ Stranka Zelenih in DIE LINKE.

¹⁴² Otroški dodatek velja za otroke do 18. leta starosti, za šolajoče otroke do 25. leta starosti in za brezposelne do 21. leta starosti

¹⁴³ Zvezna vlada velike koalicije je postopoma dvigovala premijo za prva dva otroka s 112 € l. 2005 na 164 € l. 2009.

¹⁴⁴ Nem. *das Arbeitslosengeld II*.

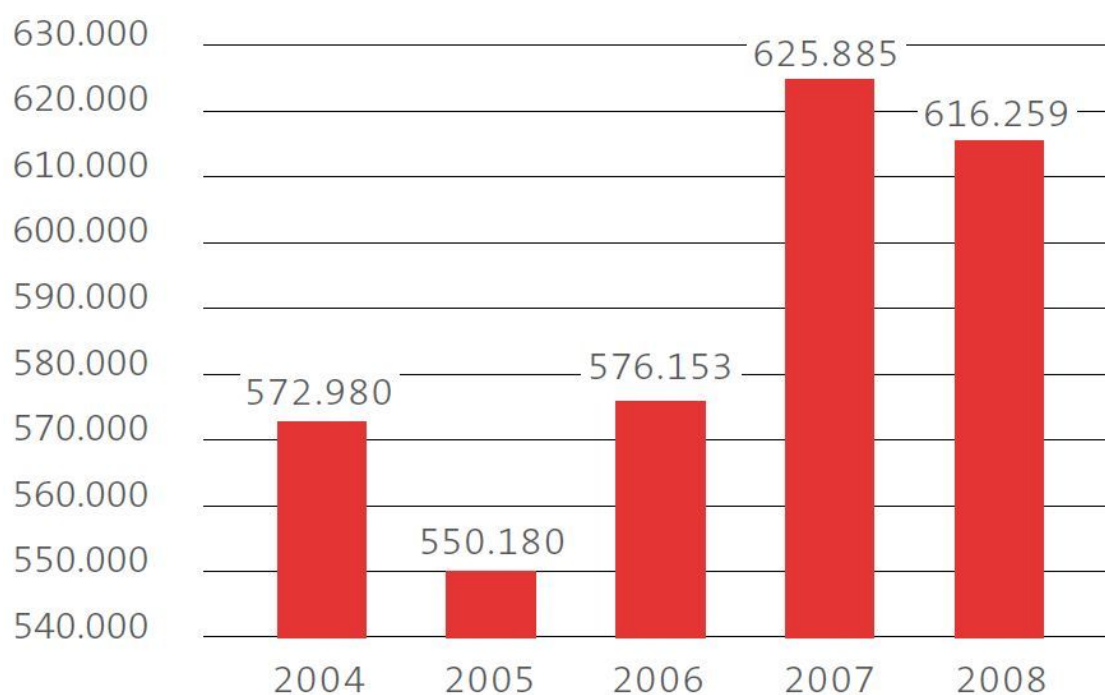
Tabela 4.1: Višina otroškega dodatka od leta 1998 dalje (v €)

	1999	2000	2002	1.januar 2009	4.januar 2010
1. otrok	127,82	138,05	154,00	164,00	184
2. otrok	127,82	138,05	154,00	164,00	184
3. otrok	158,39	158,39	154,00	170,00	190
vsak nadaljni otrok	178,95	178,95	179,00	195,00	215

Vir: SPD (2009, 27); Zvezno ministrstvo za družino, starejše, ženske in mladino ZRN (2010).

Vlada je v svoj reformni program vključila tudi zapostavljeno mladino in tako v tem oziru nadaljevala program rdečo-zelene koalicije iz leta 2002, da zviša število prostih šolskih mest nad 600 tisoč, kar je v letih 2007 in 2008 tudi že dosegla (Graf 4.7). V ta namen si je kot nadaljnji cilj postavila, da do leta 2010 zagotovi še dodatna šolska mesta za sto tisoč mladih, ki v obrtnih in strojnih šolah že dlje časa čakajo svoje prosto mesto (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 10–11).

Graf 4.7: Število prostih šolskih mest med leti 2004 in 2008.

Vir: SPD (2009, 11).

Vlada je pred prihajajočim volilnim letom prav tako z decembrsko novelo zakona o spodbujanju izobraževanja leta 2008 povišala najvišje študentske subvencije (Zakon o subvencioniranju izobraževanja 2008),¹⁴⁵ in sicer za povprečno 10 odstotkov že v zimskem semestru 2008/09, s 585 € na 643 €, izboljšave pa so vidne tudi na področju povišanega dodatka za študente z otroki. Vlada je prav tako prenovila programe usposabljanja za bodoče mlade učitelje in medicinske sestre (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 12–13).

Koalicija si je nadalje prizadevala izboljšati izobraževalne možnosti prebivalstva, od področja predšolske vzgoje do programa vseživljenjskega učenja. Še poseben poudarek je vlada namenila izboljšanju kvot končanja osnovnih in srednjih šol, večjemu motiviranju dijakov in študentov k nadaljnjemu izobraževanju in tako večjemu prehodu na visokošolsko izobraževanje. Država je s podjetji sklenila izobraževalni pakt,¹⁴⁶ s katerim so se delodajalci zavezali, da bodo povečali število mest za urjenje in zaposlitev (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Na področju izobraževanja je vlada uvedla izobraževalne premije, ki so namenjene predvsem manj izobraženemu profilu in starejšim ljudem. Premije naj bi jih spodbudile k nadaljevanju šolanja in poklicnemu napredovanju, obenem pa tudi posledično ugodno vplivale na gospodarsko rast in zaposlovanje nasploh (SPD 2009, 32).

Med dosežke vlade se šteje tudi povišanje stanovanjskega dodatka s 1. januarjem 2009, ki se je v povprečju v zadnjih letih dvignil iz 92 € na 142 €. Do tega dodatka je upravičenih 800 tisoč gospodinjstev, od tega 300 tisoč gospodinjstev upokojencev (SPD 2009, 12–13). Vlada je skupno uvedla še nekatere druge davčne olajšave za družine, ki lahko na letni ravni za posamezno družino dosežejo višino do štiri tisoč € (SPD 2009, 15). Koalicija je decembra 2008 uspešno sprejela tudi reformo davka na dedovanje,¹⁴⁷ ki državi na leto prinese 4 milijarde € dohodkov. Zakon navaja, da bodo v prihodnje manj obdavčeni prenos premoženja med družinskimi člani, vključno z registriranim življenjskim partnerjem (Zakon o dedovanju 2008; Graf 4.8). Prav tako bo mogoče del premoženja pod določenimi pogoji neobdavčeno prenesti na družinske člane. Povečal pa naj bi se davek pri prenosu na posameznika izven kroga ožje družine. V prid večinskega prebivalstva je velika koalicija na zahtevo SPD in proti želje

---

¹⁴⁵ Nem. *das Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung (BAföG)*.

¹⁴⁶ Nem. *der Ausbildungspakt*.

¹⁴⁷ Nem. *die Erbschaftsteuerreform*.

CDU/CSU uvedla tudi t.i. davek na bogate,¹⁴⁸ ki je s 45 odstotno davčno stopnjo obdavčil posameznike, ki zaslužijo letno bruto nad 250 tisoč € (CDU/CSU 2009, 12; SPD 2009, 22–23).

Graf 4.8: Meja obdavčenja po stari in novi zakonodaji

Vir: SPD (2009, 23).

Družinska politika v predvolilnem boju leta 2005 ni bila v ospredju dogajanja. A že v času prvega leta vladanja velike koalicije je zvezna ministrica za družino Ursula von der Leyen, CDU, zbudila veliko pozornosti, saj navkljub nasprotovanju CDU/CSU predlagala in dosegla uvedbo starševskega dodatka ter tako uresničila staro idejo SPD.¹⁴⁹ Cilj starševskega dodatka tako ni bil zasledovanje konzervativnega programa CDU/CSU, pri čemer je bil poudarek na otroški vzgoji doma, temveč je namenjen ženskam, ki so le za krajše obdobje odsotne od dela, pri čemer jim država nadomesti del njihovega dohodka. Ta ukrep je bistveno močnejši, kot je do sedaj zagovarjala Unija. Da je SPD na področju družinske politike izgubljala svoj političnega položaja,

¹⁴⁸ Nem. *das Reichensteuer*.

¹⁴⁹ Prav tako je glede na pomanjkanje mest v institucijah z otroško oskrbo ostalo odprto vprašanje, kaj storiti po pretečenih 14 mesecih starševskega dodatka.

delno kaže že dokaj močna reakcija SPD in njen začetni poskus predstavitve finančnega koncepta, ki bi ji pomagal pridobiti nazaj dominantno vlogo v diskurzu družinske politike. A vsi nadaljnji poskusi SPD so v večini spodleteli. Ministrica von der Leyen je prav tako uspela uresničiti svojo namero, da za otroke do treh let zagotovi dodatnih 750.000 mest v jaslih do leta 2013, ter in tako spet prisilita koalicijskega partnerja SPD k obrambnemu odzivu. Septembra 2008 v veljavo stopila tudi zakon o otroški oskrbi¹⁵⁰ za otroke, starejše od enega leta (Bunestag 2008; SPD 2009, 28).

Konzervativni del CDU/CSU je politiko ministrice von der Leyen dojemal kot izdajo krščanskodemokratskih vrednot družine in zakona, a CDU-ministrica je uživala veliko podporo pri kanclerki Merkel in med tistimi iz Unije, ki se že ozirajo na naslednje zvezne volitve leta 2009 in tistih, ki spremembo politike CDU-ministrice iz konzervativnih v bolj socialdemokratske vode razumejo kot močan volilni magnet za ženske volivce in volivce iz mest. Ukrep je pripeljal do razbitja do takrat stalne socialnoliberalne volilne baze. Delo ministrice von der Leyen že kmalu pokaže rezultate, saj je bila spomladi 2007 ministrica druga najpopularnejša oseba v ZRN (Jörges 2007, 50). Sama narava in način, kako je Ursula von der Leyen utrla Uniji prostor na področju politike žensk in družinske politike, kaže da so strankarskotaktični interesi v konfliktu z ideološko-konzervativnimi interesi prevladali. Če bi bil prvorazreden cilj ministrice za družino ta, da svoj predlog reforme najbolj učinkovito in najhitreje pripelje do sprejetja zakona, ne bi zaobšla velike koalicije in ne bi vodila diskusije na očeh javnosti, temveč bi svoj predlog predstavila na kolegiju svojega kabineta in kolegiju zvezne vlade ter poskušala zanj pridobiti soglasje. Politično bi bil uspeh zagotovljen, a bi bil z vidika strankarske taktike in taktik predvolilnega boja Unije manj dobičkonosen (Batt 2008, 229). Kljub temu ostaja preboj ministrice von der Leyen na področju družinske politike, ne glede na vse spore, kot eden manj pomembnih večjih političnih dosežkov velike koalicije. Uspeh von der Leyen je predvsem v tem, da je kot ministrica za družino v samo treh mesecih uveljavila svoj reformni predlog v sklopu velike koalicije za politično "združitev" sfer družine in poklica.

---

¹⁵⁰ Nem. *das Kinderförderungsgesetz*.

4.3.6 Politika izobraževanja, raziskovanja in razvoja

Na področju politike izobraževanja je bil v središču pozornosti velike koalicije visokošolski sporazum¹⁵¹ med Zvezo in zveznimi deželami (Süddeutsche Zeitung 2006d). Visokošolski sporazum je bil prva preizkušnja po vzpostavitvi novega sistema federalizma v ZRN in je dosegel, da dolgotrajen spor med zveznimi deželami zaradi nasprotno si interesov in zaradi razdelitve stroškov med Zvezo in deželami ni bil več tako zelo izrazit. Za realiziran sporazum ima glavno zaslugo zvezna vlada in dejstvo, da se bile zvezne dežele odvisne od zveznih finančnih sredstev, ki so bila namenjena zagotovitvi novih študentskih mest.

Po večtedenskih pogajanjih se 20. novembra 2006 zvezni minister za visoko šolstvo sporazume s predsedniki deželnih vlad in slednji ga 13. decembra 2006 soglasno podprejo (Batt 2008, 232). Akt visokošolskega sporazuma vsebuje določila, da mora do 2010 nastati 90.000 novih študijskih mest. Zvezna vlada se obveže, da bo za uresničitev cilja namenila zveznim deželam od leta 2007 do leta 2010 skupno 565 milijonov €, pri čemer morajo zvezne dežele same zagotoviti vsaj polovico od vseh sredstev. Visokošolski zavodi prejmejo skupno več kot milijardo € sredstev, pri tem je za posamezno študijsko mesto je letno namenjenih okrog 5.500 €. (Leffers 2006). 4. junija 2009 je sledila druga programska faza visokošolskega sporazuma, kjer so se Zveza in zvezne dežele dogovorili, da bodo do leta 2020 zagotovil celih 275.000 dodatnih študijskih mest in sprejeli tudi različne ukrepe, ki bodo povečevali konkurenčnost univerz in zmanjševali osip študentov na vzhodnonemških univerzah (Finetti 2006; Leffers 2006; Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskovanje ZRN 2009).

Zvezna vlada je z iniciativo odličnosti¹⁵² postavila tudi temelje za prodor nemških univerz v svetovni vrh. Za 36 najboljših univerz iz 13 zveznih dežel je bilo namenjeno več kot 390 milijonov € sredstev iz zveznega proračuna (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Velika koalicija poleg tega olajšala priseljevanje za visoko kvalificiran kader, s katerim želi okrepiti konkurenčnost države v mednarodnem

---

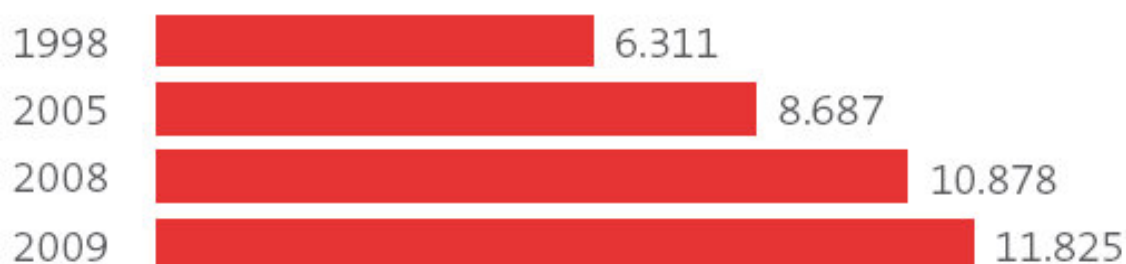
¹⁵¹ Nem. *der Hochschulpakt*.

¹⁵² Nem. *die Exzellenzinitiative*.

merilu. V ta namen je zakonsko zmanjšala najnižjo dohodkovno mejo za izdajo dovoljenj za prebivanje (SPD 2009, 48).

Zvezna vlada je vztrajno povečevala delež sredstev, namenjenih za izobraževanje in raziskovanje. Leta 2005 je za ta namen namenila 8,6 milijard €, leta 2008 10,9 milijard € in leta 2009 11,8 milijard € (Graf 4.9). Zgolj Visokošolski sporazum je za raziskave in razvoj prinesel še dodatnih 700 milijonov € sredstev (Leffers 2006).

Graf 4.9: Proračunska sredstva za izobraževanje in raziskovanje (v milijonih €)

Vir: SPD (2009, 33).

Vlada je tako v mandatnem obdobju 2005–2009 namenila 6 milijard € dodatnih sredstev za raziskave in razvoj, predvsem v programe visokih tehnologij. Tako je koalicija naredila odločen korak k izpolnjevanju 3 odstotnega cilja dela Lizbonske pogodbe iz leta 2000 (SPD 2009, 33; CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 8). Povečanje finančnih izdatkov na področju izobraževanja, raziskav in razvoja zaenkrat kažejo veliko zavzetost zvezne vlade do teh področij, a zaenkrat je še težko ovrednotiti ustreznost sprejetih ukrepov. Vsekakor je razvidno, da velika koalicija vlaganje v izobraževanje, raziskave in razvoj vidi kot enega ključnih področij, pri uveljavljanju ZRN v vrhu svetovnega gospodarstva.

4.3.7 Pokojninska politika in politika starejših

Glavna novost na področju pokojninske politike je sprememba upokojitvene starosti. Vladna koalicija je zaradi nadaljnje vzdržnosti pokojninskega sistema zakonsko dvignila upokojitveno starost na 67 let,¹⁵³ kar opravičuje z problemom financiranja pokojninske blagajne in v demografskih spremembah, ki kažejo na podaljševanje

¹⁵³ V skladu s staro zakonodajo je bila upokojitvena starost 65. let.

življenjske dobe prebivalstva in njenega staranja ter na zmanjšanje števila rojstev (Opaschowski 2008; SPD 2009, 39).

Po vzpostavitvi zvezne vlade je veliki koaliciji, v nasprotju z zdravstveno reformo, hitro uspelo sprejeti soglasno odločitev. Brez pomoči tedanjega podpredsednika SPD in zveznega ministra za socialo,¹⁵⁴ Franza Münteferinga, pokojninska reforma najverjetneje ne bi tako hitro ugledala luči sveta. 28. novembra 2006 je bil navkljub številnim nasprotovanjem javnosti in nasprotovanju celo iz vrst lastne stranke¹⁵⁵ že sprejet osnutek zakona. Pokojninska reforma je za ministra Münteferinga predstavlja še zadnji gradnik Agende 2010 in zdelo se je, kot da je on še med zadnjimi zagovorniki reformne politike rdečo-zelene zvezne vlade (Batt 2008, 216–217). Zvezni parlament je 9. marca 2007 z večino sprejel Zakon o uskladitvi starostne meje,¹⁵⁶ s katerim se zvišuje upokojitvena starost. Sprejemu zakona so nasprotovali poslanci opozicije, 11 poslancev iz vrst SPD in velik del javnosti (Süddeutsche Zeitung 2007a). Zvezni svet zakon potrdi 30. marca 2007.¹⁵⁷ V zakonu je zapisano, da se bo od 2012 dalje upokojitvena doba povečevala za okvirno en mesec na leto. Upokojevanje pri 67 bo tako veljalo od 2030 dalje (Zakon o uskladitvi starostne meje 2007).

Zvezna vlada si je preko iniciative 50 plus zadala, da bo izboljševala zaposlitvene možnosti starejših brezposelnih, kar ji je v času mandata v večjem delu tudi uspelo. Že v času prejšnjih vlad od leta 1998 dalje se raven zaposlenih, starejših od 55 let postopno zvišuje. Stopnja se je od konca leta 1998 s 37,7 odstotkov dvignila na 45, 4 odstotke leta 2005 ter še naprej naraščala. Do četrtega kartala leta 2007 je dosegla celih 52,5 odstotkov (Graf 4.10),¹⁵⁸ nato je zaradi začetka gospodarsko-finančne krize začela padati (SPD 2009, 40).

---

¹⁵⁴ Nem. *der Bundessozialminister*.

¹⁵⁵ Pri čemer izstopajo tradicionalni socialdemokrati, levo krilo SPD, predstavniki delojemalcev in sindikatov.

¹⁵⁶ Nem. *der RV-Altersgrenzenanpassungsgesetz*.

¹⁵⁷ Zakon je potrjen 20. aprila 2007.

¹⁵⁸ V poročilu Zveznega ministrstva za delo in socialne zadeve, 13. marca 2009 ni objavljenih podatkov za obdobje 2008–2010.

Graf 4.10: Razvoj zaposlitvenih kvot za ljudi med 55. in 64. letom starosti (v odstotkih)

Vir: Zvezno ministrstvo za delo in socialne zadeve ZRN (2009).

Med uspehe koalicije lahko štejemo tudi, da je vlada sprejela reformo nezgodnega zavarovanja za upokojene kmete, ki prejemajo nizke rente, in v ta namen je odpravila veliko birokratskih ovir v pokojninski upravi. Vlada prav tako ne bo spreminjala višine prispevkov k pokojninskemu zavarovanju, ki naj bi tudi v prihodnjih letih ostal na stabilnih 19,9 odstotkih (SPD 2009, 39). Poleg tega je koalicija dosegla, da so se v času njenega vladanja zvišale pokojnine. V celotni državi so se leta 2007 povišale za 0,54 odstotkov in leta 2008 za 1,1 odstotka. V zadnjem vladnem letu 2009 so se povišale pokojnine še nekoliko več. V zahodni Nemčiji za 2,41 odstotkov in v vzhodni Nemčiji za 3,38 odstotkov. S potezo višanja pokojnin predvsem v času pred zveznimi volitvami leta 2009 je želel predvsem socialnodemokratski del koalicije, delno tudi Unija, dokazati, da se volivci tudi v času krize še vedno lahko zanesejo na socialno državo oziroma na vodstvo države, ki ga veliko ljudi enači s figuro Angele Merkel, drugi pa z SPD (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 41).

4.3.8 Politika okolja in energije

Po besedah obeh koalicijskih partnerjev sodi varstvo življenjskega prostora med glavne naloge velike koalicije. Nadalje je koalicija s podnebno politiko že dokazala, da se lahko združi odgovornost do okolja in podjetniški duh. Vlada je v mandatnem obdobju sprejela številne zakone za spremembo podnebne zakonodaje¹⁵⁹, ki spreminjajo vodno pravo, pravo varstva narave in področje varstva pred sevanjem v smeri trajnostne zaščite podnebja. Koalicija se je resno zavzela za integrirano klimatsko in energijsko politiko in v ta namen namenila veliko sredstev za programe, ki povečujejo energijsko učinkovitost porabe, in za razvoj obnovljivih energij na področju toplotne in hidro energije kot tudi za razvoj biogoriv in prometa nasploh (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 34–36). Med enega glavnih uspehov velike koalicije na področju podnebnih sprememb vsekakor šteje izpolnjevanje kyotskega cilja (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 54), saj se je količina toplogrednih plinov že leta 2008 v primerjavi z letom 1990 zmanjšala za 22,4 odstotka (Süddeutsche Zeitung 2008). V skladu z nacionalnim podnebnim programom je država sprejela dodatne ukrepe z namenom da država doseže kyotski cilj, t.j. da zmanjša izpust toplogrednih plinov za 21 odstotkov glede na izpuste leta 1990 v razdobju 2008–2010. Vlada je prav tako sprejela poseben program za energetska sanacija zgradb in druge ukrepe, ki zmanjšujejo izpust CO₂. Od leta 2006 je bilo saniranih ali zgrajenih 835 tisoč tovrstnih okolju prijaznih objektov. Do leta 2011 se naj bi sredstva predvidena za ta namen povečala še za 3 milijarde € (SPD 2009, 34).

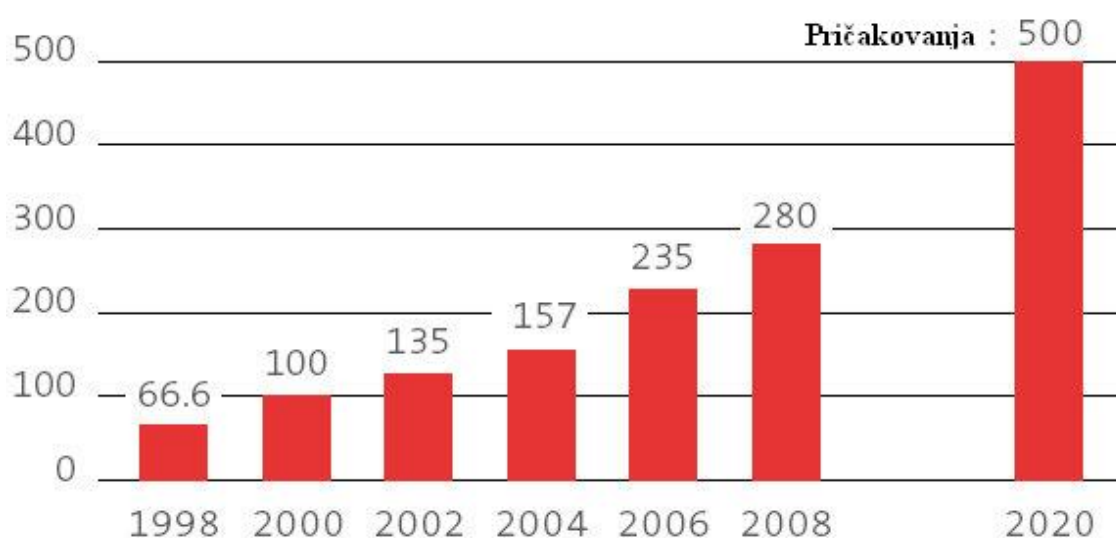
Na področju uporabe jedrske energije je velika koalicija prevzela stališče rdečo-zelene koalicije o postopnem zmanjšanju pridobivanja jedrske energije. Svojega stališča tako SPD ni spreminjala niti v naslednjem mandatu. Želja CDU/CSU, ki si je prizadevala za ohranitev in razširitev uporabe jedrske energije, se tako ni uresničila. Volja SPD se je uveljavila že pri podpisu koalicijske pogodbe in obveljala celoten mandat velike koalicije (SPD 2009, 35; Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost ZRN 2009).

---

¹⁵⁹ Nem. "Kraft-Wärme-Kopplungsgesetz, Erneubare-Energien-Gesetz, Erneuerbare-Energien-Wärmegesetz in Energie-Wirtschafts-Gesetz".

Obnovljiva energija vsako leto doprinese k odprtju novih delovnih mest. V primerjavi z letom 2004 se je leta 2008 število zaposlenih v tej industriji povečalo za slabo polovico in doseglo 280 tisoč delovnih mest. Leta 2009 je po ocenah zveznega ministrstva za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost število v sektorju obnovljivih energij že doseglo 300.500 zaposlenih (Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost ZRN 2010). Po napovedih naj bi se v sektorju obnovljivih energij v primerjavi z letom 2008 število zaposlenih do leta 2020 početrilo in doseglo pol milijona (Graf 4.11).

Graf 4.11: Število zaposlenih v sektorju z obnovljivimi energijami (število delovnih mest v tisočih).

Vir: SPD (2009, 35).

V času mandata velike koalicije je zvezna vlada močno podpirala sektor z obnovljivo energijo z namenom zmanjševanja izpusta toplogrednih plinov, kar ji je leta 2008 z dosego kyotskega cilja ne le uspelo, temveč je cilj tudi presegla za 1,4 odstotke. V tem pogledu smatramo veliko koalicijo za učinkovito (SPD 2009, 36), vendar menimo, da bi si koalicija lahko postavila še veliko ambicioznejše cilje. Kljub temu pa obstaja veliko obljub koalicijske pogodbe še nedorečenih, saj časovno presegajo mandat velike koalicije. V tem pogledu ne moremo celostno niti potrdi potrditi niti ovreči hipoteze o učinkovitosti velike koalicije.

4.3.9 Politika prehrane, kmetijstva in potrošništva

Eden ciljev velike koalicije v času mandata 2005–2009 je bil zagotoviti večjo zaščito potrošnikov. Z zakonom o informiranju potrošnikov¹⁶⁰ je vlada potrošnikom prvič omogočila, da imajo potrošniki pravico dostopa do informacij o živilih, kozmetiki in krmi za živali ter vseh drugih izdelkih, ki kakorkoli stopijo v stik s kožo ali sluznico (Zakon o informiranju potrošnikov 2007). Položaj potrošnikov, t.j. zavarovancev varuje še zakon o zavarovalnih pogodbah¹⁶¹ in zakon o omejitvi rubeža pokojninskih zavarovanj¹⁶² (SPD 2009, 49). Vlada je sprejela novelo zakona o genskem inženiringu, ki določa, da mora biti na prodajnih artiklih živil še naprej vidno označeno, ali hrana vsebuje gensko spremenjene sestavine ali ne (SPD 2009, 51–52). Obenem pa omogočila proizvajalcem kot tudi potrošnikom svobodno izbiro živil na trgu (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Na tem mestu moramo oporekati zavajajočemu stališču Unije, kateri je uspelo na trg pripeljati gensko spremenjeno hrano, o širši izbiri prehrabnih artiklov. Za zdaj namreč še ni dovolj dobro raziskano, kakšen vpliv ima slednja na zdravje ljudi in sploh kako kakovostna so spremenjena živila. Prav tako se ne strinjamo, da gre v primeru vpeljave gensko spremenjenih živil za splošno povečano svobodno izbiro potrošnikov, saj bodo kupci z nižjo kupno močjo dejansko prisiljeni kupovati cenejšo, a ne preverjeno kakovostno hrano. Povečana svoboda izbira bo torej zelo selektivna.

S spremembo zakona o zaščiti živali je vlada podala zakonsko podlago, da morajo biti koristne domače živali nastanjene v sistemih z določenimi standardi. Prav tako je vlada uvedla določene postopke oskrbe in zaščite teh živali. Z zakonom se je v teoriji zagotovila večja pravna varnost, zmanjšala se je potreba po preverjanju s strani upravnega organa. Skrajšajo se tudi postopki za pridobitev ustreznih dovoljenj (SPD 2009, 50).

Vlada je okrepila varstvo potrošnikov na področju telekomunikacij. Za klice iz omrežne skupine 0180 je transparentno in jasno določila najvišjo možno zgornjo ceno za storitve znotraj omrežja. Prav tako je določila najvišjo možno ceno klicev iz mobilnih omrežij v

---

¹⁶⁰ Nem. *das Verbraucherinformationsgesetz*. Zakon stopi v veljavo 1. maja 2008.

¹⁶¹ Nem. *das Versicherungsvertragsgesetz*.

¹⁶² Nem. *das Gesetz zum Pfändungsschutz der Altersvorsorge*.

stacionarna omrežja. Vrednost minute klica tako ne sme biti višja od 42 centov na minuto, oziroma več kot 60 centov na klic. Velika koalicija je na ta način okrepila pravice državljanov. Vsako kršitev operaterjev se kaznuje z globo do 10.000 €. Prav tako se daje potrošnikom možnost, da v določenih pogojih prekličejo telefonsko sklenjene pogodbe. Poleg tega je za splošno kršitev nedovoljenega telefonskega reklamiranja je zagrožena globa v višini 50.000 € (SPD 2009, 50). Koalicija je okrepila tudi pravice potnikov, ki uporabljajo storitve vlakov. Potniki so pridobili določene pravice v primeru zamud ali izpadov vlakov. Določene ugodnosti so pridobili tudi invalidi, katerim se mora zagotoviti nemoten dostop do uporabe potniških storitev (SPD 2009, 51).

Velika koalicija, tako CDU/CSU kot SPD sta si ves čas vladanja prizadevali za ščitenje človekovih pravic in temeljnih svobidščin. Zvezna vlada si je prav tako prizadevala za večje udejestvovanje državljanek in državljanov v civilni družbi, saj je to po mnenju SPD veliko več kot le stransko politično prizorišče. V ta namen je velika koalicija sprejela tudi zakon o krepitvi državlanskega angažmaja.¹⁶³ (SPD 2009, 53–54). Tudi po koncu mandata koalicije si SPD še naprej želi vitalno, močno in solidarno meščansko družbo, Unija pa družbo z več svobode in svobodne izbire dobrin. Veliki koaliciji je na področju prehrane, kmetijstva in potrošništva uspelo izpeljati nekaj ključnih reform, ki so prispevale k večjemu blagostanju in večji zaščiti potrošnika, vednar po do sedaj zbranih podatkih težko zaključimo, ali je bila na tem področju zvezna vlada učinkovita ali ne.

4.3.10 Prometna in gradbena politika, politika prostora in razvoja mest ter razvoja vzhodnonemških dežel

Dobra prometna infrastruktura je ključ za razvoj gospodarstva. Velika koalicija je svojem mandatu sicer povečala skromen proračun predhodne rdečo-zelene zvezne vlade (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b) in za povečanje naložb v promet in gradbeništvo namenila slabih 12 milijard € ter s tem prispevala k krepitvi in

---

¹⁶³ Nem. *das Gesetz zur Stärkung des bürgerschaftlichen Engagements.*

pospešitvi prometnih, gradbenih in drugih investicij (SPD 2009, 37), a problem je, da je to storila šele pred volitvami leta 2009.

Koalicija si je v zvezni vladi prizadevala za še nadaljnjo privatizacijo nemških železnic, ki bo omogočila hitrejšo sanacijo železniških postaj, zmanjšanju hrupa vlakov, odpravo signalizacije na mestih, kjer je določena počasna vožnja, povečalo njihovo točnost, in nasploh povečalo njeno večjo konkurenčnost v svetu (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Nadalje, si je vlada že na začetku mandata zadala nalogo, da preoblikuje mesta v moderne urbane strukture, saj prostorski razvoj mest ni zgolj domena gradbeništva, temveč skupka večih strok. Tako je velika koalicija leta 2006 nadaljevala z razvojem programa iz leta 1999, ki je imel glavni poudarek na razvoju mestnih četrti in njihovih socialnih funkcij. Velika koalicija je pri prostorskem načrtovanju dodala zelo velik pomen razvoju mest z vidika ustvarjanja novih zaposlitvenih možnosti in splošni skrbi za mlade. Še posebej poudarek daje vlada programu pospeševanju razvoja in prenove mest dežel vzhodne Nemčije programa, za kar je koalicija uspešno porabila 2,5 milijarde € (SPD 2009, 37–38). Zvezna vlada je s konkretnimi ukrepi izboljšala pomen podeželskega prostora. Povečala je tudi finančna sredstva za sanacijo agrarnih objektov in zaščito obale¹⁶⁴ ter zmanjšali birokratski postopki v agrarni politiki (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b).

Velika koalicija je v svojem mandatu spodbujanje investicij v deželah vzhodne Nemčije navedla kot eno svojih prioritet, saj je obnova in razvoj vzhodnonemškega gospodarstva vitalnega pomena za nemško državo. Z zakonom o investicijskem dodatku¹⁶⁵ je vlada do konca leta 2013 predvidela še dodatna sredstva za hitrejši gospodarski vzpon vzhodnonemških dežel (SPD 2009, 39).

Zvezna vlada je preko solidarnostnega pakta,¹⁶⁶ ki je bil sprejet leta 2001, nadaljevala z obnovo in pospešenim razvojem vzhodne Nemčije.¹⁶⁷ Z različnimi pospeševalnimi politikami je vlada dosegla minimalno lastno gospodarsko rast novih dežel (SPD 2009, 38). Z gospodarskim razvojem in odprtjem novih delovnih mest v zasebnem in javen sektorju so pridobili svojo priložnost tako dalj časa nezaposleni kot tudi mladi iskanci zaposlitve.

---

¹⁶⁴ Nem. "Agrarstruktur und Küstenschutz" (GAK).

¹⁶⁵ Nem. *das Investitionszulagengesetz*.

¹⁶⁶ Nem. *der Solidarpakt II*.

¹⁶⁷ Nem. *der Aufbau Ost*.

Velika koalicija je na področju prometa in gradbeništva ter prostorskega razvoja postorila veliko dela. Na področju gradbeništva in prometa je povečevala število naložbe ter postopno, a učinkovito izvajala prenavo in razvoj predvsem vzhodnonemških dežel. Po za zdaj dostopnih informacijah celostno še ne moremo zaključiti, ali je bila velika koalicija pri svojem delu učinkovita ali ne.

4.3.11 Mednarodna politika – Zunanja in varnostna politika

V skladu z koalicijsko pogodbo, naj bi velika koalicija v imenu ZRN delovala kot odgovoren in zavéden partner, tako v Evropi kot v svetu (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD, 125). Zvezna vlada v nacionalni varnostni strategiji 21. stoletja zaznava drugačno vrsto ogroženosti kot v času hladne vojne. Poudarek je sedaj predvsem na mednarodnem terorizmu, pomanjkanju energentov in blaženju učinkov globalnega segrevanja ozračja. Država pomanjkanje resursov poskuša reševati z zmanjševanjem odvisnosti od njihovega uvoza in z vlaganjem v razvoj obnovljivih energij (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). V zunanji politiki je zvezna vlada še naprej zavezana sledenju lastnih nacionalnih interesov. Zunaj nemških meja, kjer država naleti na svet drugih vrednot, si ZRN poleg gospodarskega sodelovanja vedno prizadeva tudi za širjenje človekovih pravic, demokracije in pravne države. Velika koalicija je torej na tem področju nadaljevala tradicijo prejšnjih zveznih vlad. Nadalje, zvezna vlada je na novo uredila področje o tujcih in prosilcih za azil, ki jih zdaj čaka lepša prihodnost. Družinam z otroci, ki skupaj že vsaj šest let prebivajo v Nemčiji, ter tistim, je koalicija zvezna vlada olajšala pridobitev statusa rezidentov (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 46). Poleg tega od konca leta 2007 velja v celotni EU tudi pravilo enotnih minimalnih norm za pridobitev azila (SPE 2008).

Velika koalicija je uspešno predsedovala vrhu G8 na nemških tleh v Heiligendammu leta 2007. Še posebej kanclerka Merkel je z odličnimi diplomatskim posredovanjem doprinesla k podpisu dogovora med 8. vodilnimi gospodarskimi velesilami za boj proti revščini in varstvu podnebja (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Tu

omenimo, da je kanclerka Merkel v svojem mandatu dala velik poudarek predvsem na zunanjo politiko kot način za utrditev svojega ugleda doma in po svetu (Green in Paterson 2009, 199). Poleg tega je zvezna vlada v zveznem parlamentu podala številne iniciative s področja podnebnih sprememb, veliko časa pa je namenila tudi nemški obrambni in varnostni politiki. Prav tako je podala nove pobude za razoroževanje in nadzorom nad orožjem in izboljšanjem energetske varnosti. Predvsem zvezni parlamentarni skupini SPD pa se je zahvaliti, da je nemška zvezna vlada oblikovala pobudo za brezpogojno prepoved uporabe kasetnega streliva (SPD 2009, 54).

Zvezna vlada zagotavlja varnost državljanov preko različnih ukrepov znotraj države in tudi zunaj njenih meja. Ščitenje svobode se odraža tudi v boju proti mednarodnem terorizmu in v zagotavljanju demokratičnih vrednot po svetu. Koalicija je leta 2006 izkoristila parlamentarno večino za prevzem mandata ZN za intervencijo enot nemške zvezne vojske z namenom zagotavljanja podpore in varovanja procesa izpeljave volitev v Zvezni republiki Kongo (Dehéz in drugi 2007, 3–4). Predhodna intervencija v Zvezno republiko Kongo je z namenom zagotavljanja stabilizacije območja in izboljšanja humanitarnega položaja potekala pod vodstvom Združenih narodov že leta 2003.

ZN je prav tako podelil mandat zvezni vojski ZRN za preprečevanje tihotapljenja orožja na obalah Libanona, za podporo Afriške Unije v Sudanu, ohranjanja miru na Balkanu in za nadaljevanje boja proti piratom ob obalah Somalije. Zvezna vlada je zagotovila podporo misij nemške zvezne vojske v enotah KFOR na Kosovu ter na drugih svetovnih žariščih. Še posebno pozornost je namenila nemškim vojaškim misijam v Afganistanu in Iraku. V publikaciji *Šest let obnove Afganistana* so nazorno prikazana posamezna področja delovanja varnostnih oboroženih sil in vloge držav, kot so Nemčija, Italija, Japonska, Velika Britanija in ZDA, pri obnovi Afganistana. Posebno pozornost se nameni severnemu Afganistanu, kjer Nemčija prevzema glavne naloge v sklopu Natove mednarodne varnostne podporne sile ISAF (*angl. International Security Assistance Force*) in podporne misije Združenih narodov – UNAMA (*engl. United Nations Assistance Mission in Afghanistan*) (ISAF 2009; SPD-Bundestagsfraktion 2007a; UNAMA 2009; UNAMI 2009). V obeh državah, tako v Iraku kot v Afganistanu se sedaj, poleg boja proti lokalnim upornikom, največ pozornosti namenja usposabljanju lokalne policije in vojske, programom humanitarne

pomoči in civilni obnovi ter uspostavljanju splošne geopolitične stabilnosti območij (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009, 54).

Velika koalicija je z namenom večje zaščite lastnega prebivalstva podelila več pristojnosti Zveznemu uradu za pregon kriminala¹⁶⁸ (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Urad ima zdaj pristojnost, da ukrepa v primeru nevarnosti, še posebej za primere terorističnih aktivnosti, ki presegajo geografske meje ZRN, posamezne države zvezne dežele, ali da ukrepa na prošnjo posamezne zvezne dežele. Nemška zvezna vlada je še pod vodstvom kanclerja Schröderja sprejela zakon o varnosti v letalskem prometu (nem. *das Luftsicherheitsgesetz*), s katerim bi nemška vojska lahko sestrelila ugrabljeno potniško letalo, na katerem se nahajajo teroristi. Nemško ustavno sodišče je ta zakon razveljavilo z utemeljitvijo, da je 14. člen zakona v nasprotju s človekovimi pravicami in da sestrelitev ugrabljenega potniškega letala ni v skladu z ustavno pravico do življenja, ker v letalu niso samo storilci (teroristi), pač pa tudi žrtve (Delo 2006). Zvezni urad za pregon kriminala prav tako prevzame primere, ki ogrožajo varnost, v primerih nejasnih pristojnosti znotraj posamezne zvezne dežele. Na ta način je koalicija upoštevala nasvet zveznega ustavnega sodišča in uredila pravno praznino (SPD 2009, 46–47). Zvezni urad za pregon kriminala ima po novem pristojnosti in možnost izvajanja pregona na Poljskem in baltiskih državah, ne pa npr. tudi v Franciji.

Po pokolu na srednji šoli v kraju Winnenden (Harder 2009) je zvezna vlada še dodatno poostrila že tako restriktivno pravico do nošenja orožja. Kaznivo pa bo v prihodnje postalo malomarno ravnanje s skladiščenjem strelnega orožja in streliva, ki bo v prihodnje še strožje regulirano. Zvezna vlada je prav tako poskušala narediti vse, da se do leta 2012 izpolnili smernico EU o nadzoru in vzpostavitvi registra nacionalnega registra orožja (SPD 2009, 47).

Velika koalicija se je na področju zunanje in varnostne politike pokazala kot odgovoren in zaveden partner v Evropi kot tudi v svetu.. Kontinuiteta nemške zunanje in varnostne politike v zasledovanju nacionalnih interesov se je nadaljevala v skladu in vrednotami in interesi nemške države. Širom sveta ZRN še naprej zagotavlja vrednote demokracije,

---

¹⁶⁸ Nem. *das Bundeskriminalamt*.

s tem da ščiti svobodo in se bojuje proti mednarodnem terorizmu. V tem pogledu štejeemo veliko koalicijo v času njenega mandata učinkovito.

4.3.12 Mednarodno gospodarsko sodelovanje in politika razvoja

ZRN že več desetletji aktivno sooblikuje proces globalizacije in se je v zadnjih desetih letih uvrstila med glavne globalne gospodarske in politične akterjev v svetu.¹⁶⁹ Nadaljevanje aktivne gospodarske politike je odločno podpirala tudi velika koalicija, še posebej v času, ko se odpirajo novi trgi.¹⁷⁰ Ta trajnostna mednarodna politika predstavlja samostojen in zanesljiv steber za gospodarsko sodelovanje med razvitimi državam in državami v razvoju. Poleg služenja gospodarskim interesom je njena glavna skrb boj proti revščini, lakoti, prizadevanju za zaščito okolja ter širjenju miru in demokracije. Velika koalicija podpira izgradnjo sistemov socialne varnosti v državah v razvoju, saj si prizadeva doseči milenijske razvojne cilje in posledično razpoloviti lakoto do leta 2015. Zvezna vlada poleg tega že dlje časa sledi prednostnimi ciljem, kot so podpora Afriki, razvoj podeželja, razvoj zdravstvenih in izobraževalnih sistemov, razvoj trajnostnih energij ter varstvo okolja. Odgovore na pritiske globalizacije zvezna vlada vidi v združenju Evropski, ki se jim EU, kot zveza evropskih držav, z enotnim glasom v mednarodni politiki lahko uspešno zoperstavi. Z ratifikacijo Lizbonske pogodbe, katere levji delež je izpogajala prav velika koalicija v sklopu nemškega predsedovanja Svetu Evropske unije začetka leta 2007, se je EU temu cilju še nekoliko bolj približala. Ratifikacija Lizbonske pogodbe je velik dosežek velike koalicije (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD; CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b).

Vlada je vzpostavila sistem civilnih mirovnih služb in številne prostovoljne programe, ki delujejo po vsem svetu. Še posebej socialnodemokratski del koalicije zahteva na področju svetovne trgovine uveljavitev socialnih in okoljskih standardov, saj le to lahko pripomore k oblikovanju pravične svetovne trgovine v procesu globalizacije (SPD 2009,

---

¹⁶⁹ Za ponazoritev omenimo le dva svetovno znana nemška koncerna, nemške železnice (nem. die Deutsche Bahn) in nemško pošto (nem. die Deutsche Post).

¹⁷⁰ Izpostaviti velja priključitev Bolgarije in Romunije k Evropski uniji 1. januarja 2007.

54). ZRN se je mednarodno zavezala, da bo delež bruto nacionalnega prihodka¹⁷¹ za razvojno sodelovanje z 0,51 odstotka leta 2010 povečala na 0,7 odstotka leta 2015. Prav tako se je v zadnjih desetih letih proračun zveznega ministrstva za gospodarsko sodelovanje in razvoj skoraj podvojil. V razdobju 2008–2009 se je proračun povečal za celih 13 odstotkov in je tako leta 2009 znašal že 5,8 milijard € (SPD 2009, 55–56). ZRN ima pomembno vlogo v mednarodni politiki in trgovini in zato je prav, da se zaveda svojih mednarodnih odgovornosti tako do sebe kot do drugih akterjev v mednarodni skupnosti.

ZRN je eden močnejših igralcev v svetovno trgovinski mreži, kar je razvidno iz njene pridobitve naziva prvaka v svetovnem izvozu. ZRN je bila dolgoletni zaporedni prvak v svetovnem izvozu¹⁷², dokler jo leta 2009 ni prehitela Kitajska. ZRN ima od globalizacije več koristi v primerjavi z večino ostalih svetovnih držav, saj je nemško gospodarstvo zelo dobro vpeto v globalno konkurenčno okolje. Nemčiji so mednarodna trgovina¹⁷³ in zametki moderne globalizacije omogočili trajno blaginjo prebivalstva, obenem pa država za tuje investitorje predstavlja privlačno tržišče z visoko kupno močjo. (Falke 2009, 202–203). ZRN je bila in je vodilni paradni konj v prostotrgovinskem prostoru EU in močan zagovornik multilateralne trgovinske liberalizacije pod okriljem sistema GATT/WTO. Tovrsten sistem podpirajo v večini vse zvezne parlamentarne stranke. Kot primer navedimo, da je ZRN v zadnjih letih privabljala veliko več investicij na področju raziskav in razvoja kot npr. Francija ali Japonska. Nemčija tako ostaja odlična lokacija za visokotehnološko proizvodnjo (Falke 2009, 206–210). Globalizacija državi ponuja tudi možnost, da postavlja vzor socialnih in ekoloških standardov po svetu. V ta namen je Nemčija povečala sredstva namenjena za razvojno pomoč na letni ravni za 750 milijonov €. Rezultati so vidni že v veliko afriških državah, kjer zasledujejo pospešen gospodarski vzpon (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007a, 30).

Kar četrtnina vseh služb v ZRN je posredno ali neposredno odvisna od izvoza. Kljub gospodarski krizi ima večina Nemcev še vedno pozitivno mnenje o globalizaciji. To lahko pripisujemo naravnosti nemškega gospodarstva na svetovne trge in izvoznitvo

---

¹⁷¹ Nem. *das Bruttonationaleinkommen*.

¹⁷² Nem. *der Exportweltmeister*.

¹⁷³ Predvsem izvoz.

od 50. let prejšnjega stoletja dalje, ko je Ludwig Erhard uvedel številne reforme, ki so pospešile nemško integracijo v evropsko in svetovno ekonomijo.

Nasprotovanje globalizaciji je tako bolj izjema kot pravilo. Izjema so skrajne družbene skupine v manjšini, lev del krila SPD, nekateri poslanci stranke Zeleni ter stranke DIE LINKE. (Falke 2009, 202; Falke 2001). Vseeno večina političnih strank vpliv globalizacije na ZRN vidi predvsem v pozitivni luči. Nemčija ostaja država z visoko plačano delovno silo, pri čemer je nemški izvozni uspeh posledica velikega povpraševanja na izvoznih tržiščih in ne konkurenčnosti cen (SPD 2009). Velika koalicija je nadaljevala uspešno tradicijo prejšnjih zveznih vlad in si je prizadevala za odpravo gospodarskih ovir in intenzivnejše povezovanje države v transatlantskem gospodarskem partnerstvu (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b). Prav tako je utrjevala gospodarske stike z Rusijo, ZDA, bližnjim vzhodom in drugimi državami sveta. Že leta 2004 je ZRN v izvozu prekašala ZDA, Kitajsko in Japonsko. Nemški izvoz se je na letni ravni v razdobju 2000–2005 povečeval za 10 odstotkov in bil dvakrat višji od EU povprečja. Med glavne nemške izvozne spadajo stroj, avtomobili, različni kovinski izdelki, tekstil in živila. ZRN največ izvozi v Francijo, ZDA in Veliko Britanijo. Leta 2007 je ZRN še ubranila naslov prvaka svetovnega izvoza. A njen delež izvoza se je postopoma zmanjševal. Kljub vsemu je ZRN že leta 2005 imela velik trgovinski primanjkljaj s Kitajsko (-18.6 milijard €) in Japonsko (- 8.1 milijard €), kar je že vzbujalo določeno skrb med gospodarskimi in političnimi krogi. Še vedno pa ZRN ostaja močno odvisna od EU tržišča, kjer je njen delež izvoza 40 % (Falke 2007, 206). Leta 2008 je izvoz dosegel 1.11 trilijona € in leta 2009 se je zaradi recesije znižal na 879.98 milijard €. V drugi polovici leta 2009 je nemško gospodarstvo že začelo kazati znake okrevanja in zato je v letu 2010 pričakovati ponovno povišanje nemškega izvoza in višje gospodarske rasti (Eder in drugi 2010).

Te številke nakazujejo na visoko konkurenčnost Nemčije ter na veliko odvisnost gospodarske rasti od izvoza. ZRN je ohranjala prednost v izvozu pred drugimi državami, ker je učinkovito izvažala delovno intenzivno produkcijo v države z nizkimi mezdami.¹⁷⁴ Največji delež izvoza so predstavljala mala in srednje velika podjetja, katerim je nemški bančni sistem, predvsem bančna mreža Sparkasse, s finančnimi pomočmi pomagal do uspeha. ZRN ima izmed 25 vodilnih svetovnih podjetji, ki se

---

¹⁷⁴ Predvsem v vzhodno Evropo in v JV Azijo.

ukvarjajo z visoko informacijsko tehnologijo¹⁷⁵ le eno podjetje. Pomanjkanje konsolidacije in tehnoloških inovacij sta tako zmanjšala rast produktivnosti in profite (CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag 2007b; SPD 2009). Dobro utečena tradicija ZRN na gospodarsko-izvoznem področju je bila razlog za politično zadovoljstvo in pomanjkanje angažmaja na področju realne trgovinske liberalizacije. Veliki trgovinski presežki so bili zadosten signal nemškimi političnim odločevalcem za neaktivno vlogo Nemčije pri postavljanju trgovinsko političnih prioritet na ravni EUU, poleg tega ni nihče dvomil nemški uspeh izvozne trgovine. Posledično se je tudi le peščica nemških zveznih poslancev ukvarjala ali bila strokovnjak na trgovinskem področju (Falke 2009, 209-214)

Naštejemo lahko tudi nekaj negativnih vplivov globalizacije, kot je odprodaja rodovitnih zemljišč leta 2005 v pokrajini Sauerland v Severni-Vestfaliji multinacionalnemu podjetju Grohe (SPD 2009)¹⁷⁶ zapiranje tovarne Nokia v Bochumu v Severni Vestfaliji leta 2008, kjer je brez dela ostalo 2300 ljudi (Nokia 2008) in skorajšnje zaprtje tovarne Opel prav tako v Bochumu (Süddeutsche Zeitung 2009). Namesto Oplove tovarne v Bochumu je ameriški izdelovalec avtomobilov General Motors zaprl tovarno v Antwerpnu, kjer je brez dela ostalo 2600 ljudi (Stuttgarter Zeitung 2010). V zadnjih letih je nemška zvezna vlada prevzela bolj obrambno držo nasproti globalizacijskim pritiskom, ki zahtevajo večjo fleksibilnost delovne sile in zmanjšanje stroškov v storitvenem sektorju. Že pred njo je Schröderjeva vlada je zahtevala sedemletno tranzicijsko obdobje pred uvedbo popolne delavske mobilnosti za nove članice EU iz vzhodne Evrope (Miskimmon 2009, 111). Nadalje je Nemčija zavrnila direktivo EU po vpeljavi liberalizacije in možnosti prihoda nizko cenovega storitvenega sektorja iz vzhoda (Falke 2009, 219). Pritiske država čuti tudi na delovnih področjih, kot je informacijska tehnologija, kjer ZRN že vrsto let tekmuje z novodobnimi silami, kot so Kitajska, Indija, Tajvan in Japonska (Jun 2009, 160–162; SPD 2009).

Trdimo lahko, da je gospodarsko-finančna kriza, ki je dosegla vrhunec leta 2008 vplivala tudi na predstavo zvezne vlade v mednarodno-gospodarski politiki in razvoju. Velika koalicija je v času krize uspešno vodila državo, s številnimi finančnimi in drugimi ukrepi je pomagala dušiti posledice krize in še naprej močno spodbujala

---

¹⁷⁵ Angl. *information technology service providers*, SAP.

¹⁷⁶ Eden glasnejših glasnikov proti globalizaciji v omenjenem primeru je bil Franz Müntefering, SPD.

gospodarski razvoj lastne industrije doma in po svetu, kar ji vsekakor štejejo v dobro. Kljub vsemu se zvezna vlada ni mogla izogniti nekaterim nujnim strukturnim notranjim reformam,¹⁷⁷ ki jih je narekoval konkurenčen mednarodni trg. Nizka gospodarska rast v času krize, ki je bila pod evropskim povprečjem, se je kazala v močnih pritiskih na sisteme socialne varnosti je doprinesla k zapiranju nekaterih industrijskih obratov in k veliki stopnji brezposelnosti v državi. Prvi znaki gospodarskega okrevanja in pravilnosti sprejetih ukrepov zvezne koalicije se v letu 2010 že kažejo, vendar se zaradi še trajajoče gospodarsko-finančne krize težko celostno opredelimo, ali delo velike koalicije lahko štejejo za uspešno ali ne. Kljub krizi v ZRN življenjski standard državljanov še vedno ostaja zelo visok, država pa med najmočnejšimi gospodarstvi v evropskem in svetovnem merilu.

4.4 Bilanca velike koalicije s stališča opozicijskih strank in javnosti

V mandatnem obdobju 2005–2009 smo pričali veliko večjemu sodelovanju opozicijskih strank FDP, Zelenih in DIE LINKE., kot bi sprva pričakovali. Skupno vsem trem opozicijskim strankam je ocena, da velika koalicija (2005–2009) ni bila želja ne Unije ne socialnih demokratov. Celotna zvezna opozicija zvezni vladi očita, da je že cel čas mandata dejansko brez pravega vodstva, brez prave politične usmeritve ter da je na koncu mandata za seboj pustila le gore dolgov, ogromno dela in veliko nerešenih vprašanj. Koalicijska partnerja sta po mnenju opozicijskih strank večino energije porabila za odprto politično bitko drugega proti drugem. Veliki koliciji vse opozicijske stranke naprej tudi očitajo, da je sprejela zakon o uskladitvi starostne meje,¹⁷⁸ s katerim se poviša delovna doba aktivnega prebivalstva na 67 let, zakonu pa je nasprotoval tudi velik del javnosti, celotna opozicija in tudi poslanci koalicije. Spričo položaja na trgu dela, po mnenju opozicijskih strank, zakon pomeni drastično skrajšanje pokojninskega obdobja, očitek opozicije pa gre tudi na napoved o prihodnjem znižanju pokojnin (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008a; FDP 2009c; Hunko 2009).

---

¹⁷⁷ Predvsem gre za spremembe na trgu delovne sile, socialnih programov, davščin in drugih notranjih ovir.

¹⁷⁸ *Nem. der RV-Altersgrenzenanpassungsgesetz.*

Eden od osrednjih mejnikov Merklove vlade je bila ratifikacija Lizbonske pogodbe, ki jo lahko smatramo kot velik dosežek velike koalicije. Pri njenem uveljavljanju je kanclerka Merkel na evropskem nivoju odigrala ključno vlogo. V podporo Lizbonske pogodbe je bila celotna velika koalicija, vključno FDP in Zeleni. Le po mnenju DIE LINKE. Lizbonska pogodba v svojem bistvu spodbuja le še več militarizacije in le utira pot neoliberalizmu. Zeleni in DIE LINKE. nadalje očitajo koaliciji, da je sistematično nadaljevala z vojnimi operacijami v Afganistanu in Iraku, Kongu in ob obali Somalije. Veliki koaliciji se v času mandata očita nepotrebno povišanje števila vojakov v vojnih žariščih iz 2500 na 4500 in povišanje proračuna za obrambo iz 24 na 31,2 milijard €. Opozicija je kritična tudi do orožarske trgovine. Izvoz orožja se je v obdobju 2004-2008 v primerjavi z obdobjem 1999-2003 povečal kar za 70 odstotkov, v obdobju 2005-2009 pa se je količina izvoza orožja celo podvojila. ZRN je tako tretji največji izvoznik orožja na svetu. Kritika zvezni vladi s strani opozicije je tudi vzpostavljanje diskurza strahu; kot so teroristične grožnje in svinjska gripa, ki da odvrčajo pozornost javnosti od pravih problemov, kot so krčenje socialnih programov v državi in vojna žarišča po svetu.

V nekaterih drugih pogledih, pa si opozicijske stranke ostajajo različne. Zeleni so osredotočeni predvsem na okoljske teme in si istočasno čim prej želijo nadaljevati vladanje pod rdeče-zelena koalicijo, FDP daje vsebinske poudarke na večji svobodi posameznika in želi čim prej spet vstopiti v koalicijo z CDU/CSU. Zanimivo je, da je FDP med opozicijskimi strankami javno najmanj nasprotovala politiki velike koalicije, saj je stranka idejno blizu CDU/CSU, postala pa je tudi blizu delu SPD, ki so podpirali neoliberalno Agendo 2010. Tako smo priča tudi zanimivemu ravnanju opozicijskih strank. Ob govorih zunanjega ministra Steinmeierja, SPD, požanje minister bučen aplavz s klopi Zelenih in FDP. FDP je prav tako navdušeno podprla Steinmeierjevo stališče o nadaljevanju vojaških operacij v Afganistanu. Predsenik zvezne frakcije FDP, Guido Westerwelle v govoru v parlamentu izjavil "V imenu najmočnejše opozicijske stranke v parlamentu bi rad pojasnil, da podpirano tovrstna dejanja" (Emundts 2009). Le stranka DIE LINKE, ki imajo za cilj vzpostaviti demokratični socializem, se je v celotnem mandatu držala bolj zase in je kot opozicijska stranka napadala ne le koalicijsko vlado, temveč tudi obe ostali opozicijski stranki.

Stranka DIE LINKE. je zelo kritična do dela in obljub velike koalicije. Prve kritike so bile namenjene povišanju davkov. Po besedah zagovornikov stranke DIE LINKE. je CDU v volilnem boju leta 2005 napovedala povišanju davka na dodano vrednost iz 16 na 18 odstotkov (Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD; Hunko 2009). SPD je zavzela svojo tradicionalno pozicijo in nasprotno zatrnila, da se ta davek ne bo povečal v času njihovega mandata. Franz Müntefering je za *Sächsische Zeitung*, 19. avgusta 2005 celo izjavil: „Davek na dodano vrednost se ne bo povečal. Ne v bližnji prihodnosti in ne v naslednjem zakonodajnem obdobju“ (Jun 2009). Kljub zatrjevanju socialdemokratskega dela velike koalicije in napovedim CDU, pa se je davek na dodano vrednost povečal kar na 19 odstotkov. Zakaj kompromis med nepovečanjem davka in med zelenimi 16 do 18 odstotki leži pri 19 odstotkih, ostaja skrivnost velike koalicije.

DIE LINKE. je mnenja, da nadaljevanje s Schröderjevo Agendo 2010, ki ji je bila nekaj časa zvesta tudi velika koalicija, in vpeljava Hartz-zakonov ne pomeni le grobe kršitve človekovih pravic, temveč tudi velik pritisk na vse zaposlene. FDP je Agendo 2010 toplo pozdravil, Zeleni pa so ostali razdvojeni. Jedro Hartz zakonov še iz časa rdeče-zelene koalicije namreč je, da se nezaposlenim zagotovi socialna varnost ter da je naloga družbe, da zagotavlja delovna mesta. A z upeljavo zakona Harz-IV¹⁷⁹ leta 2006 se naj bi po mnenju DIE LINKE. zvezna vlada dejansko podredila interesom kapitala. V skladu s paketom Harz-IV se je 1. januarja 2007 tako mdr. znižalo nadomestilo za brezposelne mlajše od 25 let, ki sedaj le dobijo 80 odstotkov sredstev. DIE LINKE. zagovarjajo, da naj bi se v času velike koalicije prav tako zelo povečal sektor s ceneno delovno silo.¹⁸⁰ Poleg tega je v zakonodajnem obdobju velika koalicija sprejela okrog 600 zakonov, pri čemer je kritika DIE LINKE. to, da se zvezni parlament spreminja zgolj v volilni mlinček velike koalicije.

S sporno spremembo Temeljnega zakona ZRN leta 2007 je koalicijska večina zveznega zbora sprejela zakon, ki omogoča zbiranje podatkov o prebivalcih ZRN, na katere pade sum, da so povezani s tereorističnimi mrežami. Stranka DIE LINKE. koaliciji očita, da je ponudnike telekomunikacijskih storitev obvezala, da beležijo informacije o uporabnikih brez obstoječega začetnega suma ali namigov o obstoju nevarnosti (Hunko 2009). DIE LINKE. je prav tako prepričana, da bo velika koalicija in tudi naslednja

---

¹⁷⁹ Nem. *das Hartz-IV-Fortentwicklungsgesetz*.

¹⁸⁰ Po rezultatih študije Instituta za delo in kvalifikacije univerze v Duisburg-Essnu.

zvezna vlada še naprej neslišno nadaljevalja s politiko in smernicami Agende 2010, ki da po njihovem mnenju dejansko še vedno deluje iz ozadja. Neoliberalna agenda, bodisi pod rdeče-zeleno koalicijo bodisi pod črno-rumeno koalicija ali pod koalicija "Jamajka" se naj bi po mnenju DIE LINKE. nadaljevalja tudi po zveznih volitvah 27. septembru 2009 in to ne glede, kdo od prej naštetih je na oblasti. Zaradi vztrajanja SPD, CDU/CSU ter Zelenih in FDP pri politiki vojne in naravnosti k splošnim neoliberalnim vrednotam, pravi premiki v levo v nemškem političnem prostoru po mnenju DIE LINKE ne bodo kmalu na vidiku, kot so bili npr. na koncu prve velike koalicije 1966-1969.

Zeleni veliki koaliciji očitajo nepravne poteze in nedejavnost predvsem na področju varovanja okolja. Koalicija je leta 2005 obljubila (Koalijska pogodba med CDU/CSU in SPD), da bo postorila veliko na področju varstva podnebja, a kar je predlagal zvezni minister za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost, Sigmar Gabriel, SPD, je pomenil odločen korak nazaj. Minister je v osnutku zakona vključeval le najnujnejše ukrepe, ki se že predpisani s strani EU. Rezultati pogajanj in paket okoljskih reform je tako prinesel jasno sporočilo. Velika koalicija naj bi po besedah Zelenih mdr. popustila industrijskim lobistom in zapravila priložnost za dober zgled na področju zaščite okolja, saj je podprla gradnje številnih termoelektrarn, ki za vir uporabljajo premog, in nuklearnih elektrarn, za katere uran večinoma uvažajo iz južne Afrike. Poleg tega po mnenju Zelenih vedno obstaja možnost, da se izdeljuje tudi jedrsko orožje in ne le pridobiva energija (Gruene-Partei 2009a).

Priložnost, da se trajnostni varuje okolje naj bi ZRN zapravila že zdavnaj, ko je z namenom zasledovanja večjih profitov, neokoljsko osveščena preselila lastno industrijo v manj razvite države. Z globalnega vidika zaščite okolja delovanje ZRN, kot tudi drugih velikih sil, meji na hipokrizijo. Ni mogoče podati enostavnega odgovora na vprašanje o smotrnem pridobivanju energije. Pri okoljskih politikah se je težko enostavno opredeliti, kateri od virov za pridobivanje energije je boljši od drugih. ZRN je svojo težko industrijo preselili v tretji svet, ki tam močno onesnažuje lokalno okolje. Celostno gledano lahko rečemo, da je izbira določenega lokalnega vira za pridobivanje energije v Nemčiji sicer lahko dobra, a seštevek nemških onesnaževalcev po svetu daje skupno zelo negativno sliko. Odločitve o lokalnih centrih za pridobivanje energije, so tako globalnem okolju nepomembne in zanemarljive.

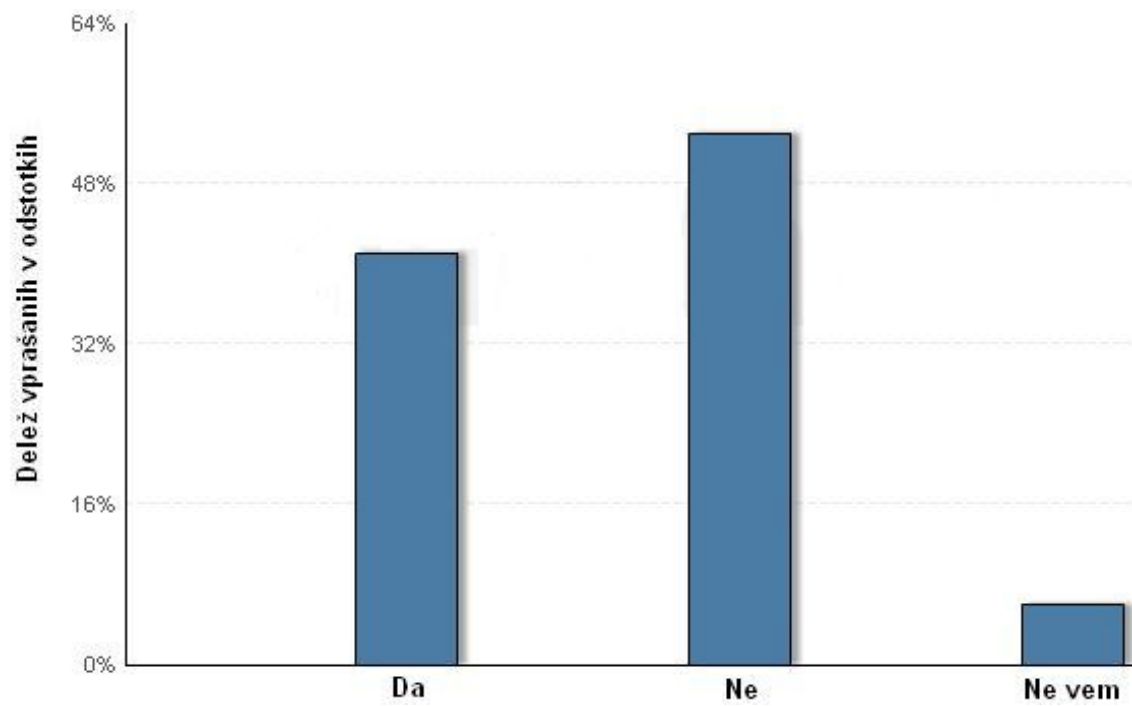
Stranka Zelenih nadalje trdi, da veliki koaliciji prav tako primanjkuje bioetične in skupne usmeritve na področju raziskovanja. Zveni vladi očitajo, da ne želi prevzemati odgovornosti za slabo stanje nemškega visokošolstva, kjer posledično na trgu delovne sile z vsakim letom primanjkuje visoko kvalificiranega kadra (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2008a). Koaliciji se očita neodgovorno vodenje politike tudi na področju zaščite varstva osebnih podatkov, saj smo bili v mandatu priča velikemu škandalu kraje osebnih podatkov (Speigel Online 2008). Vse tri opozicijske stranke so tu enotnega mnenja, da velika koalicija na področju državljskih pravic ni naredila dovolj, da bi zaščitila svoje državljane (Emundts 2009).

Opozicijske stranke očitajo veliki koaliciji, da na splošno ni bila učinkovita pri uresničevanju ciljev koalicijske pogodbe ter da je bila večina sporazumnih odločitev obeh koalicijskih partnerjev zelo medla, če že ne slaba. Koaliciji se tudi očita, da se je ravno na koncu mandatnega obdobja še dodatno zadolžila in ustvarila najvišji javni dolg v zgodovini ZRN (Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion 2009a). K "bogatem" zaključku letne proračunske bilance velike koalicije je tako nedvomno pripisati bančni rešilni paket oktobra 2008 v višini 500 milijard €, ki po mnenju opozicije presega vse meje dopustnega. DIE LINKE. še navajajo, da je v ozadju gigantskega subvencioniranja bančnega sistema na račun davkoplačevalcev dejansko potrditev neoliberalnega, potrošniškega kapitalizma in splošno utrjevanje že obstoječega finančnega sistema.

Za konec omenimo še raziskavo javnega mnenja o bilanci velike koalicije, ki jo je izvajal ZDF Politbarometer (ZDF Politbarometer 2009). V raziskavi, v kateri je bilo vključenih 1.224 anketirancev, je bilo zastavljeno vprašanje: "Ali je po vašem mnenju velika koalicija v svojem mandatu pomembno doprinesla k reševanju problemov v ZRN?"

Zgolj 41 odstotkov vprašanih Nemcev je mnenja, da je zvezna velika koalicija CDU/CSU in SPD pomembno doprinesla k reševanju problemov v državi. Celih 53 odstotkov vprašanih pa tega doprinosu ne vidi, 6 odstotkov je neopredeljenih (Graf 4.11).

Graf 4.11: Bilanza velike koalicije s strani volivcev

Vir: Statista (2009).

5 Sklep

Leto 2005 predstavlja odmik od ustaljenega vzorca v nemškem strankarskem sistemu. Priča smo osnovanju petstrankarskega sistema in počasnemu a vztrajnemu padanju priljubljenosti obeh največjih zveznih strank. Političnim strankam je vedno težje pri sestavi programsko sorodnih in stabilnih koalicij in kmalu se odprejo nove možnosti formiranja koalicij. Rezultat zveznih volitev je bila kombinacija brezupnega položaja SPD, katastrofalne kampanje CDU/CSU in zmage manjših strank, kot sta FDP na desnem in DIE LINKE. na levem koncu političnega prostora. Nobena od velikih zveznih "catch-all" strank na volitvah ni dobila dovolj velike podpore za tvorjenje manjšinske ali minimalne povezane večinske koalicije in velika koalicija med največjima zveznima strankama je postala edina očitna možnost. Možnost nove levo ali desno-sredinske koalicije je preprečevala DIE LINKE.

Koalicijska pogajanja, ki so se začela 18. septembra, so se končala po dolgih dveh mesecih 22. novembra 2005. Nobena od obeh "catch-all" strank ni na volitvah zbrala dovolj glasov volivcev, da bi lahko sama s svojim priljubljenim koalicijskim partnerjem tvorila vlado. Posledično sta zato Unija CDU/CSU in SPD na začetku koalicijskih pogajanj vsaka zase poskušali sestaviti vlado skupaj z njunima najbližjima koalicijskima partnerjema in še z eno stranko. CDU/CSU in FDP sta v koalicijo povabili stranko Zelenih, a neuspešno. Istočasno sta SPD in Zeleni neuspešno v koalicijo vabili liberalno FDP. Stranke DIE LINKE. ni bila niti vabljeni v nobeno od koalicij niti ni stranka sama pristajala na koalicijska pogajanja z nobeno drugo stranko. Po volitvah v Dresdnu, ki so bile predstavljene na 2. oktober 2005 in na katerih je slavila Unija, je kancler G. Schröder, ki je sprva vztrajal, da je SPD upravičena do kanclerskega mesta, le popustil v svoji zahtevi po kanclerskem položaju. Velika koalicija med krščanskimi demokrati in socialnimi demokrati je tako postala veliko bolj verjetna rešitev. Koalicijska pogajanja med Unijo CDU/CSU in SPD so bila zelo naporna in dolgotrajna. Pri pogajanjih sta imela največji vpliv nekdanji predsednik SPD Franz Münterfering in predsednica CDU/CSU Angela Merkel. Predvsem po njuni zaslugi je prišlo do sestave velike koalicije iz CDU/CSU in SPD. Na koncu koalicijskih pogajanj so krščanski demokrati pridobili kanclerski položaj, še šest resornih ministrstev in enega ministra brez resorja, socialni demokrati pa podkanclerski položaj

in osem drugih resornih ministrstev. V zameno za kanclerski položaj, ki je pripadel Uniji CDU/CSU je SPD dobila nekatere vplivne ministrske resorje, ki so vsi skupaj upravljali z dvema tretjinama zveznega proračuna.

V mandatu druge povojne velike koalicije (2005–2009), ki ga lahko označimo kot partnerstvo med dvema enakovredno močnima političnima frakcijama, lahko v prvih letih vladanja zaznamo premoč SPD v zvezni vladi, saj je politična stranka uživala prednost sredinskega položaja v politični areni. To se je že zelo dobro videlo pri razdeljevanju resornih ministrstev, kjer so socialni demokrati pridobili večino finančno močnih in vplivnih ministrstev. CDU/CSU ne sedi križem rok, saj ji kmalu uspe iz predvolilno neodmevnih tem narediti velike zgodbe. Z vpeljavo različnih socialnodemokratskih reform Uniji uspe, da si prisvoji nekatera tradicionalna politična področja SPD za svoja, se s tem približa sredinskemu položaju v politični areni in istočasno osvoji naklonjenost širših ljudskih množic. Uspešno predsedovanje Svetu EU in vrhu G-8 le še dodatno utrdi priljubljenost krščansko demokratske Unije. Posamezna reformna področja smo ustrezno že ovrednotili v analizi diplomskega dela. V zaključku si pogledjmo dve veliki največji zgodbi, ki pričata o učinkovitosti velike koalicije, ki smo jo preverjali preko izpolnjevanja koalicijske pogodbe.

Pri analizi reformne politike velike koalicije bi zaradi velikega pomena za ZRN kot glavni in najpomembnejši uspeh omenil sprejetje reforme federalizma ter pogojno reformo zdravstva. Reforma federalizma, ki je imela svoje korenine že v prejšnjih zveznih vladah, je zelo pomembna zato, ker gre za strukturni problem in kot izjemno pomemben sistem, ki dodeljuje in precizno ločuje pristojnosti med zvezno ravno in ravno zveznih dežel ter vpeljuje transparentnejši in hitrejši zakonodajni postopek, saj se je s spremembo Temeljnega zakona ZRN zmanjšalo število primerov, kjer zvezni parlament in zvezna vlada za sprejetje zakonov potrebujeta soglasje zveznega sveta. Zveznim deželam je bilo podeljeno več avtonomije na področjih izobraževanja, okolja, kazenskega sistema, zaposlovanja uradnikov in notranjih zadev. Zvezna vlada pri reformi federalizma je spremenila sistem financiranja med Zvezo in zveznimi deželami in v skladu s prenesenimi pristojnostmi različnih področij prenesla na dežele tudi finančno odgovornost. Pri tem je koalicija sledila cilju trajnostne konsolidacije državnih financ ter vpeljala nov sistem zadolževanja, z namenom, da bi zadolževanje omejila ter odpravila spiralo obstoječih javnih dolgov. Kljub temu so pri tem dovoljene izjeme za primere naravnih nesreč in kriznih situacij, kot je sedanja gospodarsko-finančna kriza.

Z reformo federalizma je Zvezi in zveznim deželam uspel največji začrtani reformni podvig in v tem pogledu štejejo veliko koalicijo za zelo učinkovito.

Reforma sistema zdravstva je druga velika zgodba velike koalicije, saj zdravstvo predstavlja glavni element javne porabe. Iz uradnih poročilih obeh vladnih strank je razbrati, da je velika koalicija ohranila zanesljiv sistem socialne varnosti in da je z zdravstveno reformo zagotovila široko dostopnost kakovostnih storitev zdravstva širši javnosti, a to je le ena plat kovanca. Dejansko pa z reformo zdravstvenega sistema veliki koaliciji ni uspelo doseči glavnega cilja reforme, to je splošno zmanjšanje javnih stroškov zdravstva in večjo transparentnost postopkov. V tem pogledu je zvezna vlada predvsem zasledovala nespremenjeno stališče prejšnje rdeče-zelene vlade in ni uvedla korenitejših sprememb, ki bi bili v korist zavarovancem. Razloge za težave pri sprejemanju zdravstvene reforme in Pirovo zmago koalicije je iskati v veliki kompleksnosti sistema zdravstvenega varstva, v nasprotovanju zelo močnih interesnih skupin, demografskega trenda starajočega se prebivalstva in predvsem v pomanjkanju skupne vizije ter v velikem razhajanju med in znotraj obeh največjih političnih strank. Velika koalicija je reformo sicer speljala do konca, a ni izpolnila obljub, ki jih je zapisala v koalicijski pogodbi. Pokazala se je kot nemočna, saj ni uspela presekat Gordijskega vozla financiranja zdravstvenega sistema.

Tudi v prihodnje reforme zdravstvenega sistema ne bodo dosegle zelenega cilja, to je zmanjšanje stroškov, saj so se že leta 2007 ponovno povečali prispevki zdravstveno-zavarovalnih shem. Poskusi katerekoli koalicijske vlade, da zmanjša stroške javnih zdravstvenih storitev in da preloži breme stroškov na paciente, zaposlene in davkoplachevalce ter na ta način zmanjša stroške delovne sile, bodo tako le kozmetični popravki. Potreben bo drugačen, korenit premislek in pristop pri reševanju zdravstvene problematike. Na dolgi rok bodo demografske spremembe v ZRN do leta 2030 povzročile tudi hitro upadanje delovne populacije, ki sedaj plačuje levji delež v zdravstveni sistem. To bo posledično povečalo že tako velike pritiske na stroške zdravstvene blagajne, ki se bodo v naslednjih desetletjih le še stopnjevali.

Obe "catch-all" stranki bilanco štirih let koalicije Merklove in Steinmeierja po večini ocenjujeta kot pozitivno, a mnenje opozicijskih strank je različno. Zeleni ocenjujejo, da je mandat velike koalicije pomenil štiri leta mirovanja, stranka DIE LINKE ocenjuje,

da mandat ne pomeni nič drugega kot popoln polom. Obe stranki pa se strinjata, da smo bili priča štirim letom medsebojnih blokad SPD in CDU/CSU ter štirim letom navzkrižnih in napačnih usmeritev. Po mnenju Zelenih in DIE LINKE. naj bi bilo sprejetih veliko zakonov, v številnih primerih tudi proti volji ljudstva, ki so slabi za državo. Po njunem mnenju do obljubljenega preobrata in rešitve gospodarsko-finančne krize in izboljšanja življenja državljanov ter izboljšanja stanja okolja in podnebja pa ni prišlo. Le FDP zaključuje, da je zadovoljna z bilanco velike koalicije, saj pravi, da so v črno-rdeči koaliciji vložili veliko manj truda za doseg svojih ciljev v primerjavi z rdečo-zeleno koalicijo, kjer so imeli mesto druge opozicijske stranke.

Glede na narejeno analizo lahko trdimo, da se pojavljajo določene težnje, ki nam kažejo v prid zavračanja v uvodu postavljene hipoteze. Torej, da se velika koalicija zaradi velikih ideoloških in programskih nasprotij med nemškima zveznima strankama, Krščansko demokratsko unijo – CDU/CSU, in Socialnimi demokrati – SPD, v 16. mandatnem obdobju (2005–2009) izkazala za neučinkovito. "Črno-rdeča" velika koalicija je sicer po spletu okoliščin po zveznih volitvah leta 2005 postala edina možna koalicijska rešitev v mandatnem obdobju te koalicije, a je kljub temu upravičila svoj obstoj, saj je v njenem času prišlo do velikih reformnih in ustavnih sprememb ter do izpolnitve delov skupne koalicijske pogodbe, kar kaže na veliko moč in vpliv vladajoče koalicije. Ocenjujemo, da sta se obe "catch-all" stranki glede na takratne danosti in možnosti obnašali modro in preudarno pri izpolnjevanju programa zvezne vlade. Velika koalicija CDU/CSU-SPD je imela, če se izvzame programsko-ideološka razhajanja in gospodarsko-finančno krizo, zelo dobre pogoje in možnosti za vladanje in delo. Imela je veliko večino v spodnjem domu zveznega parlamenta in zagotovljeno zadostno podporo v zveznem svetu. Učinkovitost koalicije se kaže v tem, da je velika koalicija obe večini s pridom izkoriščala pri sprejemanju zakonov kot tudi pri spreminjanju zveznega temeljnega zakona (na področju federalizma in trga delovne sile), vse z namenom izpolnjevanja koalicijske pogodbe iz leta 2005. Na uspeh koalicije kaže tudi dejstvo, da se je bila sposobna obdržati na oblasti celotni mandat. Ravno ideološko-programska razhajanja političnih strank in pomanjkanje skupne vizije zvezne vlade so tudi ključni razlog, zakaj koalicija ni storila še veliko več. Programsko-ideološki razkorak in številna javno izražena nasprotujoča si stališča predstavnikov tako ene kot druge stranke sta zmanjševala potencial moči velike koalicije in dajala relativno prednost različnim interesnim skupinam na posameznih političnih področjih, kot je

npr. področje zdravstvene reforme, vendar to ni bistveno vplivalo na končen izid sprejetih reform.

V nalogi smo bili priča številnim uspehom in slabostim velike koalicije. Ostremu nasprotovanju in nesoglasji med CDU/CSU in SPD navkljub je veliki koaliciji uspelo uveljaviti nekatere ključne točke koalicijske pogodbe. A ne glede na sorazmerno dobre pogoje za delo in velikim zaledjem zveznih poslancev in članov zveznega sveta trdimo, da za demokracijo ni dobro, da bi obe veliki "catch-all" stranki dlje časa med seboj sklepati koalicije, saj sčasoma zvezna vlada ne bi imela nobene enotne politične smeri več in ne bi mogla sprejemati svojih "čistih" predlogov. Obstaja tudi bojazen, da bi se zelo hitro porazgubila odgovornost, hitro bi prišlo do medsebojnega obtoževanja med političnima strankama, kar bi le še stopnjevalo krizo demokratične vladavine. Ostajamo mnenja, da se najbolje gradi koalicijo, če se lahko gradi na podobnosti, na skupnih značilnostih in ne na razlikah.

Težko trdimo, da je velika koalicija izpolnila vse programske cilje, ki so zapisani v koalicijski pogodbi, saj so za številna področja rezultati na kratki rok zelo težko merljivi in se bodo številni učinki reform pokazali šele čez določen čas. Kljub vsemu navedenemu zaradi zavezanost raziskovalni objektivnosti ne morem v celoti niti potrditi niti zavrniti v uvodu postavljene hipoteze. Velika koalicija je v 16. mandatnem obdobju pokazala veliko pripravljenost za soočenje z različnimi strukturnimi problemi, ki so težili državo. Pod vladavino Angele Merkel je tako prišlo do nekaterih velikih reformnih premikov, ki jim v drugih manjšinskih ali minimalnih povezanih večinskih vladah najverjetneje ne bi doživeli. Velike reforme so dokaz, da sta koalicijska partnerja bila pripravljena in zmožna preseči ideološko-programске razlike in pokazati čvrstost in moč nemške politike konsenza.

Na prihodnjih zveznih volitvah 27. septembra 2009 krščansko demokratska Unija skupaj z liberalno FDP izideta kot relativna zmagovalca, SPD pa kot velik poraženec. Obenem se izboljša volilni rezultat tudi Zelenih in DIE LINKE. Spremembo zvezne vlade in porazu socialdemokratske stranke je pripisati prehodu številnih stalnih volivcev (predvsem brezposelnih in tistih z nižjimi dohodki) iz volilne baze SPD k stranki DIE LINKE. (nekaj tudi k stranki Zelenih), kar lahko delno obrazložimo s poslabšanjem gmotnega položaja najnižjih slojev prebivalstva v času gospodarsko-

finančne krize in s posledičnim njihovim nezadovoljstvom s socialnodemokratskim delom velike koalicije, kar lahko pomeni, da volilne reforme niso bile zadostne. Delno pa je k povečanju nezaupanja volivcev do SPD pripomogla tudi stranka sama, saj je po deželnih volitvah v Hessnu novembra leta 2008 na ravni zvezne dežele vstopila v koalicijo s stranko DIE LINKE. Kljub temu se na zveznih volitvah 2009 pojavi še en "relativni" poraženec, t.j. Unija CDU/CSU, ki je v svoji najmočnejši zvezni deželi Bavarska izgubila kar 8 odstotkov, kar je bil odraz nezadovoljstva predvsem volivcev srednjega razreda z veliko koalicijo. Kljub temu sta Unija CDU/CSU in FDP pridobiti zadostno število glasov volivcev, da sta lahko sami sestavili 17. nemško zvezno vlado.

6 Literatura

1. Bannas, Gunter. 2007. Kraftakt Gesundheitsreform. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 1 (2. februar).
2. Barraclough, Geoffrey, R. W. Van Alstyne, John Barber, Iris Barry, Ralph Bennett, A. D. H. Bivar, Hugh Borton, Warwick Bray, Muriel E. Chamberlain, David G. Chandler, Irene Collins, James Cronin, Douglas Dakin, Ralph Davis, Gordon East, John Ferguson, David H. Fischer, John R. Fischer, Michael Flinn, Carol Geldart, John Gillingham, Norman Hammond, John D. Hargreaves, Ragnhild Hatton in George D. Winus, ur. 1989. *Atlas svetovne zgodovine*. Ljubljana: Cankarjeva založba in Državna založba Slovenije.
3. Batt, Helge. 2008. Weder stark noch schwach - aber nicht groß: die Große Koalition und ihre Reformpolitik. V *100 Tage Schonfrist. Bundespolitik und Landtagswahlen im Schatten der Großen Koalition*, ur. Jen Tenscher in Batt Helge, 215–246. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
4. *Bela knjiga o evropski upravi – White Paper on European governance*. 2001. COM 2001 428.
5. von Bismarck, Otto Eduard Leopold. 1898. *Gedanken und Erinnerung*. Stuttgart: Verlag der J. G. Cotta'sche Buchhandlung Nachfolger.
6. Beer, Samuel. 1969. *Modern British Politics*. London: Faber.
7. Behrens, Eckhard. 2006. *Föderalismusreform und Bildungspolitik. Position Liberal*. Dostopno prek: http://www.pro-kopf.de./fileadmin/Downloads/Foederalismus_Bildung.pdf (12. junij 2009).
8. von Beyme, Klaus. 2004. *Das politische System der Bundesrepublik Deutschland. Eine Einführung*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften/GWV Fachverlage GmbH.
9. Birnbaum, Robert, Bärbel Krauß in Heinrich Wefing, ur. 2007. *Der Sechzehnte Deutsche Bundestag. Innenansichten unseres Parlaments*. Berlin: Deutscher Bundestag, Referat Öffentlichkeitsarbeit.
10. Blumenberg, Jens in Sebastian Benz. 2008. *Die Unternehmensteuerreform 2008. Erläuterung und Gestaltungshinweise*. Köln: Verlag Dr. Otto Schmidt Köln.
11. Brettschneider, Frank in Markus Rettich. 2008. 100 Tage Medien-Schonfrist? Regierungen in der Medienberichterstattung nach Bundestagswahlen. V *100 Tage*

- Schonfrist. Bundespolitik und Landtagswahlen im Schatten der Großen Koalition*, ur. Jen Tenscher in Helge Batt, 73–88. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
12. Brezovšek, Marjan, Miro Haček in Milan Zver, ur. 2007. *Democratic Praxis in Slovenia*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čenek.
  13. Brie, Michael. 2005. *Die Linkspartei. Ursprünge, Ziele, Erwartungen*. Berlin: Karl Dietz Verlag.
  14. Bundesrat. 2009. *Organe und Mitglieder des Bundesrates*. Dostopno prek: http://www.bundesrat.de/cln_179/nn_6898/DE/organe-mitglieder/organe-mitglieder-node.html?__nnn=true (6. december 2009).
  15. Bundestag. 2006. *Föderalismusreform 2006*. Dostopno prek: http://www.bundestag.de/dokumente/analysen/2006/Foederalismusreform_2006.pdf (10. september 2009).
  16. --- 2008. *Mehr Krippen für Kleinkinder*. Dostopno prek: http://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2008/22316629_kw39_kinderfoerderung/index.html (15. junij 2009)
  17. --- 2009. *Commission on the Modernization of Federation-Länder Financial Relations*. Dostopno prek: <http://www.bundestag.de/bundestag/ausschuesse/gremien/foederalisreform/english.pdf> (25. julij 2009).
  18. --- 2010a. *Fraktionen*. Dostopno prek: <http://www.bundestag.de/bundestag/fraktionen/index.html> (18. februar 2010).
  19. --- 2010b. *Geschäftsordnung*. Dostopno prek: http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/go_btg/index.html (18. februar 2010).
  20. *Bundeswahlleiter*. Dostopno prek: <http://www.bundeswahlleiter.de> (15. november 2009).
  21. Gruene-Partei. 2005. *Eden za vse. Zeleni volilni program 2005*. Dostopno prek: http://www.gruene-partei.de/cms/default/dokbin/141/141550.wahlprogramm_2005.pdf (26. junij 2008).
  22. --- 2009a. *Bilanca velike koalicije. Le mali karo*. Dostopno prek: [http://www.gruene.de/einzelansicht/artikel/bilanz-der-grossen-koalition-nur-kleines-karo.html?tx_ttnews\[backPid\]=212](http://www.gruene.de/einzelansicht/artikel/bilanz-der-grossen-koalition-nur-kleines-karo.html?tx_ttnews[backPid]=212) (8. november 2009).
  23. --- 2009b. *Kronika*. Dostopno prek: http://www.gruene-partei.de/cms/gruene_work/rubrik/0/189.chronik.htm (15. januar 2009).
  24. Bündnis 90/Die Grünen, Bundestagsfraktion. 2008a. *Profil: Grün. Uns geht's ums Ganze*. Berlin: Bündnis 90/Die Grünen Bundestagsfraktion.

25. --- 2008b. *Handeln, statt einfach sitzen lassen. Jugendgewalt wirksam bekämpfen*. Berlin: Bündnis 90/Die Grünen Bundestagsfraktion.
26. --- 2008c. *...überall Kultur. Grüne Standpunkte zur Kulturpolitik*. Berlin: Bündnis 90/Die Grünen Bundestagsfraktion.
27. Busch, Andreas. 2009. Schröder's Agenda 2010: From "Plan B" to Lasting Legacy? V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 64–79. New York: Palgrave Macmillan.
28. CDU/CSU, Fraktion im Deutschen Bundestag. 2007a. *Gut, dass die Union regiert. Eine Zwischenbilanz*. Berlin: CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag.
29. --- 2007b. *Fraktion in Aktion. Arbeitsbericht der CDU/CSU – Bundestagsfraktion 2007*. Berlin: CDU/CSU-Fraktion im Deutschen Bundestag.
30. Coleman, James S. in Carl G. Rosberg. 1964. *Political Parties and National Integration in Tropical Africa*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press.
31. Conradt, David P. 2006. The Tipping Point: The 2005 Election and the Deconsolidation of the German Party System? *German Politics and Society* 24 (1): 11–26.
32. Czada, Roland. 2005. Social Policy: Crisis and Transformation. V *Governance in Modern Germany: The Semisovereign State Revisited*, ur. Simon Greene in William Paterson, 165–189. Cambridge: Cambridge University Press.
33. Dehéz, Dustin, Benedikt Franke in Luise Richter. 2007. Die Intervention im Kongo – Richtwert für zukünftige Bundeswehreinsätze in Afrika? *Analyse & Argumente* 41 (4): 1–5.
34. Delo. 2006. Prepovedali sestrelitev ugrabljenih letal. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/o119277> (10. maj 2010).
35. DIE LINKE. 2009a. *Frakcija DIE LINKE. v nemškem parlamentu*. Dostopno prek: <http://www.linksfraktion.de/pressemitteilung.php?artikel=1298969492> (29. november 2009).
36. --- 2009b. *K zgodovini stranke z razlago*. Dostopno prek: http://die-linke.de/fileadmin/download/geschichte/071008_auseinandersetzung_geschichte.pdf (29. november 2009).
37. --- 2009c. *Programska izhodišča*. Dostopno prek: http://die-linke.de/fileadmin/download/dokumente/programmatisch_eckpunkte_broschuere.pdf (28. november 2009).
38. Duverger, Maurice. 1965. *Political Parties. Their Organization and Activity in the Modern State*. London: University Paperbacks Methuen.

39. Dylong, Heinz. 2005. Welche Koalitionen wären möglich? *Deutsche Welle*, 19. maj. Dostopno prek: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,1454,1714600,00.html> (2. november 2008).
40. Dyson, Kenneth. 2009. Crisis in German Economic Statecraft? Policy Misfit, Institutional Gridlock and Firm-Led Adjustment. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 14–37. London, New York: Palgrave Macmillan.
41. Eder, Gregor, Thomas Hofmann, Arnd Heinrich Klein, Alexis Meyer-Cirke, Ann-Katrin Petersen in Rolf Schneider. 2010. Economic Forecast 2010/2011. *Economic research and corporate development* 137 (1). Dostopno prek: https://www.allianz.com/static-resources/en/economic_research/images_englisch/pdf_downloads/working_papers/konprog2011e.pdf (3. april 2010).
42. Eldersveld, Samuel J. 1964. *Political Parties: Behavioral Analysis*. Chicago: Rand McNally and Company.
43. Emundts, Corinna. 2009. Oppositions-Bilanz. Gemeinsam sind wir schwach? *Tagesschau*, 15. september. Dostopno prek: <http://www.tagesschau.de/wahl/bilanzen/opposition104.html> (20. september 2009).
44. Engelen-Kefer, Ursula. 2006. Soziale Sicherung braucht eine neue Finanzarchitektur: mehr Steuern – weniger Sozialversicherungsbeiträge: große Koalition hat Finanzprobleme nicht gelöst. *Zeitschrift für Arbeit und Soziales* 55 (12): 422–426.
45. *Epoch Times Deutschland*. 2005. Union und SPD unterzeichnen Koalitionsvertrag. Dostopno prek: <http://www.epochtimes.de/articles/2005/11/18/6521.html> (10. maj 2010).
46. Eurostat. 2010. *Realna rast BDP*. Dostopno prek: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020> (11 april 2010).
47. Falke, Andreas. 2009. The Internationalisation of Germany: Adapting to Europeanization and Globalization. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 202–219. London, New York: Palgrave Macmillan.
48. FDP. 2004. *Berliner Freiheit – Ideen für eine liberale Bürgergesellschaft. Grundsatzprogramm der FDP Berlin*. Berlin-Mitte: FDP Landesverband Berlin.
49. --- 2008a. *Leben Sie. Bürgerfreiheit*. Berlin: FDP Bundesgeschäftsstelle.

50. --- 2008b. *Liberale Argumente*. Dostopno prek: <http://www.liberale.de/Argumente/319b102/index.html> (15.11. 2008)
51. --- 2009a. *Bildung hat Vorfahrt. Für Kindergärten, Schulen und Hochschulen*. Berlin: FDP im Deutschen Bundestag.
52. --- 2009b. *Liberales Tourismuskonzept*. Berlin: FDP im Deutschen Bundestag.
53. --- 2009c. *Zukunft neu denken. Mehr Lebensqualität durch innovativen Umweltschutz*. Berlin: FDP im Deutschen Bundestag.
54. Finetti, Marco. 2006. Ein Tropfen auf den heißen Stein. Der Hochschulpakt hilft den Universitäten nicht – er verhindert nur, dass alles noch schlimmer wird. *Süddeutsche Zeitung*, 4 (21. november).
55. Fink-Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
56. --- 2004. Politične stranke in demokracija v okoliščinah globalizacije. V *Evropske stranke in strankarski sistem na ravni Evropske unije*, ur. Danica Fink Hafner, 13–42. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
57. Fink-Hafner, Danica in Damjan Lajh, ur. 2002. *Analiza politik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. *Francoska ustava – Französische Verfassung*. 1791. Dostopno prek: <http://www.verfassungen.eu/f/verf91-i.htm> (10. maj 2010).
59. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. 2006. Bundestag billigt Föderalismusreform, (1. julij).
60. --- 2007a. Auftakt zur zweiten Föderalismusreform, (9. marec).
61. --- 2007b. Koch warnt die SPD, (27. februar).
62. Gallo, Max. 1993. *Rosa Luxemburg. Eine Biographie*. Zürich: Benziger Verlag.
63. Gehm, Karl-Heinz. 2006. Bilanz nach 100 Tagen. Die große Koalition unter Bundeskanzlerin Merkel. *Deutschlandfunk*, 1. marec. Dostopno prek: <http://www.dradio.de/dlf/sendungen/hintergrundpolitik/475384> (25. julij 2008).
64. Gherardi, Silvia in Barry Turner A. 1987. *Real men don't collect soft data*. Trento: Dipartimento di Politica Sociale, Università di Trento.
65. Grad, Franc, Ivan Kristan in Anton Perenič, ur. 2004. *Primerjalno ustavno pravo*. Ljubljana: Pravna fakulteta.
66. Green, Simon in William E. Paterson. 2009. Last Orders? Semisovereignty and the Crisis of Cost Containment in the Grand Coalition. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 181–201. London, New York: Palgrave Macmillan.

67. Habermas, Jürgen. 1973. *Kultur und Kritik: verstreute Aufsätze*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
68. Harder Lydia. 2009. An einem Morgen in Winnenden. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 12. marec. Dostopno prek: <http://www.faz.net/s/Rub77CAECAE94D7431F9EACD163751D4CFD/Doc~EA320AABE66944813A75B7486C807A1EC~ATpl~Ecommon~Scontent.html> (19. november 2009).
69. Hildebrandt, Tina in Elisabeth Niejahr. 2006. Die Regierung verpatzt die Gesundheitsreform. Die SPD leidet am Ergebnis, die Kanzlerin offenbart ihre Schwächen. *Die Zeit*, 6. julij. Dostopno prek: <http://www.zeit.de/2006/28/Gesundheit> (7.april 2009).
70. von Hofmann, Ulbert. 1921. *Politische Geschichte der Deutschen*. Stuttgart, Berlin: Deutsche Verlag-Anstalt.
71. von Hofmann, Ulbert. 1923. *Politische Geschichte der Deutschen*. Stuttgart, Berlin: Deutsche Verlag-Anstalt.
72. Howe, Kenneth R. 1985. Two dogmas of educational research. *Educational Researcher* 14 (8): 10–18.
73. --- 1988. Against the quantitative-qualitative incompatibility thesis or dogmas die hard. *Educational Researcher* 17 (8): 10–16.
74. Hunko, Andrej. 2009. *Bilanz der großen Koalition – "Es ist unfair, Politiker an ihren Wahlversprechen zu messen"*. Dostopno prek: <http://www.andrej-hunko.de/start/aktuell/29-bilanz-der-grossen-koalition> (16. september 2009).
75. *Infratest Dimap*. 2010. *Zadovoljstvo z zvezno vlado 2010*. Dostopno prek: http://www.kas.de/upload/wahlen/meinungsklima/bew_regierung02-06.pdf (11. april 2010).
76. International Labour Organisation. 2002. *Key Indicators of the Labour Market (KILM): 2001-2002*. Geneva: International Labour Organisation.
77. International Communist League. 2005. *Linkepartei keine Alternative zur SPD*. Dostopno prek: <http://www.icl-fi.org/deutsch/spk/159/pdswasg.html> (22.januar 2010).
78. ISAF. 2009. *Vloga NATO v Afganistanu*. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8189.htm (6. junij 2009).
79. Jeffery, Charlie. 2005. Federalism: the New Territorialism. V *Governance in Contemporary Germany: the Semisovereign State Revisited*, ur. Simon Green in William E. Paterson, 78–83. Cambridge: Cambridge University Press.

80. Jörges, Hans-Ulrich. 2007: Auf still folgt schrill. Sie haben sich umarmt, nun schlagen sie sich wieder. *Stern*, 50 (15. marec).
81. Jun, Uwe. 2009. The Reform Corridor: Government Coalition Building in 2005 and the Implications for Policy Voters. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 158–180. London, New York: Palgrave Macmillan.
82. Kaase, Max. 2000. *Kombinirani volilni sistem v Zvezni republiki Nemčiji*. Dostopno prek: http://www.ds-rs.si/dejavnost/predavanja/besedila_pre/Kaase.htm (25. maj 2009).
83. Kardelj, Edvard. 1977. *Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja*. Ljubljana: Komunist. Dostopno prek: http://www.marxists.org/slovenian/teor_jug_soc/edvard_kardelj/poglavje_02.htm.
84. Kirchheimer, Otto. 1966. Germany: the Vanishing Opposition. V *Political Opposition in western Democracies*, ur. Robert Dahl, 237–259, New Haven: Yale University Press.
85. Kleinmann, Hans-Otto. 1993. *Geschichte der CDU. 1945–1982*. Stuttgart: Günter Buchstab.
86. *Koalicijska pogodba med CDU/CSU in SPD – Koalitionsvertrag zwischen CDU/CSU und SPD*. 2005. Interno gradivo SPD.
87. Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah. Odnosi med parlamentarnimi in centralnimi deli političnih strank*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
88. La Palombara, Joseph in Myron Weiner. 1966. *Political Parties and Political Development*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
89. Laver, Michael, Kenneth Benoit in John Garry. 2003. Extracting Policy Positions from Political Texts Using Words as Data. *American Political Science Review* 97 (2): 311–331.
90. Leffers, Jochen. 2006. Hochschulpakt. *Spiegel Online*, 20. november. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/unispiegel/studium/0,1518,449645,00.html> (22. Junij 2009).
91. Less, Charles in Andrew Taylor. 2006. Explaining the 2005 Coalition Formation Process in Germany: A Comparison of Power Index and Median Legislator Approaches. *Politics* 26 (33): 199–218.
92. Mair, Peter in Ingrid van Biezen. 2001. Party Membership in Twenty European Democracies, 1980–2000. *Party Politics* 7 (11): 5–21.
93. Merkl, Peter H. in Kay Lawson. 1992. *When Parties Fail: Emerging Alternative Organizations*. Princeton: Princeton University Press.

94. Miles, Matthew B. in Michael A. Huberman. 1994. *Quantitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks: SAGE Publication Press.
95. Miskimmon, Alister. 2009. A Crisis of Influence? German Foreign Policy Since 1998. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 106–122. London, New York: Palgrave Macmillan.
96. Moore, Carolyn, Wade Jacoby in Arthur B. Gunlicks. 2008. German Federalism in Transition? *Journal of the International Association for the Study of German Politics* 17 (4): 393–406.
97. Niedermayer, Oscar. 2008. Das fluide Fünfparteisystem nach der Bundestagswahl 2005. V *Die Parteien nach der Bundestagswahl 2005*, ur. Oscar Niedermayer, 9–35. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
98. Niessler, Egbert. 2005. Außer Rand und Band - Kanzler Schröder in der "Elefantenrunde". *Hamburger Abendblatt*, 20. september. Dostopno prek: <http://www.abendblatt.de/politik/deutschland/article353410/Ausser-Rand-und-Band-Kanzler-Schroeder-in-der-Elefantenrunde.html> (22. april 2009).
99. Nisbett, Richard E. in Lee Ross. 1980. *Human inference: Strategies and shortcomings of social judgment*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
100. Nokia. 2008. *Nokia plans closure of its Bochum site in Germany*. Dostopno prek: <http://www.nokia.de/nokia/presseloft/pressemitteilungen/showpressreleases?newsid=11287> (12. maj 2009).
101. Norton, Philip. 1993. *Does Parliament Matter*. New York, London: Harvester&Wheatsheaf.
102. Ogris, Albin. 1926. *Politične stranke*. Ljubljana: Samozaložba.
103. Opaschowski, Horst W. 2008. *Deutschland 2030. Wie wir in Zukunft leben*. Gütersloh: Güntersloher Verlagshaus.
104. Panebianco, Angelo. 1988. *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
105. Paterson, E. William in James Sloam. 2009. *Germany's Gathering Crisis: The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*. New York: Palgrave Macmillan.
106. Pehle, Heinrich in Roland Sturm. 2006. Die zweite Große Koalition: Regierung der „neuen Möglichkeiten“? V *Wege aus der Krise? Die Agenda der zweiten Großen Koalition*, ur. Roland Sturm in Heinrich Pehle, 7–21. Opladen: Verlag Barbara Budrich.

107. Proksch, Sven-Oliver in Jonathan B Slapin. 2008. A Scaling Model for Estimating Time-Series Party Positions from Texts. *American Journal of Political Science* 52 (3): 705–722.
108. Richter, Michaela W. 2006. Elements of Surprise: The 2005 Election and the Formation of the Grand Coalition. *Journal of the International Association for the Study of German Politics* 15 (4): 500–519.
109. Rossman, Gretchen B. in Bruce L. Wilson. 1984. Numbers and words: Combining quantitative and qualitative methods in a single largescale evaluation study. *Evaluation Review* 9 (5): 627–643.
110. --- 1991. Numbers and words revisited: Being "shamelessly eclectic". *Evaluation Review* 9 (5): 627–643.
111. Rudzio, Wolfgang. 2005. Koalitionen in Deutschland: Flexibilität informellen Regierens. V *Informelles Regieren. Zum Koalitionsmanagement in deutschen und österreichischen Regierungen*, ur. Rudzio Wolfgang, 222–247. Wiesbaden: VS Verlag.
112. Saalfeld, Thomas. 2009. The German Party System Since 1998: Cooperation and Competition Under Growing Uncertainty. V *Germany's Gathering. The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. Alister Miskimmon, William E. Paterson in James Sloam, 80–105. London, New York: Palgrave Macmillan.
113. Scharpf, Fritz W. 1976. *Politikverflechtung: Theorie und Empirie des kooperativen Föderalismus in der Bundesrepublik*. Berlin: Cornelsen.
114. Schlosser, Friedrich Christian. 1853a. *Geschichte des achtzehnten Jahrhunderts und des neunzehnten bis zum Sturz des französischen Kaiserreichs. Mit besonderer Rücksicht auf den Hang der Literatur. Erster Band: Bis zum Belgraber Frieden*. Heidelberg: Akademische Verlagshandlung von J. C. V. Mohr.
115. --- 1853b. *Geschichte des achtzehnten Jahrhunderts und des neunzehnten bis zum Sturz des französischen Kaiserreichs. Mit besonderer Rücksicht auf geistige Bildung. Dritter Band: Bis auf den Anfang des Kriegs zwischen Frankreich und England um 1778*. Heidelberg: Akademische Verlagshandlung von J. C. V. Mohr.
116. Schmidt, Georg. 1999. *Geschichte des Alten Reiches: Staat und Nation in der Frühen Neuzeit 1495–1806*. München: Verlag C. H. Beck.
117. Schmidt, Manfred G. 2007. *Das politische System Deutschlands*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung.
118. Schwarzer, Alice. 2005. Ein Mann sieht rot. *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung*, 25. september. Dostopno prek: <http://www.faz.net/s/>

RubFC06D389EE76479E9E76425072B196C3/Doc~E765608CBFD02436DBF707522
BA91C383~ATpl~Ecommon~Scontent.html (22. april 2009).

119. Sloam, James. 2009. Catch-All Parties Catching Less: The 2005 Election and the Decline of the German Volkspartei. V *Germany's Gathering Crisis: The 2005 Federal Election and the Grand Coalition*, ur. William E. Paterson in James Sloam, 123–139. New York: Palgrave Macmillan.
120. SOKA-BAU. 2009. *Tarifvertrag zur Regelung der Mindestlöhne im Baugewerbeim Gebiet der Bundesrepublik Deutschland*. Dostopno prek: http://www.soka-bau.de/soka_bau/verfahren_beitraege/verfahren_tarifvertraege/tarifvertraege_tvmindestlohn/index.html (22. november 2009).
121. SPD–Bundestagsfraktion. 2007a. *Afghanistan. Sechs Jahre Wiederaufbau*. Berlin: SPD-Bundestagsfraktion.
122. --- 2007b. *Aktiv für Demokratie. Entschlossen gegen Rechts*. Berlin: SPD-Bundestagsfraktion.
123. --- 2007c. *Geschichte der SPD--Bundestagsfraktion. Eine Übersicht in Stichworten*. Berlin: SPD-Bundestagsfraktion.
124. --- 2008. *Unsere Handschrift. Die Bilanz der SPD-Bundestagsfraktion*. Berlin: SPD-Bundestagsfraktion.
125. --- 2009. *Zur Sache. Unsere Handschrift. Bilanz in 77 Stichworten*. Berlin: SPD-Bundestagsfraktion.
126. SPE. 2008. *Die Würde des Menschen ist grenzenlos. Europäische Asylpolitik auf dem Prüfstand*. Berlin: Die sozialdemokratischen Abgeordneten im Europäischen Parlament.
127. *Spiegel Online*. 2008. Auch Bertelsmann soll vom Datenschutz-Skandal betroffen sein. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/0,1518,572209,99.html> (6. november 2009).
128. Smith, Joan K. 1983. Quantitative vs. Qualitative research: An attempt to clarify the issue. *Educational Researcher* 12 (3): 6–13.
129. Smith, John K. in Lous Heshusius. 1986. Closing down the conversation: The end of the qualitative-quantitative debate among educational inquirers. *Educational Researcher* 15 (1): 4–15.
130. Statista. 2009. *Meinung zur Bilanz der Großen Koalition. Hat die Große Koalition Ihrer Ansicht nach einen wichtigen Beitrag zur Lösung der Probleme in Deutschland*

- geleistet?* Dostopno prek: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/28454/umfrage/meinung-zur-bilanz-der-grossen-koalition/> (24. Juli 2009).
131. *Stuttgarter Zeitung*. 2010. Opel-Werk in Antwerpen wird geschlossen. Dostopno prek: http://www.stuttgarter-zeitung.de/stz/page/2357801_0_9223_-opel-werk-in-antwerpen-wird-geschlossen.html (2. februarja 2010).
132. *Süddeutsche Zeitung*. 2006a. Bundestag stimmt Staatsreform zu, (1. junij).
133. --- 2006b. Heilsamer Rollenwechsel, (30. september).
134. --- 2006c. Firmensteuer bleibt umstritten, (27. november).
135. --- 2006č. Die Kernpunkte der neuen Forderung, (30. september).
136. --- 2006e. Landerchefs stimmen Hochschulpakt zu, (14. december).
137. --- 2007a. Die Bausteine der Reform. Regierung reagiert auf Überalterung der Gesellschaft, (10. marec).
138. --- 2007b. Kompromiss entfacht Koalitionsstreit, (20. junij).
139. --- 2008. Kyoto-Ziel schon jetzt erreicht. Dostopno prek: <http://www.sueddeutsche.de/wissen/763/449492/text/> (5. junij 2009).
140. --- 2009. Bochum wird nicht geschlossen. Dostopno prek: <http://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/268/458916/text/> (17. december 2009).
141. *Temeljni zakon ZRN* (Grundgesetz für Bundesrepublik Deutschland – GG). Ur. I. ZRN 1/1949. Dostopno prek: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/gg/gesamt.pdf> (19. avgust 2009).
142. Thaysen, Uwe. 2006. Regierungsbildung in der Bundesrepublik Deutschland: Daten zum Start der Regierung Merkel 2005/2006. *Zeitschrift für Parlamentsfragen* 37 (1): 470–480.
143. Toplak, Jurij. 2000. *Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot*. Ljubljana: Nova revija.
144. Tsebelis, George in Jeannette Money. 1997. *Bicameralism, Political Economy of Institutions and Decisions*. Cambridge: Cambridge University Press.
145. UNAMA. 2009. *Podporna misija Združenih narodov v Afganistanu*. Dostopno prek: <http://unama.unmissions.org/default.aspx?/> (10. junij 2009).
146. UNAMI. 2009. *Podporna misija Združenih narodov v Iraku*. Dostopno prek: <http://www.uniraq.org/> (11. junij 2009).
147. Ware, Alan. 1996. *Political Parties and Party Systems*. New York: Oxford University Press.

148. Zajc, Drago. 2000. *Parlamentarno odločanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
149. --- 2001. Slovenska državnost in parlamentaritem. V *Slovenska država ob deseti obletnici*, ur. Drago Zajc, 52–75. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
150. --- 2004. *Razvoj parlamentarizma. Funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Založba FDV.
151. --- 2005. Spremenjene funkcije nacionalnega parlamenta po vstopu v EU (moč nacionalnega parlamenta v odnosu do vlade – primer državnega zbora RS). V *Slovenija v EU: Zmožnosti in priložnosti*, ur. Miro Haček, Drago Zajc, 107–120. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
152. --- 2009a. *Oblikovanje koalicij v srednji Evropi: (primer Nemčije, Avstrije in Italije ter Poljske, Češke, Madžarske in Slovenije). Poskus analize s poudarkom na obdobju po zadnjem valu demokratizacije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
153. --- 2009b. *Sodobni parlamentarizem in proces zakonodajnega odločanja: (s posebnim poudarkom na Državnem zboru RS)*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
154. *Zakon o dedovanju (Erbchaftsteuerreformgesetz - ErbStRG)*. Ur. l. ZRN 1/2009. Dostopno prek: http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/erbstrg_2009/gesamt.pdf (15. maj 2009).
155. *Zakon o informiranju potrošnikov (Gesetz zur Verbesserung der gesundheitsbezogenen Verbraucherinformation - VIG)*. Ur. l. ZRN 1/2007. Dostopno prek: <http://dejure.org/gesetze/VIG> (19. avgust 2008).
156. *Zakon o minimalnih delavnih pogojih za določene panoge (Arbeitnehmer-Entsendegesetz - AEntG)*. Ur. l. ZRN 1/2009. Dostopno prek: http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/aentg_2009/gesamt.pdf (5. oktober 2009).
157. *Zakon o minimalnih plačah (Mindestarbeitsbedingungengesetz – MiArbGl.)* Ur. l. ZRN 1/2009. Dostopno prek: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/miarbg/gesamt.pdf> (5. oktober 2009).
158. *Zakon o obdavčenju podjetij (Unternehmensteuerreform)*. Ur. l. ZRN 1/2007. Dostopno prek: <http://npl.ly.gov.tw/pdf/6087.pdf> (14. februar 2009).
159. *Zakon o subvencioniranju izobraževanja (Bundesausbildungsförderungsgesetz – BaföG)*. Ur. l. ZRN 1/2009. Dostopno prek: <http://www.das-neue-bafoeg.de/de/204.php> (25. marec 2009).

160. *Zakon o uskladitvi starostne meje (Altersgrenzenanpassungsgesetz - RVAGAnpG)*. Ur. l. ZRN 1/2008. Dostopno prek: <http://www.bgbportal.de/BGBL/bgbl1f/bgbl107s0554.pdf> (22. junij 2009).
161. ZDF Politbarometer. 2009. *Bilanz: Hat Große Koalition einen wichtigen Beitrag zur Lösung der Probleme geleistet?* Dostopno prek: http://wahltool.zdf.de/Politbarometer/mediathekflash.shtml?2009_07_24 (29. julij 2009).
162. Zenthöfer, Jochen. 2006. *Wettbewerbsföderalismus: zur Reform des deutschen Bundesstaates nach australischem Vorbild*. Potsdam Universität. Doktorska disertacija.
163. Zvezna agencija za delo. 2010. *Die Entwicklung des Arbeits- und Ausbildungsmarktes im März 2010*. Dostopno prek: <http://www.pub.arbeitsagentur.de/hst/services/statistik/000000/html/start/monat/aktuell.pdf> (2. april 2010).
164. Zvezna vlada ZRN. 2006. *Thomas de Maizière: Arbeitsplätze entstehen im Mittelstand*. Dostopno prek: http://www.bundesregierung.de/nn_774/Content/DE/Archiv16/Interview/2006/02/2006-02-17-thomas-de-maizi_C3_A8re-arbeitsplaetze-entstehen-im-mittelstand.html (10. maj 2010).
165. Zvezno ministrstvo za delo in socialne zadeve ZRN. 2009. *Poročilo prireditve: Kooperativni menedžment – koncept uspeha za podjetja*. Dostopno prek: http://www.bmas.de/portal/31724/2009__03__13__veranstaltung__betriebliches__eingliederungsmanagement.html (28. maj 2009).
166. Zvezno ministrstvo za družino, starejše, ženske in mladino ZRN. 2010. *Otroški dodatek*. Dostopno prek: <http://www.bmfsfj.de/BMFSFJ/familie,did=31470.html> (12. februar 2010).
167. Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskovanje ZRN. 2009. *Visokošolski sporazum*. Dostopno prek: <http://www.bmbf.de/de/6142.php> (6. oktober 2009).
168. Zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost ZRN. 2009. *Pospeševanje izstopa od uporabe jedrske energije. Zakulisne informacije*. Dostopno prek: http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/hintergrund_atomkraft_lang_bf.pdf (2. oktober 2009).
169. --- 2010. *Razvoj obnovljivih energij v Nemčiji v letu 2009*. Dostopno prek: http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/ee_hintergrund_2009_bf.pdf (15. april 2010).
170. Zvezno ministrstvo za zdravje ZRN. 2007. *Zdravstvena reforma 2007*. Dostopno prek: http://www.bmg.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Neu/Reform-im-_C3_

9Cberblick__ Powerpoint-Vortrag-Gesundheitsreform-im-_C3_9Cberblick,templateId=
raw,property= publicationFile.pdf/Reform-im-Überblick_Powerpoint-Vortrag-
Gesundheitsreform-im-Überblick.pdf (22. april 2009).

Priloge

Priloga A: Intervju s poslanko nemškega parlamenta, Kristino Köhler Schröder, članico CDU

Intervju je potekal v zvezni poslanski pisarni gospe Kristine Köhler Schröder v Berlinu, 28. novembra 2008.

1. SPD in CDU/CSU sta vsebinsko gledano dve zelo različni stranki. Ali je možno, da bi se stranki spričo sodelovanja v skupni vladi tako zbližali v svojih vsebinsko-programskih izhodiščih, da dejansko ne bi bilo (ideoloških) večjih razlik med njima?

Menim, da se je v veliki koaliciji pokazalo, da se SPD in CDU/CSU pri veliko točkah razhajata. Marsikdaj se pojavlja teza, da naj bi se obe "catch-all" stranki (CDU/CSU in SPD) zelo zbližali in da dejansko ne obstaja več pravih razlik med strankama. To tezo zavračam, saj sem mnenja, da se pri nekaterih temah obe stranki še vedno nahajata daleč vsaka na svoji strani in to se tudi kaže v veliki koaliciji. V tem pogledu, ko sta obe stranki tako daleč narazen in ko se na sredini srečata, to pomeni, da sta v tem trenutku obe stranki od svojih lastnih pozicij zelo, zelo oddaljeni.

2. Kako bi kot članica koalicijske frakcije opisali sodelovanje med CDU/CSU in SPD v veliki koaliciji? Se pojavlja veliko težav in ali se je težko pogajati in iskati kompromise?

V notranji politiki, kjer sodelujeva tako Maik Reichel (SPD) kot jaz, je veliko skupnih pogledov obeh strank, čeprav se še posebej zadnje leto kažejo tudi močna razhajanja in delitve. Npr. pri BKA zakonu,¹⁸¹ ki so ga zvezni poslanci SPD sicer pomagali pripraviti, a na koncu so ravno zvezni poslanci SPD bili tisti, ki so se pri glasovanju vzdržali. Ali kadar v odboru za notranje zadeve poteka razprava v vprašanju posredovanja zvezne vojske na misijah v tujini, tudi takrat prihaja do velikih razhajanj med strankama. Prav tako na mojem področju, ki se ukvarja z borbo proti različnim pojavom ekstremizmov, tudi tu se izhaja iz različnih izhodišč in prihaja do razhajanj. Naše stališče je, da se moramo boriti tako proti desnemu kot proti levemu ekstremizmu in tudi proti islamizmu. SPD pa bi se v tem primeru usmerila predvsem proti desnemu ekstremizmu.

---

¹⁸¹ Zakon opredeljuje zvezni kriminalni urad in sodelovanje med Zvezo in zveznimi deželami v kriminalnih zadevah. Nem. *das Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten (BKA-Gesetz)*

3. Kako bi opisali odnos koalicije do opozicije (in vice versa)? Se pojavlja veliko težav?

Na nek način bi lahko vse opozicijske stranke opisali kot opozicijo. Čeprav se pri nekaterih političnih področjih trudimo, da bi vključili tudi opozicijo. Je pa treba ločevati med FDP in stranko Zelenih na eni strani ter stranko DIE LINKE. na drugi strani. DIE LINKE. je v nekaterih delih po mojem prepričanju leva ekstremna stranka in zaradi tega je ne želim dati v isti koš z FDP in Zelenimi. A v primerih, jo je npr. DIE LINKE. pripravila predlog proti antisemitizmu, ki je tema, ki dejansko združuje vse opozicijske stranke, so svoj delež k predlogu dodale tudi FDP in Zeleni. V odboru za notranje zadeve je tako veliko osnutkov zakonov potrjenih tudi z glasovi FDP in Zelenih. Kaže se večja enotnost koalicije in opozicije, kot se morda kaže navzven.

4. Kot ste že omenili sodelujete z Maik Reichlom (SPD) v odboru za notranje zadeve. Menite, da se je vpričo velike koalicije spremenila klima med poslanci strank in klima pri delu poslancev v parlamentarnih odborih? Zanima me tudi, ali se je kaj spremenila klima na ravni zveznih dežel in na komunalni ravni?

Načeloma je tako, da ne glede na to, da moramo poslanci zastopati različne položaje, to še ne pomeni, da mora biti človeška klima slaba. Še najbolj se to morda kaže pri nekaterih od nas, mlajših poslancih, pri katerih se politične razlike še najbolj odražajo na emocionalnosti. Dober primer za to je pri poslancih Unije, s katerimi sem na isti politični liniji, jih pa kot ljudi smatram za nesimpatične. Na strani SPD so ljudje, s katerimi ne zastopamo istega političnega položaja, jih pa smatram kot zelo prijetne. To sploh ni problem. Z Maik Reichlom sta spravila skozi celo skupno iniciativo na temo mikrocenzus, ki je bila osredotočena na "število otrok na eno žensko". Z Maikom se zelo dobro razumeva. Zelo je prijazen in lahko rečem, da imava spodoben, pošten odnos. Podobni odnosi veljajo tudi za raven zveznih dežel in občinske ravni, kjer smo lahko danes priča silnim in burnim diskusijam, zvečer pa bi se skupaj odpravili na pivo. To dejansko niti ne bi bilo tako zelo slabo.

5. To me zelo veseli. Zdaj pa bi vas prosil, če mi lahko poveste, kdo po vašem mnenju znotraj sedanje velike koalicije ima boljši položaj, SPD ali CDU/CSU? Kdo dominira v koaliciji in kje so vzroki za to?

Menim, da ima gospa Merkel dominantno vlogo. Drugače pa bi rekla, da najbolj dominirajo močni ministri, tako v vrstah SPD kot v vrstah CDU. Pri CDU kot močna,

vplivna ministrica izstopa 6:15:Frau Lein, ki dominira na svojem področju. Medtem ko pri SPD vidim Peera Steinbrücka kot močnega ministra, kar tudi ima veliko vlogo.

6. Ali bi se strinjali z oceno, da zvezna kanclerka A. Merkel v primerjavi s svojim predhodnikom Gerhardom Schröderjem dejansko ne vlada, temveč zgolj izpolnjuje predloge Unije ali ostalih strank? Ali pa ima gospa Merkel preprosto drugačen stil vodenja?

Menim, da je gospa Merkel bistveno stvarnejša od gospoda Schröderja, vsaj kar se tiče količine testosterona. Nekateri ljudi in nekatera področja sicer Merklova ni v javnosti tako direktno, jasno pozicionirala kot Schröder. A ko imate s kanclerko razgovor na štiri oči, takrat se da jasno razbrati, kam si Marklova želi in da je takrat zelo angažirana pri predstavljanju svoje pozicije. V razpravah se sicer včasih drži nekoliko zadaj, tudi kadar je zelo angažirana pri uveljavljanju svojega predloga. V primeru, da bi vi bili udeleženi v CDU, ki bi sama imela mandat zase, bi se najverjetneje osredotočili le na zasledovanje ciljev te stranke, ker pa kanclerka vodi koalicijo dveh strank, mora nujno sklepati kompromise. Pozicija Merklove je zelo različna od položaja, v katerem je bil Schröder. V njegovi koaliciji je bila SPD ves čas dominantna stranka. Mi pa imamo sedaj koalicijo dveh po moči enakovrednih partnerjev.

7. Strinjam se z vami. Kot sem izvedel iz analize literature, je imel gospod Schröder pri vladanju zelo močno roko. To ima seveda lahko določene pozitivne vplive na vladno koalicijo. Z vidika današnje koalicije in uravnoveženega razmerja moči med strankama, pa bi bila morda tovrstna dominantna pozicija kanclerja prej večje breme kot korist, saj je v taki koaliciji poglavitno, da se iščejo kompromisi. Bi vas pa sedaj povprašal, ali se strinjali z oceno stranke DIE LINKE in stranke Zelenih., da zvezna vlada nima močne vizije, kam pelje državo?

Velika koalicija seveda nima nobene skupne vizije. Obe stranki in njeni poslanci imajo svoje vizije, a v bistvu si te vizije ne delijo s sebi nasprotno stranko. Seveda moram povedati, da smo si poslanci in obe vladni stranki tudi pri veliko stvareh enotni, kot je npr. zagovarjanje in spoštovanje Temeljnega zakona ZRN. Se pa preprosto pri določenih vrednotah, kot sta enakost in svoboda, razlikujemo. Mi zagovarjamo več svobode, SPD pa več enakosti. Ravno zaradi tega nimamo nobene skupne vizije in najverjetneje tudi razlog, da velika koalicija ne veseli državljanov, ki ji zato izrekajo slabo podporo. V osnovi lahko koalicija govori, kar želi, a to mora biti v prvi vrsti

povezano z odgovornostjo do družbe in ravno tega velika koalicija nekje primanjkuje. A v času gospodarske krize se po drugi strani kaže, da je dobro, da imamo sedaj veliko koalicijo.

8. Še zadnje vprašanje. Si lahko ob prihodnjih zveznih volitvah leta 2009 predstavljate, da CDU/CSU ponovno vstopila v koalicijo z SPD? Ali obstaja potencialna večja verjetnost, da bi CDU/CSU tvorila koalicijo z Zelenimi in/ali DIE LINKE. Katere posledice bi to lahko imelo za CDU/CSU?

Le če bo zares potrebno in če ne bo mogoče najti druge rešitve. Lahko da bo nastala situacija takšna, da se drugače ne bo dalo. Moje mnenje pa ostaja, da za demokracijo ni dobro, da obe veliki stranki dlje časa ostaneta na oblasti in da sklepata medsebojne kompromise. Na ta način se izgubi rdeča nit vladanja, tista prava politična smer. Veliko hitreje se lahko porazgubi tudi politična odgovornost in hitro bi prišlo do medsebojnega obtoževanja. Najbolje se gradi koalicijo, ki gradi na programskih sorodnostih strank in na skupnih značilnostih, ne pa na razlikah. Moja najljubša opcija bi bila črno-rumena koalicija ali črno-rumeno-zelena koalicija oziroma koalicija "Jamajka"

Spoštovana gospa Köhler, zahvaljujem se vam za vaš čas in vam želim veliko nadaljnjih uspehov.

Vam pa veliko uspeha pri diplomu.

Priloga B: Intervju s poslancem nemškega parlamenta, Ottmarjem Schreinerjem, članom SPD

Vprašalnik vrnjen po elektronski pošti 18. decembra 2008.

1. Kako bi opisali razmerje med koalicijo in opozicijo (in vice versa)? Se pojavlja veliko težav?

Vsaka opozicija mora predvsem poskušati pokazati alternativne do vladajoče politike. To je običajno in ne težavno. Analize političnih anket kažejo, da je trem opozicijskim strankam očitno to tudi uspeva.

2. Kako bi komentirali strankarsko disciplino. Se počutite zelo vezanega na stranko?

Manj močen. Koalicija razpolaga z zelo veliko parlamentarno večino. Ko pa pogledamo posamezne poslancev, pa to ne pride zelo do izraza.

3. Kako bi kot član koalicijske frakcije opisali sodelovanje s CDU v veliki koaliciji?

V odboru za evropske zadeve, katerega član sem, je sodelovanje zadovoljivo. Veste, na področju evropske politike komajda prihaja do večjih razlikovanj v mnenju. Nesoglasja v zvezi s politiko do Turčije tu ne igrajo aktualne vloge.

4. Kako močno na lastni koži občutite vpliv različnih interesnih skupin?

Sam ne občutim nobenih intenzivnih pritiskov. Tudi v primeru, da bi se pojavljali, bi bili brez vsakega smisla. Imam pa občasne pogovore informativnega značaja s predstavniki avtomobilistične industrije. Pogovore smatram kot smiselne, saj je v moji regiji vsako peto delovno mesto odvisno od avtomobilske industrije.

5. SPD in CDU/CSU sta vsebinsko gledano dve različni stranki. Ali je možno, da bi se stranki spričo sodelovanja v skupni vladi zbližali? Ali sta obe stranki svoja vsebinska izhodišča na različnih področjih že tako obrusili in spremenili, da dejansko ni več večjih razlik med njima? Obstaja zdaj manj ideoloških razlik kot pred formiranjem koalicije (če da, navedite prosim primer)?

Med strankama ni veliko ideoloških razlik. Le v posameznih primerih, kot npr. pri vprašanju minimalne plače so nasprotja znotraj koalicije postala celo večja, kot je sprva izgledalo.

6. Na katerih področjih se je spremenil položaj SPD zaradi delovanja CDU/CSU v veliki koaliciji (in vice versa)?

SPD je spremenila svoje stališče ob začetku vladanja koalicije in to predvsem pri določanju starosti za upokojitev (Rente 67) in pri povišanju davka na dodano vrednost. Oboje je SPD s stališča podpore volivcev močno škodovalo.

7. *Bi bilo možno, da do l. 2011 Nemčija še ne dobi uravnoveženega proračuna – bi bilo pri tem vprašanju lažje doseči kompromis, če bi SPD frakcija sodelovala v zvezni vladi s stranko Zeleni, kot v 15. volilnem obdobju (2002–2005)?*

Spričo konjunkturne krize uravnovežen državni proračun do l. 2011 ni ravno zaželen cilj – s katerokoli koalicije že.

8. *Ali se je v pričo velike koalicije spremenila klima med poslanci strank ter klima pri delu poslancev v parlamentarnih odborih? Obstaja dovolj zaupanja znotraj velike koalicije?*

Politična klima se bo bolj poslabšala, vedno bližje se bodo približevale naslednje volitve.

9. *Ali se v koaliciji CDU/CSU-SPD lažje sklepa kompromise v primerjavi s rdeče – zeleno koalicijo iz 15 volilnega obdobja?*

Ne.

10. *V kakšnem pogledu je današnja situacija primerljiva z "veliko koalicijo" iz l. 1966? Ta ne več tako "velika koalicija" je zasilna rešitev, ki bo tako hitro, kot bo mogoče nadomeščena z drugačno parlamentarno večino.*

11. *Znotraj sedanje velike koalicije, kdo ima boljši položaj – SPD ali CDU/CSU? Kdo dominira koaliciji in zakaj?*

Boljši položaj ima vedno stranka, ki postavi kanclerja oz. kanclerko.

12. *Ali bi se strinjali z oceno, da zvezna kanclerka A. Merkel v primerjavi s svojim predhodnik G. Schröderjem dejansko ne vlada, temveč zgolj izpolnjuje predloge Unije ali ostalih strank?*

Ne, gospa Merkel je v nasprotju z njenim bolj neopaznim način delovanja drugače zelo dominantna oseba v koaliciji.

13. *Menite, da bosta sedanja koalicijska partnerja l. 2009 izgubila veliko svojih volivcev predvsem zaradi sedanjega sodelovanja teh vsebinsko različnih strank?*

Ne. Obe (še vedno) "catch-all" stranki izgubljata podporo volivcev predvsem zato, ker je le še peščica prebivalstva verjame, da v Nemčiji vlada socialna pravičnost. Trenutno

vlada ni v položaju, da bi podala primeren odgovor na nastajajočo gospodarsko krizo. V primeru, da vlada ne bo dovolj hitro ukrepala, se ji bo to v naslednjih letih zelo maščevalo.

14. Si lahko ob prihodnjih zveznih volitvah l. 2009 predstavljate, da bi Zeleni ponovno vstopili v koalicijo z SPD? Ali obstaja večja verjetnost, da bi Zeleni tvorili koalicijo s CDU/CSU. Katere posledice bi zadnja opcija imela za stranko Zelenih?

Da, oboje je možno. Primer v Hamburgu kaže, da so tudi Zeleni pripravljeni na znatne kompromise s CDU v škodo lastnega programa.

15. Kakšna so vaša koalicijska pričakovanja po zveznih volitvah l. 2009? Katera od strank lahko iz sedanjega položaja iztrži največjo korist zase?

S trenutnega položaja je težko oceniti, saj je še nejasno, kakšen obseg bo imela gospodarska kriza in kako bodo stranke nanjo reagirale. Spričo nenehnega slabljenja političnega profila SPD se že govori o mogoči prihodnji koaliciji CDU/CSU-FDP.

16. Hvala lepa za odgovore in vaš čas.

Hvala tudi vam za vprašanja.

Priloga C: Pogovor z vodjo parlamentarne skupine SPD, dr. Petrom Strückom

Pogovor je potekal v glavni sejni dvorani SPD v Berlinu, 14. oktobra 2008.

1. Kakšne so vaše napovedi za zvezne volitve 2009?

Izhajam iz prepričanja, da bo v nemškem parlamentu tudi po letu 2009 še vedno pet parlamentarnih strank kot sedaj. Tudi če avtomatsko predpostavimo, da si ljudstvo ne želi še ene velike koalicije, to pomeni, da so možnosti, da bi imeli po volitvah vlado iz treh strank, torej, velike stranke CDU/CSU in majhne stranke FDP, h kateri bi se morebiti priključila še stranka Zelenih, dokaj majhne. Kljub temu taka možnost vlade iz treh frakcij obstaja. Možnosti, da bi Unija skupaj z liberalno stranko FDP sama oblikovala koalicijo, pa so v trenutnem stanju še manjše.

Izpostaviti moram tudi same razlike med posameznimi strankami, med SPD, Zelenimi in FDP. Ni pa izključena možnost, da na naslednjih volitvah vlada koalicija SPD in Zelenih. Prav tako ne smemo izključiti tudi možnosti za nadaljevanje velike koalicije v naslednjem mandatu. Kar pa za demokracijo ne bi bilo dobro, saj imata frakciji SPD in CDU/CSU 282 sedežev več kot ostale parlamentarne stranke. Vedno imamo parlamentarno večino. Nekateri problemi so se tako že začeli pojavljati s strankarsko disciplino, saj nekateri poslanci znotraj SPD mislijo, da jim ni potrebno priti na glasovanje v parlamentu in da lahko čas kako drugače porabijo, ker mislijo, da koalicija že tako ali tako ima večino. A v takih primerih, če ne pride dovolj ljudi na glasovanje, lahko predlog zakona tudi pade. Poudariti moram, da so razlike med SPD in Unijo kljub vsemu relativno velike.

2. Ali je velika koalicija sploh brez alternative po zvenih volitvah leta 2009 z vidika trenutne večine v zveznem svet, ki je v rokah CDU/CSU? Prav tako je videti, da v Bundesratu niti koalicija "semafor" in niti črno-rumena koalicija nima potrebne večine in ne more sestaviti koalicije v zveznem svetu. Ali menite, da se bo kmalu lahko zgodilo, da bo tudi velika koalicija ostal brez potrebne večine v zveznem zboru?

Imate popolnoma prav. O tem moramo najprej dobro razmisliti. Zvezne volitve 2005 smo predčasno speljali zato, ker je v zveznih državah, ki so predstavljene v zveznem svetu, večino prevzela CDU, kar je pomenilo, da so zvezna vlada ni mogla več uveljavljati svojih interesov.

Zdaj imamo na ravni dežel koalicije različnih barv. Od koalicije "semafor" do rdeče-rumene ali črno-rumene koalicije in drugih kombinacij. Od tega so štiri največje črno-rumene: Bavarska, Severna Vestfalija, Spodnja Saška in Baden-Württemberg, ki imajo že same 24 glasov v zveznem svetu, kar ima že svojo težo pri odločanju. Že ob tem dejstvu, bi bilo vladanje koalicije "semafor" zelo težko in samo po sebi nima nobenega smisla, saj bi zvezni svet nepretrgoma blokiral predloge take koalicije. Za sedaj je še prekmalu, da bi napovedovali izid zveznih volitev 2009, a lahko se zgodi, da bo po volitvah na oblasti ostala velika koalicija.

3. Kot dolgoletni član nemškega parlamenta, kako v mednarodnem merilu primerjalno z drugimi demokratičnimi parlamenti in vladami ocenjujete nemški parlament?

Vsekakor je pomembno izpostaviti, da je nemški Bundestag zelo vpliven vpliven parlament, tako v nacionalnem kot mednarodnem pomenu. Veliko demokratičnim državam je nemški parlament dober zgled. Lahko rečem, da je Bundestag zgleden primer za ostale parlamente, tako načinu dela kot ustroju. Prav tako zelo dobro izpolnjuje svoje funkcije, od sestavljanja vlade in njene kontrole do njegove zakonodajne vloge.

4. Kakšni so medsebojni odnosi med zveznimi poslanci vaše stranke in drugih strank?

Kadar se pogovarjamo o vsebinskih zadevah so pogovori lahko nekoliko zaostreni. A na osebni ravni z ljudmi drugih strank dobro shajamo. Jaz osebno sem se spoprijateljiv s predsednikom parlamentarne skupine CDU/CSU. Ime mu je Volker Kauder, prihaja iz Baden-Württemberga in je velik reakcionar, tako da se v večini vsebinskih razprav ne strinja. A kljub temu se dobro medsebojno razumeva in greva po napornem delu, kdaj skupaj na pijačo.

Na ravni političnih razprav med strokovnih sodelavci SPD in CDU/CSU navadno potekajo razprave brez posebnih zapletov. Poredko pa kdaj dobim iz ust svojih kolegov iz SPD tudi obvestila o pritožbah, česa si v vrstah CDU ne želijo in podobno. Drugega nam ne preostane, kot da se drug na drugega navadimo. A v veliki koaliciji bi morali ves čas bolj izpostavljati dobre možnosti za odločnejše vladanje, ker imamo vedno zagotovljeno večino.

5. Kako pa ocenjujete odnose in sodelovanje zveznih poslancev na lokalnem nivoju - na ravni lokalnih vlad ter njihovo vpetost na mednarodnem nivoju?

Potrebno je povedati, da na mednarodnem nivoju nastopa zvezna vlada navzven enotno. Seveda imamo v Evropi tri ali štiri močne vlade, ki so pod vodstvom socialnih demokratov, ostale vlade so pod vodstvom konzervativnih strank. To pomeni, da situacija ni ravno rožnata za delo ministra za zunanje zadeve, Frank-Walter Steinmeierja.

Na lokalnem nivoju pa imate različne šefe, ki vodijo zvezne dežele. Od ministrskega predsednika iz vrst CDU, ki koalira s PDS ali z Linke, oz. deloma tudi z ostalimi

desnimi strankami, do kombinacij SPD in FDP, SPD in Zeleni ter zdaj zadnji primer SPD s stranko Linke. Skratka različnih kombinacij je veliko.

6. Kakšno je razmerje moči med SPD in CDU/CSU? Kdo ima glavno besedo v koaliciji?

Odgovor je preprost. Kanclerka Merkel dejansko ne vlada koaliciji. To dejstvo sem že večkrat izpostavil, tudi na štiri oči z Merklovo. Ona pravzaprav ne vlada in ne usmerja zvezne vlade. Tudi kadar sem zaupno z njo govoril, sem to že videl v njenih očeh. Ampak morate razumeti, kako je biti v njeni koži. Predstavljajte si, da ste ženska. To je v očeh krščanskih socialistov na političnem piedestalu že slabo. Drugič, prihajate iz vzhodne Nemčije in tretjič, v Uniji obstaja cela vrsta ljudi, ki želijo dobiti Köhlovo službo ter drugih, ki ji preprosto niso naklonjeni in so mnenja, da bi morala stran. Poleg vseh teh preprek v lastni stranki, pa še ne vodi vlade, temveč lavira, okoliščinam primerno, zdaj malo levo, zdaj desno. To se je dobro videlo, ob prihodu finančne krize, ko je sploh ni bilo na spregled. Steinbrück je opravil celotno delo in ko je bilo vse narejeno, se je pojavila v javnosti kot velika rešiteljica naše države.

7. Kako bi primerjali vodenje zvezne vlade pod okriljem Angele Merkel in vlade pod vodstvom Gerharda Schröderja?

Schröder je imel zelo drugačen način vodenja kot Merklova. Schröderjev način vodenja meni bolj ugaja, ker imam tudi jaz podoben način vodenja. Pretehtal je možnosti in se preprosto odločil za eno opcijo in jo izpeljal do konca. Seveda so se potem pojavljali problemi pri sprejemanju določenega Schröderjevega predloga, a to je bilo pravo vodenje vlade. Merklova pa tega ne opravlja.

8. Predvolilni boj in kako prodati volivcem politiko vladne?

To je dobro vprašanje. Sam sem še 44 let član SPD. Za stranko kozarec ni nikoli napol prazen. Vedno si zastavljamo še nove cilje in kaj vse moramo še narediti. Nikoli nismo zadovoljni. MdB-ji so vodilni člani stranke in ko se vračajo v svoje volilne okraje morajo ljudem predstaviti, kaj vse dobrega smo v Berlinu naredili. A tu imam prav veliko ljudi, ki se vrnejo v svoje volilne okraje, kjer jih pričaka kreg in razprave o tem, kaj ljudem ne ugaja pri vodenju zvezne vlade in potem se sklicujejo, da so bili proti določenemu predlogu zvezne vlade, a da jih je k podprtju predloga prisilil Strúck. Kar pomeni, da si tudi znotraj stranke posamezniki ofenzivno prizadevajo za lastno politično držo in ne toliko za to, kar je SPD skupaj z Zelenimi in sedaj še v rdeče-črni

koaliciji v zadnjih desetih letih že naredila za to državo. Rezultate že lahko vidite sami. Najtežje pa je na Bavarskem, kjer smo že petdeset opozicijska stranka.

9. Zahvaljujem se vam za pogovor.

Hvala tudi vam in veliko nadaljnjih uspehov vam želim.

Priloga Č: Pogovor z podpredsednikom Bundestaga, dr. h. c. Thierse Wolfgangom

Pogovor je potekal v glavni sejni dvorani SPD v Berlinu, 13. oktobra 2008)

1. Ali se je vpričo velike koalicije spremenila klima med poslanci obeh največjih strank?

Pri veliki koaliciji gre za dve stranki, ki sta se povezali na zvezni ravni v koalicijo in ki zdaj morata vladati skupaj. Kar je dokaj težko. Veliko volivcev, ki so volili eno ali drugo stranko, je temu zelo nasprotovalo, a v danem trenutku ni bilo druge boljše možne alternative. Ta negativni odziv volivcev je imel tudi nek vpliv na sama koalicijska pogajanja. Nekoliko so je sprva spremenili atmosfera, politična drža nekaterih poslancev in tudi same razprave. Vsa ta začetna osuplost in zadržanost pa ni trajalo dolgo in dokaj hitro se je vse spet odvijalo po ustaljenih poteh. Kakšnih večjih sprememb v klimi v smislu večjih napetosti med kolegi iz različnih strank ni bilo zaznati.

2. Menite, da se bodo volivci distancirali od obeh strank, ki sestavljata veliko koalicijo?

To se še ne ve zagotovo. Kot veste imamo sedaj pet strankarski sistem in težko je napovedati kaj se bo zgodilo. Vsekakor pa je trenutno stanje tako, da je obema "catch-all" strankama, SPD in CDU/CSU, težko. A takega upada ne občutijo le največje stranke, temveč je zaznati podoben trend tudi v širšem družbenem prostoru. Upada članstvo v športnih društvih, cerkvenih organizacijah ipd. Ne smemo pa pozabiti na eno ključnih nalog, ki jo imajo "catch-all" stranke, t.j. da znotraj svojih vrst združujejo ljudi z različnimi mnenji in interesi, različno versko pripadnostjo idr., ter da je naloga takih strank, da predstavljajo konsenze in kompromise, ki si jih prebivalstvo želi. "Catch-all" stranke imajo točno to nalogo, da iščejo konsenz in kompromise znotraj družbe z različnimi interesi in mnenji. Naloga manjših strank pa je, da zastopa klientelne politike in zastopajo bolj marginalna politična področja. Npr. da zavzamejo skrajno radikalno

pozicijo. A to ne prinaša družbi rešitev, temveč tako nastanejo le problemi. Saj če je družba tako diferencirana v stališčih in interesih to vodi običajno le v nove spore in zato v družbi tudi nujno potrebujemo politične sile, ki si bodo prizadevale za strpnost in konsenz. V tem pogledu so "catch-all" stranke nenadomestljive.

3. Se vam zdi, da Angela Merkel aktivno vodi zvezno vlado?

Kot slišim gospa Merkel predvsem opravlja vlogo moderatorja v vladi in da je na splošno zelo zadržana. Kaj vam to pove o zvezni vladi? Je že dobro in v redu, da kanclerka moderira vlado, a želel bi si bolj odločno osebo na čelu vlade. Npr. ko je bila razprava o tem, kaj storiti z našimi vojaki v Afganistanu, ni odločno zavzela stališča do tega vprašanja.

4. Lahko na kratko opišete, kako v praksi poteka sprejemanje zakonov v Bundestagu?

Nekatere zakone se sprejema z neverjetno hitrostjo, kar je že skoraj na meji neodgovornega ravnanja in nezdravo za demokracijo. V večini primerov se zakone sprejema po naslednjem principu. Najprej se predloge in probleme zazna, potem sledi daljša razprava in na koncu se oblikuje prvi osnutek zakona, ki se jih pošlje pristojnemu ministrstvu. Osnutek se običajno pripravi na ministrstvu ob ustrezni podpori zvezne vlade. Vlada mora nato iskati še soglasje za osnutek pri koalicijskih partnerjih. Potem gre predlog v parlament med poslance, kjer se začne trdo delo. Zares trdo delo. Začnejo se parlamentarne razprave in diskusije, ki lahko za posamezen osnutek trajajo tudi več mesecev. Pri sprejemanju zakonov, če malo skrajšam, imata tudi zelo pomembno vlogo zvezni svet in na koncu tudi zvezno ustavno sodišče, ki lahko odločilno vplivata na to, da je določen zakon sprejet ali ne.

5. Kakšne so vaše napovedi za SPD v času zveznih volitev 2009?

Stranka PDS oz. LP ima realne možnosti, da prevzame del volilnega telesa, ki je bil v preteklosti naklonjen predvsem socialnim demokratom. Na razmerje vpliva in moči med SPD in LP vplivajo čustveni dejavniki, ki so prisotni predvsem v vzhodni Nemčiji že vse od združitve dalje. Obenem pa CDU se dobro zaveda, da je SPD v zadnjih letih zavzela zelo defenzivno politiko in da je slednja politično postala veliko bolj kritična do strank iz levega političnega spektruma kot do desnih strank. Že leta se borimo, da bi SPD izšla iz te defenzivne politike in bojev proti LP ter da bi prešla zopet v stranko, ki enotno zastopa levo usmerjene volivce.

6. Najlepša hvala za pogovor.

Hvala tudi vam.

Priloga D: Pogovor z generalnim sekretarjem SPD, g. Hubertusom Heilom

Pogovor je potekal v glavni sejni dvorani SPD v Berlinu, 14. oktobra 2008.

1. Vsebinsko in ideološko gledano sta SPD in CDU/CSU dve dokaj različni stranki, ki tvorita veliko koalicio. Menite, da velika večina v zveznem parlamentu zagotavlja dobre možnosti za velike reforme? Bi bilo lažje sprejemati ključne reforme v drugačni zvezni vladi z manjšo, a programsko enotnejšo večino?

V trenutni situaciji, kjer imata Bundestag in Bundesrat veliko večino, je treba vedeti, da koalicija ne predstavlja odraz celotnega parlamenta, temveč gre tu za pogodbo med dvema strankama oz. tremi strankami. Na veliko za SPD ključnih vprašanj se vsaka od strank drži bolj zase, zato na veliko političnih področjih v sklopu koalicije zaostajamo za skupnimi možnostmi, ki nam jih formalno tako velika koalicija ponuja.

Manjša koalicija SPD in Zelenih s šibko večino, kot v prejšnjem mandatnem obdobju, in dokaj razumen zvezni svet, bi lahko napravil več kot sedaj ta koalicija. Velika večina ne pomeni nujno velike prednosti. Velika večina lahko pomeni veliko prednost, ko je popolnoma jasno kdo vodi posamezno stranko. A to ni sedanji primer. Ko sem prevzel mesto generalnega sekretarja sem bil poln optimizma. Pri začetni analizi SPD in CDU/CSU smo ugotovili, da sta si obe stranki zelo edini glede reform na področju zdravstva in prepričan sem bil, da nam bo uspelo brez večjih težav. Menili smo, da zdaj bo pa res napočil čas, ko bomo izkoristili moč velike koalicije. V času tridesetih let smo pokrili stroške reforme, kar je tudi zelo pomembno. A ker je prebivalstvo vedno starejše in gre znanje medicine naprej, smo želeli in smo prepričani, da mora država za potrebe zdravstva podeliti še več denarja. Tudi Unija je naše stališče nekoliko podprla. Ko pa smo se zavzeli za povišanje davkov v korist višjega financiranja zdravstva, je CDU/CSU začela zaostrovati razmere in stvari od takrat niso več gladko tekale. Na koncu nam je uspelo doseči določene zelene spremembe na področju zdravstva na dolgi rok, a vanje ni bilo vključeno vse kar smo želeli in kar država in ljudje dejansko potrebujejo. Drugi primer, vprašanje nadomestila za brezposelne. Predlog Unije je bil,

da bi močno časovno in količinsko oklestili prejemke, ki jih dobivajo brezposelni. Kar je bilo za SPD nesprejemljivo. Iz izkušenj lahko povem, da kar predlaga zvezna kanclerka oz. predsednik zvezne frakcije CDU/CSU je običajno zelo rigidno in ni fleksibilno. Poleg tega imajo v Uniji po mojem mnenju velike težave v vodstvu. Že v primeru velike koalicije so v koaliciji dejansko tri in ne dve stranki. SPD, CDU in CSU. Slednji sta res zelo različni stranki in posebej znotraj CSU se obstoja radikalna skupina, ki spominja na Lafontaine in LP. Na njih se človek tudi ne more zanesti, ker so zelo populistični. V času, ko jim na Bavarskem pada popularnost se z namenom izboljšati volilni rezultat, takoj zatečejo k populizmu. Kar je za celotno državo in demokracijo zelo slabo. A to ni prvenstvena naloga oz. problem, ki bi ga morala reševati SPD.

2. A kljub temu velika koalicija lahko ustvari določene premike, kot se je v zgodovini ZRN že zgodilo leta. 1966...

Res je, premiki so možni, a vedno jim določenih akterji ostro nasprotujejo – zunaj koalicije, včasih pa tudi znotraj nje. Kar je bilo dobrega v veliki koaliciji v obdobju 1966–1969 je to, da je bil kanclerski kandidat iz CDU in da je bil zelo popularen, ter obenem, da je mesto vice kanclerja in zunanjega ministra zasedel takratni župan zahodnega Berlina in predsednik SPD-ja, Willy Brandt. A kadarkoli so nastopili resnejši problemi je ena od koalijskih strank zagrozila z novimi volitvami. Kljub temu je prvi veliki koaliciji uspelo nekaj velikih projektov, kot je uspešen boj proti takratni recesiji in sanacija zveznega proračuna.

Le zgodovinski moment zdajšnje velike koalicije ni tako velik kot v šestdesetih letih. Takratna velika koalicija sploh ni bila slaba, saj je delovala do zadnjega dne mandata, kar lahko pričakujemo tudi od te koalicije, kljub volilnemu boju, ki bo poleti. Sedaj se moramo osredotočiti predvsem na trdo delo. Deloma bo dobro, ko se bo čas sedanje velike koalicije iztekkel. Primer iz Avstrije kaže, da za demokracijo ni dobro, če je velika koalicija dlje časa na oblasti, saj se na ta račun krepi moč skrajnih levičarskih in desničarskih strank. Zato si bomo prizadevali, da v naslednjem mandatu ne bo prišlo do velike koalicije. V SPD si prizadevamo za lastno pozicijo in v volilnem boju ne bomo izpostavljali potrebe po novi veliko koaliciji. Kljub temu so vse možnosti odprte.

3. Zahvaljujem se vam za izčrpna odgovora.

Hvala tudi vam in veliko uspehov.

Priloga E: Pogovor z vodjo parlamentarne frakcije SPD nemškega Bundestaga, g. Thomasom Oppermannom

Pogovor je potekal v glavni sejni dvorani SPD v Berlinu, 14. oktobra 2008.

1. Ali se brez velike koalicije ne bi dalo izpeljati reform?

To bi bilo zelo težko, saj druge koalicije ne bi imele dovolj velike podpore v Bundestagu in še posebej v Bundesratu.

2. Ali se je vpričo velike koalicije spremenila klima med poslanci obeh največjih strank?

Izhajam iz tega, da se obe največji stranki sicer na številnih področjih razhajata, a kljub temu obe posedujeta določene skupne vrednote. Glede na to, da sta obe stranki sedaj v koaliciji, se moramo sprijazniti, da stranki morata delati skupaj. Glede celotne klime v tem mandatu sem nekoliko pesimističen. O poslancih bi rekel, da tisti poslanci različnih strank, ki so se že poprej dobro razumeli med seboj ostajajo, ostajajo še naprej dobri kolegi. Celotna klima v parlamentu pa ni preveč dobra, preveč je razhajanj v koaliciji, različnih interesov in ogromno energije, časa se porabi za usklajevanja, vse poteka zelo počasi. Veliko hitreje so se stvari odvijale v prejšnji rdeče-zeleni vladi.

3. Si ob naslednjih zveznih volitvah leta 2009 lahko ponovno predstavljate veliko koalicijo?

Tovrstne koalicije si ne želimo, a ostajamo pripravljeni na vse.

4. Zahvaljujem se vam za kratek pogovor.

Hvala tudi vam.